

ЗИГМУНД ГУТКНЕХТ

**ЩАСТЛИВИЯТ ДОМ -
мечта или реалност?**

София

2012

© Siegmund Gutknecht

**Ein Gluckliches Heim –
Traum oder Wirklichkeit?**

Коректор и компютърно оформление: Георги Васев
Оформление на корицата:

Издаелство “Нов живот“, 2012

ISBN

Съдържание:

УВОД.....	5
I. ВЛЮБЕН	7
II. ЗНАЧЕНИЕТО НА ГОДЕЖА	11
III. КАКВИ СА КРИТЕРИИТЕ ПРИ ИЗБОР НА БРАЧЕН ПАРТНЬОР	22
IV. В ОПАСНОСТ ЛИ Е БРАКЪТ	35
V. МОЖЕ ЛИ РАЗВОДЪТ ДА Е ИЗХОД	56
VI. КАКВИ ОПАСНОСТИ ЗАПЛАШВАТ ЕДНО СЕМЕЙСТВО ..	69
VII. КАКВО ДА МИСЛИМ ЗА НОВИЯ МОРАЛ	100
VIII. ЧРЕЗ ЗДРАВЕ КЪМ ЩАСТЛИВ ДОМ	114
IX. ПРИНЦИПИ И СТЕПЕНИ НА ВЪЗПИТАНИЕТО	134
X. СЪВМЕСТНИЯТ ЖИВОТ У ДОМА	146
XI. ПРОБЛЕМЪТ С БАБИТЕ И ДЯДОВЦИТЕ	161
XII. ЖАДУВАНАТА ЦЕЛ	171

УВОД

Кое момче или момиче не желае да намери такъв партньор, когото действително да обича и на когото да се довери? Кой не копнее за щастлив брак, за хармоничен семеен живот! Безброй много мечтаят за щастлив дом, в който всеки да живее за другия, да го цени и да го уважава. Колко е красив домът, където децата се чувстват защитени, където се усеща топлина и преобладава взаимно доверие, където радостта и скръбта, победата и поражението се преживяват и понасят заедно.

Как да получат децата правилна подготовка за живота, за да посрещнат поставените от него отговорни задачи, готови съответно и духовно, и душевно, и физически? Да си спомним за многото семейни трагедии, в които конфликтите са ежедневие. Да си спомним сърцераздирателните сцени на една раздяла, драмата на изоставените и безпризорни деца, растящи без уюта на бащиния дом!

И колко са мощни силите в обществото, които откъсват младежите от дома и ги изпълват с бунтовен дух, как се издига стена срещу всякакви усилия на любящите родители! Кога и къде ще свърши всичко това?

Има ли надежда и за помръкналите от страдание, разочарование и нещастие? Да, изход има! Не трябва да се оставаме да бъдем завлечени от бурята на обстоятелствата и външните влияния или да бъдем пасивни наблюдатели.

Мечта или действителност е щастието?

Произведението “Щастливият дом - мечта или реалност”, което държите в ръцете си, отговаря точно на тези въпроси. Авторът на книгата има голям опит в грижата за човешката душа. От четиридесет години той работи като мисионер, посетил е много държави и се е занимавал с различни класи хора. Така е натрупал богат

житейски опит и е бил в състояние да посъветва и помогне на мнозина.

Точно при избора на партньор е много важно да се разберат критериите, които особено трябва да се спазват. В качеството си на съпруг и щастлив баща авторът показва начин за осъществяване на щастлив брак, за пребъждане в мир, радост и уют.

Книгата може да бъде от голяма полза и за желаещите да създадат семейство или вече са майки и бащи, и за преживелите разочарования.

Теми като “Изкуството да остаряваш, а да оставаш млад” издават някои тайни. Ето защо при четенето на тази книга пожелаваме не само много радост, но и много успехи както в оформянето на собствен щастлив дом, така и при оказване на помощ на други.

I. ВЛЮБЕН

Любовта е сила. Истинската любов произхожда от Бога, защото Бог е възплътената любов. Йоан, “синът на гърма”, научи в училището на своя Спасител един от най-важните уроци - урокът на любовта. В своето Евангелие - в 3 глава, 16 стих, той пише: “Защото Бог толкова възлюби света, че даде Своя Единороден Син, за да не погине ни един, който вярва в Него, но да има вечен живот”.

Павел, променил се чрез срещата си с Исус Христос от злостен гонител във верен последовател, написа одата на любовта. Там се казва:

“Ако говорю човешки и ангелски езици, а любов нямам, аз съм станал мед що звънти, или кимвал що дрънка. И ако имам пророческа дарба, и зная всички тайни и всяко знание, и ако имам пълна вяра, тъй шото и планини да премествам, а любов нямам, нищо не съм. И ако раздам всичкия си имот за прехрана на сиромасите, и ако предам тялото си на изгаряне, а любов нямам, никак не ме ползва. Любовта дълго търпи и е милостива; любовта не завижда; любовта не се превъзнася, не се гордее, не безобразничи, не търси своето, не се раздражнява, не държи сметка за зло, не се радва на неправдата, а се радва заедно с истината, всичко премълчава, на всичко хваща вяра, на всичко се надява, всичко търпи. Любовта никога не отпада; другите дарби, обаче, пророчества ли са, ще се прекратят; езици ли са, ще престанат; знание ли е, ще се прекрати” (1 Кор. 13:1-8). Мъдрецът Соломон също възпява любовта между невестата и жениха, съхранена в Песен на песните 8 глава, стихове 6 и 7:

“Положи ме като печат на сърцето си, като печат на мишцата си; защото любовта е силна като смъртта. Ревността е остра като преизподнята, чието святкане е

святкане огнено, пламък най-буен. Много води не могат угаси любовта, нито реките могат я потопа; ако би дал някой целия имот на дома си за любовта, съвсем биха го презрели”.

Любовта ощастливява и свързва всичко и подбужда всичко към добро. Бог ни откри Своята любов като отдаде любимия Си Син на Голготския кръст. Тази любов Богът - Творец посади в сърцата на първите хора, които бяха Негово подобие. Въпреки че в продължение на 6 000 години човечеството е деградирало твърде много поради грехопадението, любовта все още има своето място в човешките сърца. Новосъздаденото растящото дете дължи своя живот на майчината си любов и на бащината грижа. Чрез дарената му любов детето, съответно младият мъж или младото момиче, се учат да обичат.

Изпълнените с игра години на детството бързо отминават. Само ако децата имат вярващи родители, чийто брак е хармоничен и чийто дом е място на уют и защита, може да се говори за щастливи детски години. Но колкото по-щастливи са детските години, толкова по-бързо отлита времето. Започва на пубертета. В тялото се осъществяват големи преобразования. В душата, съответно и в чувствения живот, се освобождават сили, които младото момиче или младият мъж все още не знаят как да контролират и които обещаваат голяма радост, щастие, ала и страдание. По това време тесните връзки на любов към родителите малко или много започват да се променят и в сърцето на младия човек се надига силен сърдечен копнеж да намери в другия пол онова, което първоначално е намирал в майката и бащата: копнежът за любов, за защитеност, за общуване и най-накрая – за партньорство.

Копнежът да имаш партньор е извънредно силен. Мъдрият Соломон го изразява по следния начин:

“През нощта на леглото си потърсих онзи, когото обича душата ми; потърсих го, но не го намерих” (ПП 3:1).

В думите на Соломон е изразен големият, трогващ сърцето копнеж на едно младо момиче, което мисли за своя любим. Ето как ни се описва любовната омая на един млад мъж:

“Пленила си сърцето ми, сестро моя, невесто, пленила си сърцето ми с един поглед от очите си, с една огърлица на шията си. Колко е хубава твоята любов, сестро моя, невесто! Колко по-добра е от виното твоята любов, и благоуханието на твоите масла от всякакъв вид аромати! От устните ти, невесто, капе мед като от пита; мед и мляко има под езика ти; и благоуханието на дрехите ти е като миризмата на Ливан” (ПП 4:9-11).

Въодушевляването и спонтанната любов при срещата на половете сякаш не познава граници. Пролетта на живота е прекрасна. Тя се представя във всички цветове и в едно необозримо великолепие от багри. Но най-красивото време на годината и на живота има своите коварни изненади. Тогава се срещат студени, мразовити нощи. Само за една нощ премяната от цветове може да бъде погубена - очакването на хубави и зрели плодове остава неизпълнено. Единствената защита срещу такива мразовити “радости” и жизнено разрушителни нощи е страхът от Бога и доверието към преданите, мъдрите и любвеобилни грижи на опитните родители, както и следването на техните предупреждения.

Може би много момичета по време на несигурност изричат заедно със Соломон:

“Дано ми беше ти като брат, който е сукал от гърдите на майка ми! Когато те намерих въвън, шях да те целуна, да! И никой не щеше да ме презре. Взела бих те и завела в къщата на майка си, за да ме научиш; напоила бих те с подправено вино и със сок от нарочето си” (ПП 8:1-2).

Следващите думи разкриват колко ощастливяваща и силна може да бъде тази пробуждаща се любов към другия пол:

“Колко си хубава и колко приятна, о, възлюбена в очарованията си” (ПП 7:6).

Когато от беглата среща, от размяната на погледи и от непрекъснато търсената близост се породи силна любов, тогава половете започват да копнеят за общ житейски път. След несигурен период на съзряване, през който се градят въздушни кули и отново се рушат, завързват се приятелства и в момент на нестабилност съвсем хладнокръвно се прекъсват, човек копнее за дълбока, постоянна, растяща любов и общение, за годеж и за следваща го сватба.

II. ЗНАЧЕНИЕТО НА ГОДЕЖА

Всеки брак има своята предистория. Мъжът и жената се виждат и се чувстват привлечени един към друг. Започват да се срещат по-често и един ден откриват, че се обичат, но все още всичко е несигурно и преди да насочи вниманието си към брачния съюз - цел на любовта, човек трябва да осъзнае както своята любов, така и тази на партньора си.

Когато пробудилата се любов между двама се засили, у тях се появява желанието да извървят жизнения си път заедно. Преди да се осъществи това решение, се стига до годеж. Какво всъщност означава годежът? Трябва ли изобщо да има такъв и ако трябва, колко дълго продължава годежният период? Как се държи човек през него?

Има най-различни отговори за смисъла на годежа. Някои смятат, че това не е нищо друго, освен едно обявяване пред обществото: “Ние двамата ще се женим”.

Но ако двама, изпълнени с обич един към друг, изпитват вътрешна необходимост да се сгодят, тогава това време на изчакване до окончателното сключване на брака трябва да се използва, за да се опознаят по-отблизо и да разберат дали характеристиките им са подходящи, а и дали любовта не е повърхностна и твърде подчертано чувствена. Необходимо е да си зададат въпроса, дали жизнените цели и на двамата са в една посока и най-важното – времето на годежа трябва да се използва, за да се установи доколко партньорът е готов да извърви пътя на Христов последовател.

Други обясняват значението на годежа с аргумента, че бракът не се сключва от служителите в общината, не и пред църковния олтар от грижещите се за душата, а започва в момента, в който двама си обещаят един на друг с пълна отговорност, че желаят да си принадлежат до смъртта.

Според това гледище точно този съюз, обосноваващ брака между обичащите се, е годеж. Гражданската и църковната венчавка следователно са само едно външно изпълнение или оповестяване на вече уговореното свързване. Това обаче би означавало, че, разбиран така, годежът не може да бъде разтрогнат, защото не бива да се отменя едно окончателно дадено обещание.

Докато бракът е съюз за цял живот, даденото при годежа обещание не бива да се схваща като неотменимо, защото точно годежът представлява пробен период. Една християнска писателка пише:

“Ще кажеш: та аз вече съм дал дума и как ще я наруша? Ще ти отговоря: щом си дал обещание, несъответстващо на Писанията, тогава независимо от всичко го оттегли и в смирение пред Бога се покай за глупостта си, тикнала те към подобен прибързан оброк. Далеч по-добре е да се наруши едно такова обещание в страх Божи, отколкото да се спази и така да се обезслави Бога” (1).

Горепосоченият откъс показва съвсем ясно следното: ако единият или и двамата партньори установят, че не са подходящи един за друг или, което е по-лошо, че не могат да постигнат единство по въпроси на вярата и единият от двамата не иска да следва другия, където Бог го призовава и сключеният така брак е обречен на осуетяване, то на всяка цена трябва да се послуша съвета за разтрогване на годежа.

Целта на годежа е бракът

Бракът е съюз, сключен между мъж и жена с намерение да извървят жизнения си път заедно.

Има едно много красиво и сполучливо описание на този съюз в “Планината на глупците” от Адалберт Щифтер:

“Мила На, чуй ме: сега ние само се обичаме - това е лесно и сладко, но от тази обич трябва да излезе нещо повече. Ще те отведе от тук - ти ще трябва да станеш моя съпруга, а аз - твой съпруг. Тежко е, но е и безкрайно сладостно да си винаги до едно и също сърце, отделен от татко и мама и от целия свят. Трябва да обичаш това, което аз обичам, трябва да споделяш това, което аз споделям, да бъдеш там, където съм аз. Да, и освен мен не трябва съществува нищо друго за тебе. А аз ще те почитам до най-дълбока старост, ще те пазя като сърцето си, ще обичам обичаното от теб, извън теб няма да имам нищо друго. И когато единият умре, другият трябва да запази верността си до смъртта. Мила На, желаш ли го?”

“Не е добре за човека да бъде сам” - констатира Бог в творческия Си доклад. “Не е добре” означава, че не е според творението, не отговаря на творческата воля на Бога и на същността Му. Сам човек не е това, което Той е желал, сътворявайки го.

Бракът е един необхватен съюз. “В Божия смисъл за двамата участници съществува една плът тогава, когато оставят да се слоят един с друг във всички области на живота без изключение. До този момент всеки е имал своя майка, професия, хоби, притежание. Сега те могат сериозно да поговорят за техните майки, техните професии, увлечения и притежания. Всичко, отнасящо се до възгледите и решенията им, до богослужението им, е тяхна задача в брака, така че в разговор на основата на любовта да стигнат до общи възгледи, общи решения, общо богослужение” (5).

Бракът, ако е разбран правилно, е свързване във всеобхватна общност за живот и работа, в която всеки присъства чрез другия, с другия и за другия.

Истинската любов - изходна точка за годеж

Днес с думата любов се злоупотребява толкова много, че човек трябва правилно да я разбира. Истинската любов, като носеща основа, се описва от апостол Павел по следния начин:

“Любовта дълго търпи и е милостива; любовта не завижда; любовта не се гордее; не се превъзнася; не безобразничи; не търси своето; не се раздражнява; не държи сметка за зло; не се радва на неправдата, а се радва заедно с истината, всичко премълчава, на всичко хваща вяра, на всичко се надява, всичко търпи” (1 Кор. 13:4-7).

“Истинската любов не се изразява в една силна, бурна, стремителна страст. Напротив, по природа е спокойна и дълбока. Тя пренебрегва външните дадености и цени само истинските стойности. Разумна е и проникателна. Нейната всеотдайност е истинска и остава винаги една и съща” (6).

Тази любов създава предпоставки, помагачи на хората да споделят през целия си живот своята радост и мъка. Където тя свързва сърцата, има мир, радост, щастие, взаимно разбиране, взаимно понасяне и изтърпяване, тогава единият прочита в очите на другия радостите и желанията, но също и грижите и мъката му.

Тази любов не се втурва към партньора като прилив, така че да разруши нежните усещания; тя не изисква, а е готова да дава, да се жертва, да се дарява. Тя не принуждава и може да чака и не само ощастливява мъжа и жената, но излъчва топлина и сигурност за децата, рожби на този брак.

“Мнозина погрешно смятат силните страсти за белег на велик характер. В действителност човек с липса на себевладение е слаб. Истинското величие се измерва със

силата на чувствата, които той овладява, а не със силата на чувствата, които владеят него” (7).

Страстта не ощастливява, а създава страдания. Библията дава пример за съпругата на Петефрий, страстно влюбена в Йосиф. Тя не само бурно обича този млад мъж, но се и опита да го принуди да извърши непозволена постъпка. И като не успява да го склони, страстта ѝ се обръща в голяма омраза и един невинен човек трябва да прекара много години от живота си в затвора. Когато хората са свързани само от страстта – рано или късно ще се появят големи проблеми, довеждащи до отклонение, отвращение и дори до горчива омраза. Ето защо всяко младо момиче и всеки младеж трябва да внимава.

Смисълът на годежа се проявява и в колебанието пред отговорната любов

“Този, който иска да склучи брак, внимава много за всяко външение и за всяка същностна черта на другия, с когото иска да се свърже до края на живота си. Той се пази от всяка постъпка, която е противна на почтеността и честността и която не става според здравите намерения да се хареса на Бога и да се прослави името Му. Бракът повлиява на целия живот и на вечната ни съдба. Нито един истински християнин няма да се облече с възгледи, които не са угодни на Бога” (1).

Копнежът, с който започва историята на една любов, трябва да бъде проверен. Както бе вече споменато, чувството трябва да бъде честно и истинско, всеобхватно и трайно. Това се случва просто:

1. Когато човек опознава по-добре партньора си чрез една по-продължителна дружба;
2. Когато взаимно се споделят желанията и надежди-

те, страховете и разочарованията, иначе грижливо скривани от другите;

3. Когато имат допирни точки по основните въпроси на живота, вярата и взаимоотношенията.

Да ходиш с някого означава не на последно място да опознаеш възгледите му, семейството му, приятелите му, работата му, миналото му, защото освен за него, човек се жени и за всичко споменато, независимо дали го иска или не. Дори когато смятате, че със сключването на брака се разрушават всички мостове към миналото, все пак в сърцето и паметта, в навиците и възгледите на партньора се съхранява и действа неговият незаличим минал свят. Добре е, ако навреме бъде споделен с другия. Не трябва да се очаква, че всичко, което човек открива при този процес на все по-пълно опознаване, ще се приема безрезервно. Но точно това е пробният камък на любовта: дали ще го понесе – и не само понесе, но и обхване, и все по-осъзнато и безрезервно приеме другия такъв, какъвто е; дали ще понесе появяващите се различия в мненията и недоразуменията – очевидните слабости и грешки на партньора.

“Едно младо момиче ще избере за другар в живота само чистия и справедливия, тактичния и мъжествения, и заедно с това обичащия Бога и страхувания се от Него. Младежът ще въведе в своя дом като помощничка тази, която ще понесе полагащите ѝ се товари в живота, която със своето държание ще го облагородява и прави по-добър и ще го ощастливява чрез своята любов” (2).

В никакъв случай не може предварително да се гарантира, че двама ще си подхождат и че тяхната любов ще трае до смъртта. Не може – защото любовта, верността и доверието са неделими заедно. Идва моментът, в който любещите се просто правят последната и необратима стъпка и окончателно трябва да се доверят един на друг.

Когато двама души са осъзнали любовта си и са се решили изцяло да си принадлежат, нека още веднъж се въздържат, преди да си разменят свързващата думичка “да” и тогава да сключат брак, така че въпреки, че се обичат или по-точно – защото се обичат – още веднъж да понесат въздържането, което е смисълът на годежа.

Обяснението може да изглежда странно, но изхождайки от същността на брачната любов, то е основателно и неизбежно. Става въпрос за всеобхватния, изключителния и окончателен съюз, за отговорността, която младоженците поемат един за друг пред Бога. Всеки трябва да осъзнава, че желае да сключи този съюз, че приема произтичащата от него отговорност и че е готов да бъде верен, “докато смъртта ги раздели”.

По тази причина партньорът ясно трябва да осъзнае любовта на другия към него. Той трябва да е сигурен, че може да се довери, и тази сигурност да надминава всяка друга. И точно за да го осъзнае, му се дава още време. И защото обича, по-скоро другият би се отказал от осъществяването на своята любов, отколкото да застраши партньора си чрез погрешна връзка. Отговорен е за него, защото наистина го обича. И тази отговорност трябва първо да се докаже, като му се остави време и като не го залива с любовта, а напротив – го щади, за да не се обвърже преждевременно. Естествено че може да е доказал и показал любовта си, че иска да се довери и вярва. Но съгласете се, че не може да се чете в сърцето му, нито той в това на другия. Разбира се, не може да му се спести рискът да се обвърже за цял живот, но желая той да поеме този риск при възможно най-голяма свобода, при възможно най-голяма трезвост и осъзнато доверие.

С други думи, годежът е акт на отговорност за другия, предизвикал моята любов към него. По-скоро бих се оженил днес, отколкото утре, но заради него, а също и

заради неговите родители, неговите приятели, и заради неговия досегашен свят, не го правя. Те също трябва да осъзнаят моята почтена любов, толкова, колкото е по силите им и по възможност да кажат едно безрезервно “да” на любовта ни.

Годежът по правило е необходим отказ в историята на една любов. Любовта не би била такава, ако не уважава другите повече, отколкото себе си.

“Който има навика да се моли два пъти дневно преди да помисли за брак, трябва да се моли четири пъти дневно, щом смята да предприеме тази стъпка. Женитбата ще повлияе най-силно във вашия живот в този и в идващия свят. Един истински християнин няма да следва планове в тази насока, без да има сигурността, че Бог одобрява намерението му. Няма сам да определя, а ще остави Бог да решава” (3).

Последна възможност за контрол

Годежът означава да живееш лице срещу лице с окончателното, вече невъзвратимо решение, но до съответната дата да не го осъществяваш. Той е една последна възможност за контрол, с която взаимно си отстъпват, защото старателно желаят да се съобразяват един с друг. Но контролното време естествено не е само период на изчакване. Има много работа да се върши и много съвети да се получат.

Точно тук изпълнената с отговорност любов ще докаже, че не избягва дори и най-елементарните въпроси, които един брак по време на подготовката си поставя. Това са, например, въпроси, свързани с парите или обзавеждането на дома, важен въпрос е и здравето. Двама, които наистина се обичат, не трябва да пропускат и тези неща. Налице ли са наследствени болести или единият от партньорите

страда от някаква nelечима болест? Страда ли от някаква мания и има ли все още последствия от някакво болестно лечение, може някой от двамата да не е дорасъл за натоварването, което идва при подялбата на работата в брака? И ако такова нещо предстои, доверяваме ли се на силата на любовта ни да понесе възникващите по този начин натоварвания? Става въпрос не само какво мога аз да си разреша, но преди всичко какво мога да очаквам от моя партньор? Трябва да бъде обмислен дори и вътрешният ред на бъдещия общ живот . Какво ще правим с регулирането на собствеността? Как ще подходим с воденето на домакинството? Кой ще държи парите? Как ще ги разпределяме? Какво ще правим с децата, ако Бог ни дари с няколко? Как ще трябва да ги възпитаваме? Тези и още много други въпроси трябва да намерят отговор точно сега, а не след венчавката.

При такава подготовка сериозността и радостта на предстоящото ще ни се сторят много практични. Точно тук е и възможността за контрол. До сега човек е мислил, изхождайки само от чувството за една безкрайна жажда за взаимна принадлежност. Сега се стига до детайлите. При подобни размишления ще станат осезателно явни слабите места на досегашната общност. И ако изведнъж не може да се стигне до единство, тогава очевидно нещо съществено не е наред. Тогава не трябва да се колебаем да удължим времето или - в краен случай - въпреки цялата подготовка да се разделим. Времето на годеж няма смисъл, ако в плана не влиза и тази възможност с цялата ѝ сериозност. Най-добрата любов е онази, която се осмелява да направи необходимата крачка, докато все още има време. След бракосъчетанието не само нарушаваш думата си, а я разрушаваш.

“Изследвайте внимателно дали вашият брачен живот ще бъде щастлив или нехармоничен и мъчителен” (4).

Скъпи приятелю, непрекъснато си задавай въпросите: ще ме доведе ли тази връзка до небето? Ще се увеличи ли чрез нея любовта ми към Бога? Ще увеличи ли необходимостта от мен в този живот? Ако при подобни размишления не се появят съмнения, тогава върви напред в страх от Бога” (5).

През периода на годеж решението все още подлежи на отменяне. С това основно ще се реши и въпросът за правото на сгодените на телесно съединение. Половото съединение е най-съкровеният, най-интимният израз на осъществения брачен съюз. Тогава мъжът прави момичето жена, при това своя жена. Медицинско-психологичните експерти ни обръщат внимание, че първото телесно съединение се отпечатва неизличително в паметта на жената. Момичето в нея приема мъжа като неотменимо неин.

Годежът означава период на очакване и подготовка. Тази изпълнена с любов грижа за другия изисква изчакването да не трае прекалено дълго, защото този период е време на най-високо напрежение. Това състояние на неустановеност не бива да продължи повече от две години, но, разбира се и тук може да има някои изключения от правилото. Който не е в състояние да се ожени в такъв срок на очакване, не трябва да се сгодява и да обявява любовта си. Именно изпълнената с отговорност любов ще го принуди да вземе такова решение.

“Преди всичко е важно да се молим за ръководството на Небесния Баща, Който познава сърцата и се вслушва в искрено поднесените молитви. Да, дори преди да започнем едно познанство, трябва да се доверим на небесното ръководство и с него да продължим и по време на Годежа. Защото в никое друго време на своя живот младите хора не се нуждаят толкова много да бъдат водени от непогре-шимата светлина, Която сам Бог дарява на тези, които Го молят за нея” (6).

- (1) Уайт Е. Г. “Призив към младите”, Адвентно издателство, Хамбург, стр. 280.
- (2) Пак там
- (3) Пак там
- (4) Пак там
- (5) Пак там
- (6) Бийч, Реймънд, (“Ние и нашите деца”) Адвентно издателство, Цюрих, 119 стр.

III. КАКВИ СА КРИТЕРИИТЕ ПРИ ИЗБОР НА БРАЧЕН ПАРТНЬОР

Една немска поговорка гласи: “Който избира, страда!”.

Колкото повече възможности за неща или личности са налице, толкова по-трудно е да се направи избор. Още по-трудно е, когато предметът е свързан с големи разноси и не съществува възможност за размяна.

Отнесено към избора на брачен партньор, личността е не само безкрайно скъпа, защото е Божие творение, но и съгласно Божествения творчески план човекът, сключил съюз със своя партньор, не може да бъде заменен или разменен.

Исус казва: “Онова, което Бог е съчетал, човек да го не разлъчва!” (Марко 10:9).

Погледнат в тази светлина изборът на партньор предполага зрели разсъждения, сериозни молитви и много мъдрост и милост, за да се попадне на истинския избор.

“Вземете предвид Божия съвет и този на вашите богобоязливи родители, скъпи мои млади приятели! Молете се за това! Изпитайте всяко чувство и наблюдавайте всяка проява на характера у този, с когото искате да се свържете. Стъпката, която възнамерявате да направите, е една от най-важните в живота ви; тя не трябва да бъде предприета прибързано. Ако обичате, то не обичайте сляпо” (1).

Значението на едно семейство се вижда от задачата, с която Бог натоварва още от самото начало първата човешка двойка. Този най-малък затворен в себе си свят, свързан чрез връзките на кръвта, не е изкуствено творение. Ето защо то не може да се промени или отмени по желание

III. КАКВИ СА КРИТЕРИИТЕ ПРИ ИЗБОР НА БРАЧЕН ПАРТНЬОР 23

или произволно. Точно толкова малко то е и резултат от променливо и бавно развитие. Библията ни описва по възвишен начин как в началото Творецът създава един мъж и една жена, и ги определя като съпруг и съпруга взаимно да се допълват – да създават деца и да ги възпитават, докато те от своя страна бъдат в състояние да създадат нови домове.

Бог основа семейството с намерение брачната двойка взаимно да се допълва при пълно доверие и да стоят един до друг, така че тяхната любов да бъде подобна на любовта на Твореца. В нея всеки индивидуален живот намира в най-истинския смисъл на думата същинския си произход и най-необходимото и полезно за своето естествено развитие обкръжение. Заедно с това семейството е основната клетка за всяко истинско общество, главният носител на неговото богатство, най-сигурната единица в своето гражданско благополучие за ред и мир. Известният гръцки философ Платон, живял преди Христос, казва, че семейството е основната клетка на държавата. Друг писател пише следното: “Разкъсай строежа на семейството – тогава се разпада и общественият ред”.

Семейството днес води тежка борба. Това трябваше да се очаква. Та нали то по състав и място в обществото е там, където намират израз и неизбежно въздействие всички норми на социалния живот? Ето защо то е и най-голямата жертва на съвременния хаос.

Всяко поколение укорява следващото и хвали “доброто старо време”. Това гледище важи частично и за двадесети век, защото където и да погледнем цари безпорядък и насилието предшества правото. Извършващите се престъпления и безброй нездравословни удоволствия поставят на нашата епоха печата на упадък. Без съмнение при съвременните обстоятелства най-много страда

младежта. Струва ми се, че главните причини за това объркано положение са следните:

1. Липса на религиозно напътствие по време на детството;
2. Липса на бащин авторитет и дисциплина;
3. Липса на майчина любов, уют и семейна топлина;
4. Неконтролирани удоволствия (като например късни нощни излизания, посещения на игрални заведения, дискотеки и т.н.);
5. Алкохолизъм и наркотици;
6. Липса на здравословна почивка;
7. Липса на осмислени физически и духовни занимания на младежта.

Въпреки разрушителните влияния и моралния упадък на нашето време – бракът и семейството могат да бъдат място на мир и благословение. Те могат да се радват на щастие, ако семейството е изградено въз основа на Свящото Писание. Ако сме готови да приемем съвета на вярващите родители, могат да ни бъдат спестени мъки, страдания, разочарования и окончателното рухване на брака и разпадането на семейството.

Отличителен белег на християнското семейство трябва да са любовта, разбирателството, сигурността, истинската радост и щастие. Те могат да съществуват само тогава, когато Исус Христос е главата в съюза.

“Само там, където властва Христос, има истинска, дълбока и несебична любов. Тогава душите се свързват тясно една с друга и животът на двамата се оформя в пълна хармония” (2).

Един лондонски вестник е дал следното определение на дома:

“Домът е свят на борба навън и свят на любов навътре... Той е място, където стомахът получава три пъти дневно ядене, а сърцето - хиляди пъти... Той е място, където

големите са малки, а малките - големи... Той е единственото място на земята, където грешките на човечеството се скриват под одеждата на любовта”.

***Какво трябва да съблюдават
младият мъж и младото момиче,
когато сключват брак и основават дом***

Здравият брак започва с избора.

I. Общо дълбоко вероизповедание

“Твърде опасно е да се встъпи в светска връзка. Сатана много добре знае, че сватбеният ден на много млади хора е край на тяхната духовна опитност и духовна пригодност. Известно време още те се стараят да поддържат християнски живот, но целият им устрем се изпарява от едно постоянно обратно течение. Някога за тях е било удоволствие да говорят за християнската радост и надежда, скоро обаче престават да ценят тези разговори. Знаели са, разбира се, че другият, с когото са свързали собствената си съдба, няма никакъв интерес към духовни неща. По този начин злият враг изтъква коварно мрежа, изпълнена със съмнение, и вярата в скъпоценната истина умира в сърцата им” (3).

Точно при бракосъчетанието християнската вяра трябва да е определяща, но за съжаление мотивите за женитба често пъти нямат нищо общо с християнските принципи. Лукавият непрестанно се опитва да увеличи властта си над Божия народ, при което го примамва да сключва съюзи с неговите последователи. За да го постигне, той се стреми да пробуди в човека несвети копнежи. Господ в Словото Си ясно е предупредил да

нямаме нищо общо с тези, които не Го обичат.

“Какво съгласие има Христос с Велиала. Или какво съучастие има вярващият с невярващия? И какво споразумение има Божият храм с идолите?” (4).

Чрез начина си на общуване един с друг в обкръжението си младите хора могат да служат за благословение, но и за проклятие. Те могат да се възвисят, взаимно да засилят вярата си и да се поощрят в обноските си и наклонностите си, както и да разширят своето познание. Но ако някой си позволява да живее безгрижно и без вяра, ще упражни отрицателно влияние и върху другите. В Своето слово Господ предупреждава за свързването на невярващи и идолопоклонници. Всяко истинско дете на Бога, което желае да бъде щастливо, трябва много внимателно да съблюдава тези съвети.

II. Физическа и духовна зрялост

Преди брака младите хора трябва да са натрупали достатъчно жизнен опит, за да се отнасят правилно към брачните задължения и да могат да носят товарите им.

“Много често млади мъже и момичета се женят с незряла любов и неформирана още оценъчна способност, без благородни възвишени чувства и полагат тържествения брачен оброк единствено на базата на неразвитите си детински наклонности.

Връзки, които са сключени още в детството, често имат нещастен изход или водят до безчестна раздяла. Ранни бракове, сключени без съгласието на родителите, рядко са щастливи...

Ненавършилият още двадесет години младеж няма правилна преценка за другия, с когото иска да се свърже до края на живота си и който е точно толкова млад.

Прибързаните бракове най-често причиняват злото в наше време. Нито телесното здраве, нито духовната свежест се поощряват чрез брак сключен твърде прибързано. За съжаление по този въпрос прекалено малко се мисли” (5).

По време на едно от моите мисионски пътувания през Азия можах да се запозная със сина на една брачна двойка, които преди години лично бях венчавал. Когато той се женеше, бе едва на шестнадесет години, а съпругата му - на четиринадесет. Двамата бяха както физически, така и духовно неразвити. Бе жалка картина, защото и двамата нямаха никакво професионално образование, нямаха екзистенциална основа, нямаха ясни представи и цели в живота. Какво ще стане с поколението, което скоро щяха да създадат тези деца? Ето къде започва страданието и бедността в развиващите се страни.

III. Характер

При съвместния живот двамата души всекидневно изявяват характерите си. Ето защо те трябва да си допаднат и взаимно да се допълват.

Характерът се крепи на две носещи колони - силата на волята и себевладеенето. От младия мъж, искащ ръката на младо момиче, се очаква, че не я избира за спътник в живота си само от дълбока, благородна любов, но и че ще се грижи за нея и ще направи живота ѝ по-хубав. Жени или мъже, на които е по-приятно да стоят в кръчмата или да прекарват времето си на спортната площадка, или да се отдават на развлечения без да се интересуват от семейството си – никога не са познали и носили истинската отговорност за своя брачен другар и децата.

Онова, което човек може да очаква от брачния си партньор като отношение – е честност, искреност,

дружелюбие, добродушие, отзивчивост, благодарност, упоритост, прилежание и др.

“Всяко момиче преди да даде своето съгласие за брак трябва да се запита дали този, с когото иска да свърже съдбата си, е достоен за това. Какъв е бил неговият досегашен живот? Чист и почтен ли е? Изразява ли любовта му, която признава, благородни, правдиви качества или е само копнеж на страстите? Притежава ли характер, който може да гарантира щастие? Ще може ли да запази своята вътрешна самостоятелност или ще трябва да подчини оценки и съвест на съпруга си? Може ли в тази връзка да намери мир и радост? Като млада християнка тя не принадлежи на себе си, а е скъпо изкупена. Имат ли изискванията на Спасителя предимство? Могат ли душата и тялото, мислите и намеренията да останат чисти и святи?” (8).

Всяко момиче между другото трябва да се запита:

1. Осигурен ли е финансово бъдещият му съпруг?
2. Има ли професия?
3. Работлив ли е?
4. Търпелив ли е?
5. Как се отнася към майка си?
6. Обича ли животните?
7. Злопаметен ли е?
8. Или е дружелюбен и готов да прости?

Едно старо селско правило препоръчвало на младия мъж да наблюдава следното, когато момичето бели картофи:

- ◆ ако обелката е твърде дебела, е признак за разточителност;
- ◆ ако оставя черните “очички” по картофите, е мързеливо;
- ◆ ако ги мие само веднъж, е повърхностно;
- ◆ ако ги оставя да изгорят, е небрежно;

В миналото чрез подобни признаци се е опознавал по-добре характера на човека. Днес в модерното общество често трябва да използваме други критерии като помощни средства, за да можем в известна степен да установим характерните черти на нашия партньор.

Например, чрез следните наблюдения може донякъде да се опознае характера на човека:

1. Почитуване на жилището;
2. Оправянето на леглата;
3. Гладенето на бельо или панталони;
4. Навиците при хранене;
5. Поведението в обществото и т.н.

Красота

Бог е създал човека прекрасен. За съжаление ние сме дегенерирани чрез греха. Божият промисъл за красота виждаме в цялото творение, при хора и животни, сред растителния свят. Всяко листо, всяко цвете говори за прекрасното дело на Божието творение. И ние, хората, се радваме на пъстрите многообразни цветя и растения, на красивите благородни камъни, на интересното животинско царство, а също и на увенчаващия всичко красив и интелигентен човек. Това, разбира се, не трябва да е преобладаващото. Мъдрият Соломон, натрупал през живота си много опит, казва:

“Прелестта е измамлива и красотата е лъх; но жена, която се бои от Господа, тя ще бъде похвалена” (Пр. 31:30).

Младо момиче, което се развива от пъпка в цвят, което се радва на съвършено здраве и е с красива външност, има огромна привлекателна сила за мъжа. Но красотата не трябва да бъде на първо място и не трябва да ни заслепява. Тя е чудесно допълнение към един благороден характер.

С очите си установяваме първите контакти с нашите съчоведи и близки. Чрез тях не само се радваме на красотата и прелестта на Божието творение, но те ни служат и като средство за общуване. Чрез тях приемаме образа на онзи, когото ценим и обичаме. Но очите могат и да подвеждат. Самсон, надарен от Бога мъж, който бе призван за едно особено дело, се остави очите му да го подвеждат. Той подмина без внимание ясните и категорични предупреждения на Бога и тези на своите родители да не се свързва с друговерци или идолопоклонници, настоя на своето намерение, при което не закъснях и последиците.

“А баща му и майка му - му рекоха: - Няма ли някоя жена между дъщерите на братята ти, или между всичките ми люде, та отиваш да вземаш жена от необрязаните филистимци? А Самсон рече на баща си: - Нея ми вземи; защото тя ми е угодна!” (Съдии 14:3).

“Телесно Самсон бе най-силният човек на планетата, но по себевладеене, порядъчност и устойчивост принадлежеше към най-слабите” (9).

Проблемът на любовта и женитбата

Разумните родители разчитат, че един ден при техния син или дъщеря ще пламне любовта, която най-накрая ще доведе до брачна общност. Бракът, както бе вече казано, е въведена от Бога институция и чрез нея се осъществява тайната на Неговите намерения за човешкия род. Нищо не може да донесе толкова много щастие, но и толкова много нещастие, както бракът. Този факт не може нито достатъчно често, нито достатъчно ясно да се подчертае. Нищо на света не трябва да се подготвя днес с толкова много сърце и дух както брака.

Един брак може да бъде само тогава щастлив, когато младите хора познават основните си задължения и ги

III. КАКВИ СА КРИТЕРИИТЕ ПРИ ИЗБОР НА БРАЧЕН ПАРТНЬОР 31

съблюдават, когато разбират какво означава истинска любов. Днес, точно защото не се познават тези основни принципи, има толкова много нещастни бракове. Обикновено човек си създава съвсем грешна представа за любовта и брака и в любовните си отношения поддържа егоистично поведение, което постепенно води до отчуждаване на хората в семейството. Това се отразява и на родените от този брак деца и прави и тях нещастни. Който обаче има правилно схващане за живота, както и висок идеал за брака, и осъзнава, че в основата си животът е служене, може на тази база да изгради най-сладостната, най-вярната и най-щастлива общност, която човек може да си представи.

Съвсем естествено и подходящо е в една определена възраст младите да започнат да мислят за женитба. До този момент родителите по всякакъв начин в продължение на години са бдели да предотвратят появата на преждевремен-на любов. Те може би са просветили своите деца, че най-напред трябва да пораснат. Но кога идва това време? Вече предупредихме за ранните бракове и по този въпрос не искам да посочвам определен брой години, но все пак бих посъветвал бракът да се сключва между двадесет и тридесет годишна възраст. Би било идеално, ако младият мъж е най-малко на двадесет и пет, а момичето на двадесет и една година. Но не е само въпрос на години, а трябва да се вземат под внимание и други критерии.

Първо трябва да се получи професия, да се завърши някакво образование или пък най-малкото то да е към края си. По-нататък финансовото състояние както на младия мъж, така и на младото момиче трябва да е такова, че без колебание да могат да поемат отговорността за създаване на семейство. Най-накрая, важно е поведението както на младия мъж, така и на младото момиче категорично да доказва, че и двамата са достигнали определена зрялост.

Това за едни може да настъпи по-рано, за други - по-късно.

Както подготвят за различните възрастови периоди младия човек, така родителите трябва да го подготвят и за годежа и женитбата. Младостта се гради върху детството и получените през детството поучения са полезни през младостта. Едно дете, на което в продължение на години е позволявано да задоволява прищевките си и не е научено да се владее, настъпи ли пролетта на любовта, няма да е способно да оценява разумно. Ако, напротив, е научено да обуздава възбудата си, то ще се подчинява на разума и ще го следва.

Бързо ще дойде денят, когато ще трябва да се направи истинският избор и категорично да се вземе решение относно личността, която ще бъде избрана за цял живот. Тогава родителите трябва първо от гледната точка на тяхното дете да преценят събитието, а не от позициите на своя зрял живот, защото любовта на младия човек е чувство, а не сделка. Без съмнение важно е да се вземе под внимание и практическата страна и задача на родителите е това да не се подценя. Но там, където се разкрива дълбоко чувство, и детето е обсебено от силата на първата любов, на материалните и обичайните неща обикновено не се обръща внимание. Родителите трябва, колкото е възможно повече да споделят въодушевлението на своя син или дъщеря и да проявяват много по-голямо разбиране към неговите, респективно, нейните чувства, а не да преценяват само практичната страна на въпроса.

“Младите християни ценят любовта и одобрението на своите богобоязливи родители над всички земни благословения. Родителите могат да съчувстват на децата си, да се молят за тях и с тях, за да ги пази и да ги води Бог. Но преди всичко трябва да съумеят да ги заведат при непогрешимия Приятел и Съветник, Който чрез молитви ще бъде трогнат от чувството за тяхната слабост. Този,

III. КАКВИ СА КРИТЕРИИТЕ ПРИ ИЗБОР НА БРАЧЕН ПАРТНЬОР 33

Който като нас бе изкушаван, но бе без грях, знае как да помогне на изкушаваните” (10).

Като споменавам още веднъж проблема за любовта и женитбата, възниква въпросът: как да се извършат необходимите приготовления, та той да се разреши? Като пастор бих желал да дам на вашия син или дъщеря следните съвети:

1. Отнасяй се с искрено и дълбоко уважение към всяко младо момиче или млад мъж, с които контактуваш;

2. Контролирай чувствата си и импулсите си. Нали ще се жениш само за една жена, респективно за един мъж? Ето защо не дарявай кой да е с благосклонността си, преди да си достигнал тази възраст, в която ще бъдеш способен да направиш умен и окончателен избор;

3. Бъди господар на своите действия. Научи формите на добро държание в обществото и не ги прекрачвай, за да не се окажеш преждевременно твърде близо до някого;

4. Дошъл ли е моментът, в който си решил да се жениш, то увери се, че това става от нежна несебична и заедно с това достойна и дълбока любов.

Младите момичета са изкушавани да разрешават на младите мъже прекалено свободно държание към себе си. Те виждат, че понякога лекомислените между тях се ползват с вниманието на момчетата и естествено не им се ще да изостават. Но трябва да са наясно, че такава внимание може да създаде горчиви разочарования. Целувката на един обожател може да е сладка, когато е израз на нежност и истинска любов. Но когато е дадена от лекомислени устни или от такива, които търсят само чувствено удоволствие, ще заплатят за грешката си с пропиленни чувства, които така опетняват душата, или ще заплатят дори с една неподходяща женитба и мъчителен брачен живот.

В заключение трябва да подчертая, че изборът на спътник в живота, с когото искаме да преминаем през радост и скръб, през възход и спад, през дни на успехи, както и по време на поражения, трябва да се направи според указанията на Библията с молитва и предвид съвета на благочестивите родители. Само сключеният по този начин брак би създал предпоставки при всякакви обрати в живота двамата да вървят върно ръка за ръка.

- (1) Уайт, Е. Г., "Призив към младите", Адвентно издателство, Хамбург, стр. 285.
- (2) Уайт, Е. Г., "Съкровищница на свидетелствата", II том, Адвентно издателство
- (3) Уайт, Е. Г., (1), стр. 287-288.
- (4) Уайт, Е. Г., "Патриарси и пророци", издателство Зааткорн, Хамбург, стр. 545
- (5) Уайт, Е. Г., (1) стр. 286-287
- (6) Уайт, Е. Г., (2) I том. стр. 189
- (7) Уайт, Е. Г., (4) стр. 550
- (8) Уайт, Е. Г., (1).стр. 278-279
- (9) Уайт, Е. Г., (4) стр. 550
- (10) Уайт, Е. Г., (1) стр. 286

IV. В ОПАСНОСТ ЛИ Е БРАКЪТ

Корените на брака са в библейския творчески порядък

Още докладът за сътворението намира за естествено, че в началото на човешката история има една двойка.

“И Бог създаде човека... мъж и жена ги създаде”. На тях Бог поръча:”... Плодете се и се размножавайте...” (Бит. 1:27,28).

И Исус се връща назад към този библейски разказ и в Своята Планинска проповед обосновава нерушимостта на брака: “Обаче в началото на създанието Бог ги е направил мъж и жена... И тъй, онова, което Бог е съчетал, човек да го не разлъчва” (Марко 10:6, 9).

Този ред на сътворението се е обърнал в безпорядък поради грехопадението. В шестата глава на Битие се докладва за половата разюзданост на хората и ни се обръща внимание, “че се умножава нечестието на човека по земята и, че всичко, което мислите на сърцето му въображаваха, беше постоянно само зло” (стих 5). Затова в Планинската Си проповед Исус подчертава, че разрухата на брака е налице не поради фактическото състояние, а поради похотливите мисли в сърцето.

Въпросът за бъдещето на брака трябва да се разглежда от позицията на познанието, че в основата са мъже и жени, а не най-общо хора. Този факт крие и ощастливяващо, и подтискащо напрежение. Мъжът и жената си принадлежат, те опознават могъществото на пола, копнеят един за друг, даряват се един другиму, страдат един от друг или дори се отчайват един от друг. Обстоятелствата за преживяване на радостите и товара на любовта винаги са били променливи.

Професор Отто Пийпер пише по този повод:

“В малко области от западната култура разтърсването, през което преминахме последните няколко десетилетия, е толкова очевидно, колкото при преценката на половия живот” (1).

Причините за това са:

1. Индустриалната епоха силно промени съвместното човешко съжителство;

2. Педагогиката, психологията и медицината натрупаха и оповестиха нови познания и опит по отношение на разбирането за личността;

3. Техническото и политическото развитие поставиха нови идеали;

По пътя на литературата и още повече на илюстрираните списания, филмите и телевизията се направи по необичаен начин реклама на слободията и разюздаността. Политическото развитие даде своя дял за чувственото тълкуване на идеята за половото и брачното общуване.

Главната причина за много разрушени бракове и нещастни семейства се крие в изгубването на връзката с Бога. Не без значение е дали живата вяра като жив корен храни практическия живот в брака и семейството или е загубила своята задължаваща сила, а може и изобщо вече да не съществува. Въпросът за вярата и за спазването на Десетте Божии заповеди в голяма степен е решаващ за правилното ръководство на брака и оформянето на семейството.

Християните се насочват към Божиите заповеди и забрани и затова е меродавна Библията. Както Старият, така и Новият завет установяват еднобрачието като порядък. То е защитено от Божията заповед и от Исусовото наставление. Този основен ред не се нарушава, дори ако в Стария завет се съобщава свободно за полигамия или многоженство в редица от случаите. Причината за това е

в човешкия отказ, невярност и ненаситни желания.

“В противовес на Божествения ред при сътворяването съвсем скоро се въведе многоженството. Господ даде на Адам една жена и с това показа волята Си. Но след грехопадението хората тръгнаха по собствените си греховни пътища, които бяха последвани от бърз упадък и нищета” (2).

Исус Христос също дава яснота по този въпрос, като казва:

“Но в началото не бе така...”

Според думите на Исус бракът е порядък само за този земен период. “Защото във възкресението нито се женят нито се омъжват, но са като Божии ангели на небето” (Мат. 22:30).

Тази Библейска мисъл разграничава нашето изхождащо от смъртта въображение.

В Святото Писание Бог ни показва, че човек се състои от дух, душа и тяло. Тези три области са изразени и при половия живот.

Първа област: тяло

Тялото е част с крайници и между другото към него спада сексуалността.

Докторът на медицинските науки Теодор Бове казва: “Сексът е носител на размножителната задача и е точно това, което според творческия замисъл на Бога и според Неговата воля са храненето, дишането и кръвообращението. Но както тези функции, така и сексът принадлежи към едно цяло и действа противоестествено, ако се възбужда и преживява само за себе си” (3).

Ето защо първо сексуалността не е нищо лошо. “Не се срамувай да говориш за неща, които Бог не се е срамувал

да сътвори” е казал един християнски мислител от трети век. Въпреки това установяваме, че в брака подценяването на сексуалността може да бъде точно толкова опасно, колкото и нейното надценяване.

Втора област: душа

“Душата оживява тялото и действа чрез него” (4).

Тя също трябва да участва, ако човек не иска в секса да се приравни с животно; не е ли именно душата фактическият вътрешен живот на създаденото същество? Тя живее чрез усещането, чийто център е сърцето. При половете тази човешка способност се нарича еротика. Здравият Ерос не търси себе си, а съществото на другия.

Ето защо задача на брачните партньори е да се отнасят любящо, усещайки се и с взаимно внимание и така да поддържат любовта си един към друг.

Трета област: дух

“Духът е най-висшето, най-дълбокото и благородното, с което човек е надарен, за да обхваща неразбираемите, невидимите, вечните неща, храмът, в който обитават вярата и Божието слово!” (5).

Човешкият дух трябва да бъде в хармония с Божия Дух. Само така човек е способен да изпита любовта, произтичаща от вярата. Новият завет назовава тази любов агапе. Тя се насочва не само към Бога, но и към ближния и към най-ближния.

За радостното изпълване на двамата към любовните им отношения спада също агапе, ерос и секс, обединени по правилен начин. Това тризвучие е най-точното благозвучие за брака.

Бракът трябва да утвърждава децата като дълг

Децата не са единствената цел на половото общуване. Но също така е истина, че смисълът на брака не се изчерпва само с половото общуване. Едно щастливо семейство е призовано към деца! Всеки брак живее от факта, че двамата партньори са били някога деца. Всички приведени днес доказателства, които имат за цел да играят някаква роля за отхвърлянето на децата, са в противовес на заповедта на Твореца: “Плодете се и се размножавайте!” (Бит. 1:28) и нямат достатъчна тежест.

Висер е посочил грижите на системата, утвърждаваща наличието на едно дете в брака:

“По-добре е да отгледаш четири деца с големи финансови затруднения и усилия, отколкото да дадеш на едно дете образцово възпитание, което в последствие се оказва съвсем не образцово.

Впрочем подчертава се също, че неограниченият брой деца от видимо благочестива предвидлива вяра с думите: “тези неща трябва да оставим спокойно на Бога!” разкриват ужасяваща липса на истинска любов. Богобоязливите родители ще дадат съгласно Божията воля живот на толкова деца, за колкото могат да понесат отговорност.

Е. Г. Уайт пише:

“Преди увеличаването на семейството трябва да се помисли, дали, ако се роди още едно дете, Бог ще бъде прославен или обезчестен... Никой няма правото да създава деца, които ще бъдат товар за другите. Разполагате ли с достатъчно доходи, така че вашите деца да не станат товар за другите? Ако нямате необходимите средства, тогава извършвате престъпления, създавайки деца, които да страдат от липса на необходимите грижи, храна и облекло” (6).

В тази връзка трябва да се вземе под внимание и следващият съвет на Е. Г. Уайт:

“Един бездетен дом въздейства празно и непълно. Съществува опасността съпрузи без деца да се превърнат в егоисти, които нищо друго не познават, освен личния си комфорт и които мислят само за собствените си желания и удобства. Те искат да получат признание, но не проявяват към никого никаква благосклонност. Мнозина боледуват в душа, тяло и дух, защото мислите им почти изцяло кръжат около самите тях. Децата със здравата си виталност, с присъщата си жизненост и неуморна енергия биха могли да бъдат за тях целебен стимул” (7).

Бащата и майката натоварват с огромно бреме извънбрачното дете. По същия начин и всеки развод е една голяма беда за вече създадените деца. А там, където смъртта е отнела единия от родителите, на живия родител остава голяма отговорност. По-голямо уважение заслужават тези майки или бащи, които смело и самоотвержено заместват или поемат дяла на починалия родител. Същото важи и за втория баща и мащехата, които заместват отнетия на децата родител и по този начин развенчават лъжата в приказката за лошата мащеха.

Каква утеха имаме обаче за такива брачни двойки, чийто здрав копнеж по собствени деца остава неизпълнен?

Напоследък в такива случаи се поощрява прибегването до изкуствено оплождане, като се разрешава да се вкара в брака жизнената субстанция на чужд мъж. Но и този начин може да доведе до много неприятни изненади, които не правят живота по-щастлив, а разрушават хармонията на душите. Един християнин никога няма да може да каже

“Да” на този начин още повече, че успехът остава съмнителен. По-скоро бих посъветвал да се подари на едно сираче дом и родители. Категорична сигурност за здрава наследственост и за носещо само радост развитие на осиновените деца няма. Но при възпитанието и на собствените деца никой не може да гарантира. Те трябва да бъдат измолени. В тази връзка помага само необходимостта да се каже послушно “Да” на Божието “Не”.

Бог е Бог на любовта. В брак, основан на Божията воля, където мъжът и жената вървят по Божиите пътища, могат да бъдат сигурни в Божиите благословения. Но ако в един такъв брак се случи молитвите им за деца да останат без отговор или се окаже, че не могат да имат деца, Бог е избрал път, по който човек може да бъде голямо благословение за други хора.

Има жени, които нямат привилегията да дарят своя брачен партньор с деца, които обаче са призвани към мисионерски служби и са станали неоценими помощници на своите съпрузи в работата за спасение на души. Спечелените за Христос души са техните духовни деца, които ги обичат, за които те са работили и са се грижили. Животът им е намерил реализация. Те не са притиснати от грижи и вълнения за собствени деца, които може би ще поемат чужди пътища, но притежават едно вътрешно щастие и радост да спечелят хора за Исус, принадлежащи към голямото духовно семейство, вливащо се във вечността.

Има както жени, така и мъже, които при всички обстоятелства желаят да имат дете. Те говорят като Рахил: “Дай ми чада - иначе аз ще умра!” (Бит. 30:1). Подобно изказване съдържа известна упоритост. Думите извират от безчувствието на едно необърнато сърце. Това са хора, които са в състояние да подтискат другите, за да видят собствената си воля изпълнена.

Бракът трябва да се доказва във всекидневието

“Бивайте един към друг благи, милосърдни; прощавайте си един на друг, както и Бог в Христа е простил на вас” (Еф. 4:32).

Ние сме грешни хора. Колкото по-тясно е общението, толкова по-лесно ще констатираме, че нашият житейски спътник също прави грешки. Без прощение животът на двамата в семейството или в обществото е почти немислим. Ето защо Исус още в молитвата “Отче наш” учи да се молим: “И прости ни дълговете, както и ние простихме на нашите длъжници” (Мат. 6:12).

“Обичащите се живеят от прощението” (М. Хаукман). Този опит за съжаление много малко се използва. Нашата гордост и своенравие ни пречат да преживяваме кулминацията в съвместния живот отново и отново. Готовността за прощение произлиза от едно дълбоко самосъзнание за собствената вина, от която сме освободени, познавайки от опит прощаващата Божия милост. Опознаването на греха трябва да доведе до покаяние и до признаване на вината пред другите. Такива кулминации не трябва да липсват в брака.

Всеки брак разчита на силата на прощението. Когато съпрузите познават поне малко тайната на личната връзка с Исус Христос, знаят отчасти и своето лично пропадане и съзнание за вина. Който не познава отговорността в светлината на Евангелието, по правило не знае и нищо за вината. Но не съществува живот, а и брак без вина.

Един фотограф в желанието си да бъде остроумен имал обичая да поздравява брачните двойки, които идвали при него, с дълбокомисленото изречение: “Изцеление и победа в брачната война!”. Тази поговорка трябва да се вземе

много буквално. Бракът има нужда от изцеление и победа, защото по време на него се случват и наранявания и поражения.

Много млади хора още преди сватбата опознават и рани, и белези. Дали в такива случаи трябва да открият взаимно своите младежки прегрешения? Няма да има друга действително освобождаваща и създаваща доверие сполучлива възможност. Още тогава трябва да започне прощението.

Една брачна двойка и без друго не може да изкара без прощение в живота. Та нали всекидневието започва веднага след сватбата? Налагането на собствената воля или недоверие, липсата на любов или досадата могат да станат като прояждаш червей. Именно тогава двамата имат нужда от силата на прощението. Добре е да не се оставя никакво сериозно несъгласие да нарушава нощта. Продължилите с часове или дни ядовити забележки разболяват брака.

Но как трябва да се действа, когато не само като облаци се появяват дреболии, но се и разразява невярност или прелюбодеяние?

Рядко единият от партньорите може да обвинява изцяло другия. Няма никаква съществена разлика между тях, но има разлика в действието на вината. Исус казва: “Който от вас е безгрешен, нека пръв хвърли камък...” (Йоан 8:7).

Да търсиш прощение и да си готов да простиш е път към новото начало, по който пукнатината отново може да бъде заличена.

Да извиниш и да простиш все пак не е едно и също. Поговорката: “Да разбираш всичко, означава всичко да прощаваш” – не отговаря на действителността. Извинението или прощението не трябва да води до туширане на нещата. Прощението е нещо друго. То става в присъствието на трети, “... в Когото имаме изкуплението си чрез кръвта Му, прощението на прегрешенията ни...” (Еф. 1:7).

Само Исус може да изцели един брак и само чрез Него можем да създадем мир и хармония.

Веднъж бях извикан в един дом, в който съпрузите бяха в процес на развод. Мебелите бяха вече разпределени и бе взето решение при кого ще отидат децата. Като последно средство те се бяха обърнали за съвет към духовник. Напрежението между двамата партньори се чувстваше и всяка необмислена дума можеше да доведе до ново избухване на чувствата.

Помолих и двамата да седнат на двата срещуположни края на масата, докато аз заех междинното място и отворих Библията. В продължение на почти половин час четох със съвсем кратки обяснения как Исус е простил, при какви случаи, при какви обстоятелства, при какви прегрешения. Докато четях двамата съпрузи бяха навели главите си и после се погледнаха.

Когато свърших с четенето, попитах: “Като имате този пример пред очите си, все още ли се чувствате прави и отказвате на другия своята прошка?” Бавно дойде отговорът: “Не!”. Бракът бе спасен.

Друг момент е верността и тя се разкрива в благонадеждното застъпничество един за друг. Верността е сестра - близначка на любовта. И най-силната любов може да се превърне в омраза, ако се прекърши колоната на верността.

Любовта и верността се доказват в житейските трудности и изпитания. Когато сме носени от облаците на щастието и музика изпълва небето, тогава все още ни липсва доказателството, че любовта и особено верността в този случай са истински. Едва при изпитания, беди, болест или други въздействия, които поставят на тежко изпробване верността, ще се разбере дали верността има правилна основа и не може да бъде пометена от бурите на времето. Библията посочва един мъж и една жена, които

са доказали своята истинска верност. В една от библейските книги можем да прочетем следното:

“И като престана Давид да говори със Саула, душата на Йонатана се свърза с душата на Давида, и Йонатан го обикна както собствената си душа. И в същия ден Саул го взе при себе си, и не го остави да се върне вече в бащиния си дом. Тогава Йонатан направи завет с Давида, защото го обичаше като собствената си душа. Още Йонатан съблече мантията, която беше на него, та я даде на Давида, и дрехите си и собствения си меч, лъка си и пояса си” (1Царе 18:1-4).

“И Йонатан накара Давида да се закълне още веднъж поради любовта, която имаше към него, понеже го обичаше както собствената си душа... Тогава Йонатан даде оръжието си на момчето, което му слугуваше, и му каза: Иди, занеси ги в града. А щом отиде момчето, Давид стана от едно място към юг и като падна с лицето си на земята поклони се три пъти; и целуваха се един друг и плакаха и двамата – а Давид твърде много. И Йонатан каза на Давида: Иди с мир, както се закълехме ние двамата в Господното име като казахме: Господ да бъде свидетел между мене и тебе и между моето потомство и твоето потомство до века!” (1Царе 20:17, 40-42).

“В дните, когато съдиите съдеха, настана глад в земята. И един човек от Витлеем Юдов отиде да престои в Моавската земя, той и жена му и двамата му сина. Името на човека беше Елимелех, а името на жена му Ноемин, а имената на двамата му сина Маалон и Хелеон; те бяха ефратци от Витлеем Юдов. И дойдоха в Моавската земя и там останаха. И Елимелех, мъжът на Ноемин, умря; и тя остана с двамата си сина. И те си взеха жени моавки, на които името на едната беше Орфа, а името на другата Рут. И живяха там около десет години.

Тогава умряха Маалон и Хелеон, и двамата, тъй че жената се лиши от двамата си сина и мъжа си. След това тя стана със снахите си да се върне от Моавската земя, защото бе чула в Моавската земя, че Господ посетил людете Си и им давал хляб.

И тъй тя излезе от мястото гдето беше, и двете снахи с нея, и вървяха по пътя да се върнат в Юдовата земя. Сетне Ноемин каза на двете си снахи: Идете, върнете се всяка в дома на майка си. Господ да постъпва с благодост към вас, както вие постъпвахте към умрелите и към мен. Господ да ви даде да намерите спокойствие, всяка в дома на мъжа си. Тогава ги целуна, а те плакаха с висок глас. И рекоха ѝ: “Не, но с тебе ще се върнем при твоите люде. Но Ноемин каза: Върнете се, дъщери мои, защо да дойдете с мен? Имам ли още синове в утробата си, за да ви станат мъже? Върнете се, дъщери мои, защото остарях и не съм вече за мъж. Ако бих и рекла: Имам надежда, даже ако се омъжех тая нощ, па и родях синове, вие бихте ли ги чакали догде порастат? Бихте ли се въздържали заради тях да се не омъжите? Не, дъщери мои; върнете се, понеже съм много огорчена заради вас, гдето Господната ръка се е простирила против мен. А като плакаха пак с висок глас, Орфа целуна свекърва си, а Рут се привърза при нея.

Тогава рече Ноемин: Ето, етърва ти се върна при людете си и при боговете си; върни се и ти подир етърва си. А Рут каза: Не ме умолявай да те оставя и да не дойда подире ти; защото, гдето идеш ти, и аз ще ида, и гдето останеш и аз ще остана; твоите люде ще бъдат мои люде, и твоят Бог мой Бог; гдето умреш ти, и аз ще умра, и там ще се погребя; така да ми направи Господ, да! и повече да притури, ако друго, освен смъртта, ме разлъчи от теб. И Ноемин като видя, че тя настояваше да иде с нея, престана да ѝ говори” (Рут 1:1-18).

“Като винаги благодарите за всичко на Бога!” (Еф. 5:20).

Независимо от това дали става въпрос за една токущо започваща дружба, за годишен период, за брак или за семейство – при всички тези случаи срещите, разговорите и действията нека да стават от благодарност. Да намерим човек, независимо дали е от мъжки или женски пол, с когото можем да делим радост и скръб, е дар на Божията милост и затова трябва да сме благодарни. Чувствата на благодарност са хранителната почва за любовта. Познанието, че проявената спрямо нас любов е подарък от Бога, трябва да изпълни цялото ни сърце е благодарност както към Бога, така и към партньора ни. Само там, където се изгради тази основа, може да се очаква, че между любещите се ще царя мир и доволство.

Колко много например един съпруг ще зарадва своята съпруга, когато ѝ благодари в учтива, мила форма за изгладената риза. Или ако остане доволен и изрази своята дълбока благодарност за добре сготвения обяд. Неговата съпруга ще има желанието поради оказаната благодарност да направи за него още повече, без да го чувства като натоварване. От своя страна мъжът се чувства почетен и уважен, когато съпругата му изрази голямата си радост за поднесения букет цветя и му благодари любвеобилно. Или когато тя получи от него подарък, независимо от това дали е голям или малък, оказаната благодарност ще свърже съпругът със съпругата и ще ги настрои не само радостно, но ще бъде и силен подтик да прави за нея повече и повече, за да я ощастливява.

“Нека всеки счита другия по-горен от себе си” (Фил. 2:3).

Този основен стълб на едно истинско общение важи особено за започващото любовно отношение. Онзи, който уважава другия повече – кара собствения си “Аз” да отстъпи и да мине на заден план.

Благоговението пред другия пол задълбочава неимоверно любовта, прави я много по-интересна и създава предпоставки започващата и продължаващата любов не само да приема стабилни форми, но и да обещава наистина дълголетие.

Изразяваме почит към другия пол тогава, когато сме разбрали правилно редът на съзиданието. Мъжът почита своята жена, като ѝ служи както подобава, като е нежен с нея, като не поставя изисквания, които тя в момента или изобщо не може да изпълни, без да бъде дълбоко наранена. Да се цените един друг и взаимно да се почитате означава и по всяко време да се отнасяте към партньора си както трябва. Всякакви груби, неучтиви думи или действия винаги ще причиняват рани и белезите ще останат.

“Който иска да спаси живота си, ще го изгуби...” (Мат. 16:25).

Себеотдаването и по отношение на нашите съчовечи и близки, можем да научим само от Исус. Той отдаде Себе си за всички. Себеотдаването може да даде истински плодове само, ако е подтикнато от любов.

Тук бих желал като пример от практиката да разкажа за едно семейство с доста деца. Съпругата и майката има много дечица и отново е бременна. Тя е жертвала всичките си сили и така нужния ѝ сън, за да бъде в помощ както на рожбите, така и на съпруга си. Сега обаче не се чувства добре, болната е тя – и има нужда от помощ. Едва тогава можем да говорим за себеотдаване от страна на мъжа, когато той се опита да разбере товарите на жената и е готов

да се грижи за нея и децата през дните на нейната болест, а също е готов и през нощите да се грижи за невръстните дечица и т.н. Само тогава можем да твърдим, че единият носи товара на другия. В кризисни случаи и в житейски опасности трябва, както мъжът, така и жената да се жертват и за партньора си, и за семейството си.

Ала не само себеотдаването на единия от обичащите към другия спада към основните предпоставки на едно любовно отношение, но и общото заангажиране със задачи и жертвите, на които сме готови за заобикалящите ни. Любовта между двама души трябва да се разгърне многократно. Тя трябва да е отворена за хората навън.

Любещите действат, разбира се – не само навън. Те трябва да мислят как да се поощряват взаимно, да се подтикват към любящо търпение и търпелива любов и да ги отстояват.

“Един другиму теготите си носете...” (Гал.6:2).

За Исус Христос се казва: “Той наистина понесе печалта ни и със скърбите ни се натовари” (Исая 53:4). Божият Син понесе нашите товари и нашата вина. Трябва да се научим от Него взаимно да носим теготите си и така да изпълняваме Христовия закон. Никъде другаде няма толкова много удобни случаи да се практикува това, както в семейството или в брака. Едва когато сме научени да носим един другиму товарите си, показваме готовност да поемем отговорност за нашия партньор и за нашите деца, които се нуждаят много спешно от съвета ни, помощта ни и защитата ни.

“Със съвършено смирение и кротост, с дълготърпение, като си претърпявате един друг с любов” (Еф. 4:2).

Без смирение, което може да се преведе със “смелост да служиш”, и без страхопочитание – не е възможно преобразяването на съществото и разгръщането на живота. Обратното на смирението е властолюбието, непречупената воля за налагане на своите интереси, волята за власт, която разрушава живота. Ето защо един много важен основен принцип в общуването на двама любещи се трябва да гласи: да служим вместо да властваме!

Който е освободен от страстта си към надмощие, има другия за приятел и го подпомага в живота.

Общение с Христос

Обичащите се имат нужда от среда в житейското си общуване. Тя трябва да е величина, различна от тях. Средата “Исус Христос” взривява човешките размери и въпреки това и в най-малкото общение може конкретно да се преживее: “Където двама или трима са събрани в Мое име, там Съм и Аз посред тях” (Матей 18:20).

Общуването с Христос може да бъде създадено само тогава, когато съвсем сериозно сме готови да изпълняваме волята Му. Тя е изразена в Евангелието Му, особено в Планинската Му проповед, както и в непреходните Му заповеди.

Второ – можем да създадем общение с Христос, ако водим молитвен живот и провеждаме семейни богослужения в дома – тогава Исус ще стане нашият най-добър приятел и спътник в живота.

Молитвата

Най-добрата форма на общение, венецът на вътрешното съвместно съществуване е молитвата. Любвеобилните

мисли, копнежи и чувства трябва да станат молитва един за друг и един с друг. В задружното молене любещите се преустройват по Божията воля. Те получават сила, годност и утвърждаване. Общата молитва служи за актуализиране и за отдаване на “общата среда”, на Исус Христос и на служба в Негово име. В поклонението са скрити съкровища и в застъпническата молитва любещите надрастват себе си.

Значението на дома в брака

След създаването на първата човешка двойка – Творецът се е погрижил и за дом. Техният дом бе Раят. Един ден брачната двойка ще закопнее и за плода на своята любов, а затова е много необходим дом, където се чувстваш наистина у дома си и уютно, за да започне съвместният живот. Не е необходимо това да бъде къща с кола и гараж, но един брак изисква и семейно жилище. Една от най-красивите мелодии за двамата е: “Това е нашето жилище”, “Това е нашият дом” или “Отивам си у дома”. Там съпругата създава чрез изобретателността си уют, докато достойният за обич съпруг чрез отзивчивостта си, благодарността си и чувството си за ред допринася за изграждането на семейното щастие. От време на време той трябва да се връща у дома с някаква изненада или по някакъв друг начин да засвидетелства доброто си отношение. При разсеяност и при вялост и най-горещата любов може да охладнее.

Щастливи са онези двойки, които могат да започнат съвместния си живот сами и не са обременени от продължителната намеса на родители. Браво обаче на двойките, които по-късно имат силата да спестят на останалите самотни и изнемощели свои родители

старческият дом! Гостите и приятелите не трябва да са на първо място. Лошо би било обаче, ако тогава, когато двамата са заедно, изпитват скука.

Многото изисквания на професията и училището застрашават семейния живот. Колкото по-големи стават децата, толкова повече се затруднява общуването по време на хранене. Но не само това действа разрушително. Друга причина е и разсеяността. Общите храненияе не трябва да се свеждат само до хранене на маса с покривка, но и за общуване помежду ни.

Имуществената общност трябва да се урегулира между съпрузите в самото начало. Макар че – ако един брак не е вече в сърцевината си болен, защо е нужно чрез параграфи да се регулират пари и имущество, та да не послужат някога като ябълка на раздора?

В един, здрав брак и семейство – и парите се употребяват съвместно. В семейства, които са за пример, няма да се чуе: “Това е мое” и “Това е твое”, а – “То е наше”. Двете половинки са допринасяли за благополучие-то и успеха на цялото семейство. И в това отношение те образуват единство. Доверието запазва и умножава, а потайностите разрушават.

С напредване на възрастта или при застрашаващи живота ситуации все пак трябва да се направи завещание, така че тези, които остават да бъдат пощадени от неприятности.

Рано или късно при всеки брак ще се появи нуждата от жертвоготовност. Болест или нещастие, беда или обезкуражаване изискват доказването на брака. Чрез жертви бракът узрява, затова и въпросът пред брачния олтар гласи: “... и няма да го изоставиш в радост и в скръб...?”

Привилегия и благословение от Господа е когато брачната двойка може да остане заедно до дълбока старост.

Децата порастват, денят става по-спокоен, внуците може би внасят и нова радост. Любовта се доказва най-добре там, където човек не копнее по миналото, а “колкото повече време минава, толкова по-силна става любовта”.

Стенли Джонс го е изразил така сполучливо:

“Венчавката се извършва за един час, но човек има нужда от цял един живот, за да бъде женен”.

Брак между хора с различни вероизповедания

Католическата църква забранява брака между хора, принадлежащи към различни вероизповедания и внася определени църковни изисквания заради възпитанието на децата при смесения, но все пак по католически благословен брак. За един истински християнин не църквата е тази, която е определяща или решаваща, а святото Слово Божие. В Библията четем следните думи във 2Кор. 6:14-16:

“Не се впрягайте заедно с невярващите; защото какво общо имат правдата с беззаконието, или какво общение има светлината с тъмнината? И какво съгласие има Христос с Велиала? Или какво съучастие има вярващият с невярващия? И какво споразумение има Божият храм с идолите? Защото ние сме храм на живия Бог, както рече Бог: „Ще се заселя между тях и между тях ще ходя; и ще им бъде Бог и те ще Ми бъдат люде”.

От грижи за душата трябва да разубеждаваме представителите на различни вероизповедания да се женят помежду си, защото при тях са твърде възможни недоразумения и напрежения. Съпрузите са изправени пред задачата да си помагат взаимно и във вярата. Те трябва да търсят не само своето щастие, но и своето блаженство. Особено тежко ще бъде при възпитаването

на децата, където точно от родителите се очаква да бъдат единни. Или единият от родителите трябва изцяло да се откаже от своите възгледи по отношение на вярата, така че детето да се възпитава само в една посока, или то ще бъде съсипано от съществуващия между родителите религиозен конфликт. Съпругът и съпругата, бащата и майката трябва много добре да се научат да употребяват следните три неща: Божието слово, молитвата и общението. Тогава Библията няма да заема почетно място в шкафа, а ще се използва всекидневно.

Ван Дер Велден преди тридесет години написа една дебела книга със заглавие: “Съвършеният брак”. Но действителността на брака се доказва чрез много по-добре избрания надпис: “Възхвала на несъвършения брак” (Бове), където се казва: “Съпрузите биват възпитавани, те вероятно сами се възпитават, те сигурно взаимно се възпитават, без съмнение техните деца ги възпитават, но със сигурност те са в Божието възпитателно училище и това трае цял един живот”.

В опасност ли е и християнският брак? Последните десетилетия дадоха ужасяващо доказателство, че все повече бракове са нещастни. В следствие на това все повече нараства броят на разводите. Спасението на брака и на семейството е в истинското обръщане към Бога и в приемането на Исус Христос в брачния и семеен съюз като Великата Среда.

От житейския опит и от досега казаното трябва да направим тъжната констатация, че християнският брак никога не е бил в такава опасност, в каквата е днес. На всякъде се сблъскваме с разбити бракове, разрушени и напуснати домове, плачещи и жалеещи деца. Домът вече не е място на уют, на мир и на взаимна радост, а на спорове, недоволство и разединеност. Това зло, което е заляло света, в голяма степен е резултат от това, че съпрузите, бащи и

майки, са загубили връзката с Бога и Христос не е вече средата на семейството, нито пък неговата глава.

Връщането към Бога, към послушанието на Божиите заповеди е единственият начин, по който се постига вътрешен мир и домът става късче Рай на Земята.

- (1) Пийпер, Ото, “Половете”
- (2) Уайт, Е. Г., “Патриарси и пророци”, издателство Зааткорн, Хамбург, стр. 70
- (3) Д-р мед. науки Бове, Теодор, “Бракът”
- (4) Декселова Библия, Издателство на Юстус Науман, Лайпцих, стр. 601
- (5) Пак там
- (6) Уайт, Е. Г., “Апел към младите”, Адвентно издателство Хамбург, стр. 293
- (7) Уайт, Е. Г., “Щастието започва у дома”, издателство Зааткорн, Хамбург, стр. 40

V. МОЖЕ ЛИ РАЗВОДЪТ ДА Е ИЗХОД

“Бракът е съюз за цял живот”

“Често младите си представят женитбата и брака твърде романтично. Те не осъзнават каква голяма отговорност се поема с едно съгласие за брак. Обещанието свързва най-тясно съдбата на двамата души, докато смъртта ги раздели” (1).

Този, който е сключил брачен съюз, не трябва да търси изход от него. Онзи обаче, който все пак го търси, е поставен натясно. Обикновено той вече не знае как да върви напред, нито пък как да се върне назад. Предпочита от двете злини да избере по-малката, дори и да знае, че и самото му решение няма да е за добро. Който е поставен на тясно, независимо по какви причини, лесно губи поглед върху истинските измерения. Той счита за решаващо това, което в действителност е второстепенно и се оставя да бъде силно повлиян от незначителното.

Искащият да се раздели със своя брачен партньор в повечето случаи е поставен натясно от трета личност. Причините за това, че се е стигнало до там, са разнообразни, като например липса на общи цели, на вяра, несериозно приемане на Божиите наставления и заповеди, постоянна критика, укори, липса на любов, влияния от страна на роднини или водене на жалък живот.

За последователите на Исус важат думите: “Един другиму теготите си носете и така изпълнявайте Христовия закон” (Гал. 6:2).

“Жени, подчинявайте се на своите мъже като длъжност към Господа; защото мъжът е глава на жената,

както и Христос е глава на църквата (като само Той е Спасител на тялото). Но както църквата се подчинява на Христа, така и жените нека: се подчиняват във всичко на своите мъже. Мъже, любете жените си както и Христос възлюби църквата и предаде Себе Си за нея...” (Еф. 5:22-25).

“Подобно и вие, жени, покорявайте се на мъжете си, така щото даже ако някои от тях не се покоряват на словото, да се придобият без словото, чрез обходата на жените си, като видят че вие се обхождате със страх и чистота. Вашето украшение да не е външно, сиреч плетене на косата, кичене със злато, или обличане със скъпи дрехи, но скришния в сърцето живот, с нетленното украшение на кротък и тих дух, което е скъпоценно пред Бога. Защото така някога и светите жени, които се надяваха на Бога, украсяваха себе си, като се покоряваха на мъжете си, както Сара се покоряваше на Авраама и го наричаше господар. И вие сте нейни дъщери, ако правите добро и не се боите от никакво заплашване. Също и вие, мъже, живеете благоразумно с жените си, като с по-слаб създ, и отдавайте почит на тях, като на сънаследници на дадения чрез благодат живот, за да не става препятствие на молитвите ви. А, най-последно, бъдете всички единомислени, съчувствителни, братолюбиви, милостиви, смиреномъдри” (1Петр. 3:1-8).

На християнина не е разрешено с лека ръка да отхвърля тези принципи при преценката на едно бракоразводно дело. Това че се е стигнало изобщо до намерението за развод, винаги е знак, че бракът е болен. Преди човек изобщо да даде заключителна преценка, много внимателно трябва да се изпита как е могло да се стигне до такова заболяване. Много е лесно да се осъдят съпрузи, които мислят за развод. Който желае безпристрастно да прецени, той в голяма степен има нужда от любов, за да може честно

да се постави на мястото на засегнатите и да може да прецени най-проницателно ситуацията в съгласие със Словото. Святото Писание трябва да бъде винаги насочващото.

Пропуски, които често са неправими

Основания за бракоразводното намерение често се намират още преди бракът да е сключен. Младият човек се обучава и получава указания за всички възможни области на живота. В страната на брака в повечето случаи той влиза без компас. Какво знае съвременният младеж за брака? Деветдесет процента от това, което му предлагат киното и телевизията като представа е напълно негодно да даде на младия човек ясна представа какво се изисква от него за един редовен брак. А и на въпроса за избора на брачния партньор често се гледа лекомислено. Кой се замисля сериозно над подобно нещо още в началото на любовта? Кой ще съветва навреме младия човек? Помощта трябва да дойде своевременно. Тук християнската църква има особена задача. На шестнадесет-двадесетгодишните тя трябва настойчиво да представя тези неща. Ако не го направи, ще е загубила правото в случаите на развод да играе някаква роля.

Теодор Хаук в своята статия “Развод или обновяване на брака” посочва няколко грешни решения, които порождават конфликтна материя за много разводи:

“Човек се жени без да познава по-отблизо другия, сключва брак много прибързано, не се замисля за различията в хода на развитието на партньора, не се взема предвид, възрастовата разлика, на различията във възрастта се отдава прекалено малко значение, твърде голямо

значение се придава на парите, имота и умението да сключваш сделки.

И нашата църква трябва да си позволи да каже, че е заблуда да се мисли, че за един брак е достатъчно общото вероизповедание. Множество последователи на Христос, които желаят да размислят върху въпроса за развода, трябва да обърнат подчертано внимание върху това, че църквата дължи на младежта своевременна интензивна помощ”.

Любовта - носещата основа!

Въпреки големия брой на разводите днес, почти не се натъкваме на възражения при изискването да се женят само хора, които взаимно се обичат. Любовта към другия и в християнските бракове е основата. Там където тя липсва, липсва решаващият двигател. Както по-рано бе описано, истинската любов не е само чувство, но и принцип. Любовта е житейска мисия. Нека още веднъж в тази връзка прочетем обяснението на любовта в 1 Кор. 13 глава:

“Любовта дълго търпи и е милостива; любовта не завижда; не се превъзнася, не се гордее, не безобразничи, не търси своето, не се раздражнява, не държи сметка за зло, не се радва на неправдата, а се радва заедно с истината, всичко премълчава, на всичко хваща вяра, на всичко се надява, всичко търпи” (1 Кор.13:4-7).

Любовта може много да се приспособява. Тя има своето време, своите фини неписани закони. Любовта включва верността и волята да бъде устоявана и в дни на кризи и опасности - това е върховен закон. Тя трябва да балансира всички натоварвания на всекидневието, трябва да е в състояние да понася раздяла и подозрение и трябва да умее да чака. Същността на любовта е изключване на

всяка друга възможност, тя означава борба срещу третия. Любовта е най-голямото откритие в борбата срещу навика и срещу сивото ежедневие. Любов, която може да извърши всичко това, но и още, не може да се подхранва единствено от чувството. Трябва да потърси по-дълбоки корени, ако иска да устои. А все пак те трябва да се търсят в Свящото Писание, което ни насочва към Бога - Първоизточника на любовта.

Но ако някой се стреми към развод, нарушава първоначалната Божия воля, установена при творението:

“Затова ще остави човек баща си и майка си и ще се привърже към жена си, и те ще бъдат една плът” (Бит. 2:24).

“Така щото не са вече двама, а една плът. И тъй, онова, което Бог е съчетал, човек да го не разлъчва” (Мат. 19:6).

Има ли еднозначни основания за развод

Ако човек хвърли поглед в бракоразводните протоколи, ще види на първо място като основание за развод прелюбодеянието. Следват и други прегрешения относно дълга за вяност и грижа, задължението за уважение, за всеотдайност, за домашно общуване. Като други причини за развод се споменават непорядъчното поведение на брачните партньори, душевни смущения, заразни и предизвикващи отвращение болести и т.н.

Ще си спестим времето да се занимаваме с тези причини в подробности, но ще се спрем по-подробно на първата от споменатите. Все по-често се срещат случаи на прелюбодеяние, при които и двамата партньори се втрещават като хипнотизирани във факта на изневярата и не се замислят, че тя се дължи на много събития, винащи и двамата. Мястото, на което един брак се къса, е злополука и за единия, и за другия. Бракът може да бъде болен само

там, където и двамата съпрузи не са били готови за своевременна защита, където и двамата не са се замисляли, че чрез женитбата си представляват една общност, едно цяло, което може да страда само заедно.

Но трябва ли прелюбодеянието да бъде категорично основание за развод? Разбира се, неверността на партньорите разтърсва по-нататъшното съществуване на брака. Тя води до една елементарна криза. Но нека да размислим върху думите на доктора на медицинските науки Теодор Бове отнесени към думата “криза”:

“На гръцки “криза” означава първо раздвоение, раздор, раздяла, но по-нататък и решение, изпитание, преценка. При това сухо изброяване речникът ни показва богатството на всички възможности за кризи в човешкия живот. С раздвоение и раздор започва брачната криза и разделя духовете на мъжът и жената. След това вижте, че от тях се изисква едно ново решение, което засяга изпитанието, така че да бъдат преценени по това, как са издържали тази проба. Зад всяка криза стои обвинение срещу нашия “Аз” - той бива осъждан и трябва да рухне, за да възкръсне за едно “Ти”.

Който осмисли това и отговори утвърдително, за него, изведнъж вече няма категорични основания за развод или най-малкото те изведнъж се омаловажават. Тук при християните става дума и за прощението. Прощението не е благочестива фраза – а действителност, при която прелюбодеянието може да бъде излекувано. Ето един пример за илюстрация. Някакъв много проспериращ инженер имал мила съпруга и двама сина. Техният брачен и семеен живот бил за пример. Жената била истинска домакиня и майка. Тя била щастлива, грижейки се за своя съпруг и дарените ѝ синове.

Мъжът обичал водния спорт. Тъй като жената не се интересувала много от спорт, за сметка на това пък неговата

секретарка се интересувала и се стигнало дотам, че тя заела мястото на съпругата и придружавала младия, много привлекателен шеф в неговата красива лодка. Плуването и гребането все повече свързвало двамата и вътрешно, чрез общите интереси.

Младата дама знаела как да открадне чувствата и сърцето, така че щастливият съпруг най-после представил и бракоразводното решение. Бракът бил загубен от дълбоката болка на съпругата и майката на две деца и от болезненото разочарование на синовете, които губели своя баща – когото точно сега така много почитали като съветник и помощник.

Бащата в качеството си на ръководител на фирмата печелел добри пари и бил готов да се грижи финансово за жената и децата. Съпругата обаче се отказала от парите. След преодоляната болка тя открила магазин и при това с много голям начален успех. По-възрастният син поел ролята на бащата и направил всичко, за да подкрепи своята майка. Магазинът вървял много добре. В упование към Бога, Който не изоставя сираците и вдовиците било възможно да се развият такива сили, които да надхвърлят всички очаквания.

Кокетната млада дама била майсторка не само по привличането на мъжа към себе си, но и по откъването на трудно спечелените му пари. Бавно дошло отрезвяването и преглеждането. Едва сега той забелязал какво е загубил в лицето на своята жена. И един ден отишъл при бившата си съпруга и я попитал – дали може да му прости. Благородната жена видяла истинското покаяние и простила. Ала тя не само простила, но и забравила случилото се. Тя действала така, както Бог действа с нас – грешните човеци, когато прозрем грешките си и се покаем.

Когато било възстановено първоначалното състояние и смелата жена отново имала своя съпруг, а децата – своя

баща – мирът в сърцата и радостта в дома били спечелени.

След този горчив опит бащата открито споделял, че никога дотогава не е изпитал така дълбоко щастието и мира на прощението, както в момента, когато съпругата му със сълзи на очи казала, че не само е готова да прости, но и да забрави. Това е любов, прощаваща любов! Примерът ясно показва, че дори и прелюбодеянието може да бъде излекувано.

По-нататък може да свидетелстваме, че любовта отново и отново се пробужда и се храни от верността. Една от големите тайни, която Творецът е вложил в човешката природа, е верността – тя, а не любовта, е гръбнакът на брака.

“Онова, което Бог е съчетал, човек да го не разлъчва”

Ще дойде време, когато ще се запитаме какво казва Святото Писание по нашия въпрос. Всички познаваме думите на Исус Христос: “Онова, което Бог е съчетал, човек да го не разлъчва” (Мат.19:6). В съгласие с тези думи, това може да означава само, че разводът не е по Божията воля. От тях следва:

1. Дори и нашата брачна вина е понесъл Господ;
2. Който се развежда, запазва отговорността за другия, защото никога не може да бъде освободен от нея;
3. При опасност от развод помощта идва само от Бога;
4. Бракът е само тогава брак, когато почива върху взетото решение да трае цял живот;
5. Бракът не е случайна разпоредба, нито такава, каквато обществото или държавата са в състояние да постановят, а е разпоредба, изхождаща само от Божията воля.

Брачните партньори могат правилно да преценят, те могат да разрешат всички общи проблеми. Разводът никога не е бил разрешение на проблема. Той е само разрез, оставящ рани, които никога не заздравяват напълно. Въвлечените за съжаление деца остават винаги обвинители на своите разведени родители. Дори и самите разведени по някакъв начин навреждат на душите си, което от година на- година става все по-ясно за лекаря и пастора.

Върху тези, които в доверие към основната Божия сила устояват на брачните си кризи – независимо каква е причината за това и остават в разпоредбите, поставени им от Бог – почива всепроникващо благословение.

Всеки брак ли е съчетан от Бога

За убедените християни не е трудно да дадат отрицателен отговор. Всеки от нас е очевидец на брачни двойки, събрали се по чудат начин, които след кратко време се разделят. Знаем за сключените по необходимост бракове и връзки, за чието осъществяване никой човек не би казал: “Те са съчетани от Бога”. Но има ли видими критерии? По тези въпроси говори Карл Барт и човек ще направи добре, ако много внимателно се замисли:

“Няма брак, дори и най-добрият, в който двама души да нямат власт над това тяхно Божествено основание, в който да не могат да получат от Него едно сигурно директно знание. Те трябва да се държат само с вяра, че Бог без те да имат някаква заслуга ще им даде обещаната Божия милост”.

Поставя се въпросът можем ли ние, хората – определено да кажем кой брак е съчетан от Бога и кой не? Никой не би допуснал да твърди, че този или онзи брак не е съчетан от Бога, че всъщност е сключен без Божието основание – противоречи на Божиата воля и заповеди, и следователно

подлежи на разтрогване, защото изобщо не е сключен според Божията преценка. Човекът вижда с очите си, но само Бог може да надзърне в сърцата и да отсъди справедливо. За да не се вмъква човешко тълкуване на така тежкия проблем за развода, ще оставя на Господ Исус Христос – Божия Син, Сам да говори чрез цитат от Матей 19:4-9:

“А Той в отговор рече: Не сте ли чели, че Онзи, Който ги е направил, направил ги е отначало мъжко и женско, и е казал: „Затова ще остави човек баща си и майка си и ще се привърже към жена си; и двамата ще бъдат една плът?” Така щото не са вече двама, а една плът. И тъй, онова, което Бог е съчетал, човек да го не разлъчва. Казват Му: Тогава Мойсей защо заповяда, мъжът ѝ да ѝ даде разводно писмо и да я напусне? Каза им: Поради вашето коравосърдечие Мойсей ви е оставил да си напушате жените; но отначало не е било така. И казвам ви: Който напусне жена си, освен за прелюбодейство, и се ожени за друга, той прелюбодейства; и който се ожени за нея, когато бъде напусната, прелюбодейства”.

Несъвършенството на брака

В нито едни човешки отношения няма да бъдем доведени до границите на нашите възможности, до бариерите на нашата несъстоятелност и пред безизходността на човешкото усилие, както това става в брака. Тук рано или късно падат всички маски, скоро тук изобщо не можеш да се преструваш пред другия. Какво тогава остава от човека, когато не го подпират повече никакви патерици и когато никаква помощ отвън не му дава сигурност - никъде другаде не се научаваме така добре да опознаваме, както в брака. Но кой от родителите или от пасторите

прави усилие да каже на сгодените или на младоженците всичко това с цялата му яснота? Кой им казва, че точно на тези човешки граници не трябва да се оглеждаме и да търсим изходни пътища, а че само призова към Божията сила, задълбоченото изучаване на Неговата воля и придържането към Неговите обещания е правилният изход? Противно на всички съвременни рецепти за съвършен брак, църквата на Исус трябва да говори за разрухата и несъвършенството във всички човешки начинания, а в това число и в брака. Ето защо, тя познава Божията милост, Неговата любов, която точно при творческите си наредби търси съд, чрез който да постигне целта си. Тя знае, че решителният акт на Божията любов се състои в даряването на хората с щастие, защото когато Той даде на мъжа една помощничка – не искаше да го направи нещастен.

При развод или раздяла най-много страдат невинните деца. За спомен оставам изпълнения с болка вик на едно десетгодишно дете:

“Тате, тате, защо казваш, че ще си отидеш от къщи? Не ме ли обичаш? И ако тръгнеш – къде ще отидеш? Какво ще се случи с мен? Зная че искаш да се махнеш, защото винаги се караш с мама. О..., о...! Каква болка има в гърдите ми! Защо е това? Може би, защото оставам сам. Обичам те, мое татенце! Моля те, не си отивай! Не ме изоставяй! Щом нощем съм сам в стаята – плача и мисля, че когато се събудя, може би вече няма да си у дома! Колко е хубаво да бъда до теб и до мама, когато отиваме на разходка или когато си решавам задачите! Тате, не си отивай, не ме изоставяй! Аз ще се държа добре. Не се карай повече с мама! Толкова е хубаво, толкова е хубаво да бъдем заедно у дома...” И гласът на детето се задави в сълзи, а самото то дълго време се притиска и гуши в своя баща.

Разводът не може да бъде изход от положението, защото той създава и други проблеми, най-вече когато има деца – те губят топлината на семейното гнездо и шокът често ги преследва през целия им живот. А имуществената разруха е едно жалко следствие. Разрешението е в обръщането към Бога – в променения начин на мислене и в новото начало с Божията сила.

Какво означава това? Преди да тръгнат към съдията – съпрузите трябва да анализират нещата, като си поставят следните въпроси:

1. Това ли е начинът да се разреши нашият проблем?
2. Всеки трябва да подложи на изпит своята съвест и да се запита:

- Къде е моят принос в престъпването този път? Какво още мога да направя, за да предотвратя злото за мен, за моя съпруг и деца?

3. Имало ли е в миналото ощастливяващи, носещи радост спомени? Можем ли отново да ги направим реалност?

4. Какви доводи трябва да имам след едно основно себеизпитване, за да докажа на моя партньор, че съжалявам, но трябва да направя последната неизлечима стъпка?

Ако двамата партньори се подложат на пробен изпит пред самите себе си и ако са честни и искрени – би трябвало да им се даде настоящият съвет да седнат заедно и да проведат непринуден разговор за времето на първите срещи и на щастливите дни, през които не им е идвало на ум да мислят за раздяла.

Следващата стъпка е взаимно да си признаят, че са сгрешили или че недостатъчно са изпълнили взаимните си задължения. Ако умишлено сме разкъсали връзката на любовта, която отначало така здраво ни е свързвала, само защото прекалено много сме загрижени за собствения си

“Аз”, защото сме изrekli студени, лишени от любов думи, защото сме наранили партньора или защото сме погазили оказаната ни любов и нежност – то сега е времето честно и искрено да застанем пред него и да го помолим за прошка.

Никой не е безгрешен – правят се грешки и в съвместния брачен живот. Но когато и двамата осъзнаят, че са грешили, или че при различните си задължения не са били достатъчно стриктни и си подадат ръка за примирие – тогава може да се предотврати една катастрофа не само за брачния партньор, но и за цялото семейство. Там където по-рано са се струпвали буреносни облаци и често е било твърде мрачно, се появява слънце и животът заблестява с нов блясък.

Това ново начало е време, през което двамата партньори трябва да положат много усилия, за да не застрашат чрез стари укори или невнимателни думи нежните връзки на пробудената отново любов. Тук и от двамата се изисква да положат максимални усилия и да запазят връзката, обещаваща мир и уют на цялото семейство.

Истинското разрешение на този проблем е в обръщането ни към Бога – към Първоизточника на силата и на утехата, в промяната на убежденията, които са се изчерпали в спорове, раздори и укори. Имаме нужда от нови убеждения, при които Христос да е в центъра. Само такава може да е новото начало и продължаването на щастието.

VI. КАКВИ ОПАСНОСТИ ЗАПЛАШВАТ ЕДНО СЕМЕЙСТВО

Преди Бог да създаде човека Той му бе приготвил прекрасен дом. Когато обдари Едемската градина с всичко, което човек можеше да си пожелае, Господ каза: “Да създадем човека по Нашия образ, по Наше подобие” (Бит. 1:26).

Той погледна с радост и удоволствие на това Си последно и най-благородно от всички Свои създания. То трябваше да бъде съвършен обитател на един съвършен свят. Адам не трябваше да остава сам, ето защо Господ каза: “Не е добре за човека да бъде сам; ще му създам подходящ помощник” (Бит. 2:18).

“Човек не бе създаден, за да живее сам, напротив - той трябваше да бъде обществено същество. Без помощничка, красивият пейзаж и удовлетворяващата работа дори в Едем нямаше да му дадат съвършено щастие. Дори общението с ангели нямаше да удовлетворят копнежа Му за съчувствие и общуване. Нямаше същество като него, което да може да обича и да бъде обичан от него” (1).

Сам Бог даде на Адам другар. Отдавна бе предвидил съответстващо на него допълнение, което да бъде едно с него в любов и влечение. Така Господ бе Съзателят на първия брак. Той принадлежи към първите Божи подаръци за човека. Той е и един от даровете, които след грехопадението можеше да вземе със себе си от Рая. Бракът може да бъде голямо благословение, ако човек признава и изследва Божиите съвети. Той прави възможна нравствената чистота и щастieto, отговаря на социалните нужди на хората и ги поощрява в телесно, духовно и морално отношение.

Семейства, където Бог е център, където децата се учат да ценят святото Писание и да признават Твореца – дават на ангелите повод за радост. За тях се отнася обещанието: “...Ония, които славят Мене, тях ще прославя Аз...” (1Царе 2:30).

“Ако изпълнявате съвестно задълженията си в дома - бащата като проповедник в семейството, а майката като мисионерка, тогава се увеличават силите и те въздействат за добро извън семейството... Ако по този начин водите децата до тясно общение с Бога – тогава и бащите, и майките, и децата ще бъдат Божии съработници” (2).

Родителите имат голяма отговорност за бъдещото щастие и по-късните интереси на своите деца. Те имат за задача да направят дома възможно най-привлекателен. Днешният стремеж към пари и собственост често ограбва от уюта и мира у дома. Ние се нуждаем от повече радост! Дом, изпълнен с радост и съгласие, е много повече от някакъв бегъл спомен от детството. Когато един ден децата пораснат – ще дойде техен ред да бъдат помощ и опора за родителите си.

Домът може да бъде най-хубавото място на земята, ако бащата и майката са свързани с любов, ако са богобоязливи и чрез своето упование в Бога предават на децата си чувството на защитеност и сигурност. Децата по принцип са чувствителни и силно жадуват да бъдат харесвани. Не е трудно да ги зарадваш, но лесно можеш и да ги нараниш. Чрез любвеобилно и грижливо водителство майката спечелва сърцата на децата си.

Поставя се въпросът – дали семейството на двадесетия век е застрашено. Преживяхме доказването на състоятелността на семейството въпреки индустриализацията, въпреки изгонването на милиони семейства от родината и модерното преселение на народите на политическите емигранти. Необходимостта от семейство е доказана. То е

далеч по-устойчиво отколкото държавата или партиите като обществена отговорност и социални връзки, като носител на стопанска индустриална мощ. По училищните дворове, в заселените места, по спортните и детските площадки, из градинките неизменно присъстват виковете, шумът и лудуването на едно радостно детско ято. И въпреки това сигурно има важни причини, щом голямата грижа за настоящето и бъдещето все повече се налага.

Нека да чуем какво казва либералният социолог, швейцарецът Вилхелм Рьопке:

“Най-сериозен е упадъкът в семейството и патологичното му нарастване и това явление явно посяга на основни условия на здравия човешки разум в благоденстващото общество.

Ако видим, че цялата половина на човечеството – женската – е застрашена от това развитие при осъществяването на естествената ѝ житейска роля и така става жертва, тогава ще разберем, че без преувеличение можем да обозначим упадъка на семейството като една от най-лошите болести на съвременното ни.

Когато безброй учени, лекари, възпитатели, съдии по гражданско и наказателно право, адвокати, политици, както и жени и мъже от индустрията и икономиката, твърдят едно и също – трябва да погледнем от гледната точка на привидния ред и да прозрем причината за бедите.

Без изцяло да губим надежда, разбираме, че от края на 18-ти век хилядолетният стар ред на семейството е подложен на най-решителни преобразования.

Френската революция и индустриализацията промениха основно патриархалния живот и мислене. Преобладаващата до тогава стопанско - семейна общност, което означава тясна обвързаност на цялото семейство в дома, работата, обществения живот и възпитанието, бе силно променена. Бащата вече прекарва голяма част от

времето на работното си място - във фабриката или в канцеларията. И понеже индустриалният свят заплаща само за изработеното, възпитателната и образователната роля на родителите е силно ограничена, защото те често са съсипани от работа и натоварени с твърде много задължения.

Е. Г. Уайт пише:

“Възстановяването и въздигането на човечеството започва от дома... Домът е правната общност на народа. Както от сърцето тръгва животът, така и благополучието на обществото..., преуспяването на народа зависят от влиянията в дома” (3).

Вече изобщо не може да става дума за ръководна позиция на бащата при воденето на домакинството и възпитанието поради дългото му отсъствие и раздялата. Чрез изместването на тежестта върху жената и майката умира патриархалният ред в дома. Благословение е поне, ако майката може да бъде целодневно при децата и им помага. Как обаче може да се осъществи това, ако и тя трябва или желае да ходи на работа, за да печели за прехраната или за по-високия жизнен стандарт? Къде тогава остават закрилата, топлината на гнездото и любовта през деня? Няма ли и тук опасност останалите без родителски авторитет деца да тръгнат на орди и да се превърнат в хулигани?

Когато християните говорят за семейството, винаги трябва да осъзнават, че то е нещо различно, нещо повече от един социален фактор, една обществена институция, място за подслон и храна в плътски смисъл.

“Много е жалко, че днес за някои съвременници семейството е само гаражът, в който се прибират, за да преспят през нощта, и бензиностанцията, от която вземат гориво за съществуване и по-нататъшно функциониране на тялото”. Така критично веднъж се изказа психологът Вилхем Хише.

Един християнин обаче трябва да знае, че семейството е част от Божественото творение. При създаването на света на мъжа бе дадена жената като негова противоположност – като негово допълнение, като негова другарка. Прекрасното единство на мъжа и жената в дарението на брака разкрива целостта на това да бъдеш човек. Мъжът и жената посредством това единство попадат под заповедта да се плодят и да се множат. Съгласно творческия ред, за майката и бащата децата са щастие, благословение и богатство. Те, разбира се, означават и мисия, отговорност, задача, длъжност и при това длъжност, която най-малко е основана на правото и далеч повече - на любовта. Да бъдеш баща и майка означава да водиш децата в живота до тяхната зрялост, до способността им сами да поемат отговорност и до овладяване на съществуването си, да полагаш грижи за тях, предпазливо да се отнасяш към исканията им и отново да ги оставяш да се влеят в по-големи житейски общности. Да приемем наистина родителската длъжност означава – да се научим на прилежание, ред, чистота, точност, почтеност, съобразяване, отзивчивост, включване в едно по-голямо цяло, скромност, контактност и грижовност. Но да ги научим не означава само да говорим и всекидневно да им проповядваме, но и да им даваме собствен пример. Примерът е много повече от думите.

Родители и деца, братя и сестри, стари и млади, големи и малки, помощници и сътрудници, челядта, целият дом, всички заедно образуват от гледище на Библията семейството. Семейството е един биологичен и социален организъм. То трябва да бъде мястото на търпеливо възпитание в любов. То е живот, изпълнен с работа и почивка, живот с радост, игра и скръб, а трябва да бъде и подслон за душата, нейна опора и поддръжка. Е. Г. Уайт облича това в следните думи: “Погледът, тонът на гласа и

начинът на действие - всичко това или поощрява щастието на семейния кръг или го разрушава. Те изграждат душевността и характера на децата, съживяват или погребват доверието и любовта. Тези влияния правят всички по-добри или по-лоши, щастливи или нещастни. Дължим на нашите семейства осъществяването на Словото в практичния живот. Трябва да направим всичко, което е по силите ни, за да служим на онези, с които сме свързани чрез семейни връзки, за да се изчистят, просветят, утешат и окуражат” (4).

***Какво трябва най-вече да се има предвид,
за да се запазят щастието и мира
в семейството?***

Една писателка пише следното: “Как изглеждат днес семействата ни, имаме ли достатъчно време за нашите деца или се занимаваме прекалено много със себе си? Може би работата, парите или телевизията стоят на първо място? Лично аз съм установила, че е много хубаво за цялото семейство сутрин заедно с децата да се провежда кратко богослужение и колкото е възможно по-отрано те да се поучават с библейски истории и рефрени”.

Ако трябва да се спасява семейството в съвременното кризисно състояние на техническото общество, което вече се шири не само сред интелегентските слоеве, но и по селата и малките градчета, няма никакво съмнение, че може да бъде спасено само, ако родителите са намерили Бога – Небесния Отец, ако Божието слово е ежедневната храна на семейството и преди всичко, ако е налице вътрешното пробуждане на бащата и майката. Длъжността на баща и майка трябва да бъде отново опозната.

За всяка професия, за всяка дейност хората се подготвят. Те ходят предварително на професионално ориентиране и обучение. Полагат изпити и така получават професионално свидетелство. За всеки нов вид работа човек трябва да се преквалифицира или да свикне да я работи, дори ако тя да е боядисване, тапициране или чисто механични похвати на поточната лента.

При основаването на домашното огнище - при воденето на домакинството, чрез пазаруване, готвене, чистене, шиене, разкрасяване, смятане, стопанисване, дори при създаването на нов живот, при отглеждане на младата генерация, при добиване и предаване на необходимите знания за духа, душата и тялото, при възпитанието в дома, в игрите и създаването на радост – тези важни неща се смятат не само за второстепенни, но често се поемат без подготовка. Животът в и със семейството изисква време и сила при прекарването на свободните часове и съвместния почивен ден. За семейството човек трябва да отдели време и за разговори и разходки. Точно тези моменти днес са твърде недостатъчни и от това страдат нашите съпруги и деца.

“При хубаво време родителите заедно с децата могат да отидат на разходка из полето и в гората... Разкажете им за спасителния план – за това, че “Бог толкова възлюби света, че даде Своя единороден Син, за да не погине ни един, който вярва в Него, но да има вечен живот”... (Йоан 3:16).

Споделете с децата как като дете Исус е бил послушен на родителите си, а като младеж прилежно и стриктно е допринасял за прехраната на Своето семейство” (5).

Всеки знае, че в едно домакинство и едно семейство – не всичко протича гладко. Много случаи изискват твърде много търпение и сила.

Висшето значение на един образцов живот

В съвместния живот на съпрузите и във възпитанието примерът и думите са изключително важни.

Примерът в поведение, в себевладеене, в справедливост, в дружелюбност, в търпение, в добротворство и особено в любовта ще оформя характера на децата и ще засилва връзките на семейния живот.

Няколко взети от живота примери може би ще помогнат на родителите да разберат какви последици може да имат прибързаните думи. Докато думата не е изречена ние имаме власт над нея, но вече изговорена – тя има власт над нас. Апостол Павел дава на църквите следния пример:

“Това, което говорите – да бъде винаги с благодат, подправено със сол, за да знаете как трябва да отговаряте на всекиго” (Кол. 4:6).

“Христовото слово да се вселява във вас богато; с пълна мъдрост учете се и увещавайте се с псалми и химни и духовни песни, като пеете на Бога с благодат в сърцата си, и каквото и да вършите, словом или делом, вършете всичко в името на Господа Исуса, благодарящи чрез Него на Бога Отца” (Кол.3:16-17).

Християнският дом се нуждае от религия на примера. Сама по себе си теорията няма трайна стойност – напротив, тя събужда само предразсъдъци. Единствено истинската религия придава спокойствие и доволство в напрегнатите отношения и ни кара да приемем негодите и пречките с упование в Бога. Тя ни помага смело да се заемем с някоя неприятна задача и ни прави господари на чувствата и наклонностите ни. Не на последно място ние й дължим успеха на всички наши начинания. Никой не е толкова съвършен, нито пък е способен със собствени

сили да отговори правилно на изискванията на живота. Човек има нужда от помощ, от една сила, която превъзхожда неговата и която идва отвън. Ето това точно е вярата в Бог, която е източник на сила. Само Той може да ни помогне да овладеем себе си.

Това ще спести и на нас, и на нашите деца или съчовещи ненужни грижи и болки.

Прибързани думи

- “Мамо, погледни моля те към мъничката ми къщичка. Когато порасна, ще си построим една такава, нали?”

Погледнах. Моят четиригодишен Хайни бе построил по средата на стаята красива къщичка. - “Опасявам се обаче, че тя никога не би издържала снега през зимата!” – казах шеговито.

- “Но през лятото би се проветрявала много добре” – отвърна Хайни щастливо усмихващ се. Забърза към мен, прегърна ме с малките си ръчички и каза: - “О, мамче, толкова те обичам!”.

- “Хайни!” – казах, целувайки го – „Искаш ли да отидеш при Грете и да ѝ кажеш за вечеря да се погрижи и за бисквити?”. Той се засили нататък, но в бързината си има нещастие да блъсне с краче една лека стойка, върху която бях поставила скъпа ваза с една роза в нея, току - що разтворила пурпурните си листенца. Стойката се катурна и вазата – подарък от починалата ми майка, се счупи.

- “Ах, ти лошо момче!” – веднага се развиках много ядосана. – „Какво пак направи?! Заслужаваш шамари!”. И тогава със съвсем суров тон му заповядах да събере парчетата и да ги изхвърли в кофата за боклук. С треперещи ръчички той моментално започна да събира парчетата, при което нарани малките си пръстчета на острите ръбове, след това изнесе събраното и известно време остана навън.

Когато се върна, държеше нещо в мъничката си ръчичка. Дойде при мен, постави в скута ми една монета и каза колебливо със загрижено личице. - “Можеш ли с това да купиш нова ваза, мамо?”

Не зная от кой зъл демон бях обладана, че взех златното парченце – неговото свято пазено съкровище, което му бе подарил един съсед за някаква малка услуга, и го запратах навън. Хайни отново го взе – по бузките му се стичаха сълзи и след това със скръстени ръчички седна на столчето си. След известно време попита плахо: - “Може ли да отида при Вили Кунци да си играем?”

- “Все ми е едно къде ще отидеш, само да не те виждам около себе си!” – казах ядосано.

Хайни тъжно се измъкна навън, облече малкото си палтенце, взе шапката си и отново дойде при мен. - “Мамо, ще ми простиш ли? Толкова много съжалявам!” – прошепна той с невъзмутима сърдечност. При което вдигна своите мили устенца за целувка, но аз избутах малкия мъж навън. Поспря се пред вратата и печално ме гледаше. *(Днес стават двадесет и пет години, откакто той стоеше там, а още го виждам като тогава пред мен със синьото си палтенце, със сивата си вълнена шапчица и с червените си ръкавички. Но в онзи момент го гледах студено и гневно).* Вратата се отвори и се затвори и малките крачета бавно заситниха надолу по стълбата. Чух го да излиза и да отваря градинската порта. Когато погледнах през прозореца и детето забеляза това, примиряващо ми се усмихна, но устничките му трепнаха с болка, когато забеляза, че не му обръщам никакво внимание. Гледах любимото същество с чуждо неопределено чувство, докато синьото палтенце и червените ръкавички изчезнаха от погледа ми. Два пъти в мен внезапно се надигна желанието да извикам след него, но го подтиснах и двата пъти. Боже мой, да бях го направила!

Старателно обаче ще продължа по-нататък... В четири часа оставих работата си и седнах до прозореца. Съвестта започна да ме гризе заради коравосърдечното ми държание и трябваше да си призная, че си заслужавах всички тези укори. Тогава си казах: - „Дори ако вазата ти е на парчета, какво са всичките вази на света в сравнение с твоето дете? Как можа да говориш така ядосано на миличкия Хайни, който винаги е толкова радостен и послушен? Това не ти е за пръв път и при това се смяташ за майка - християнка! Помисли си, ако Хайни изведнъж ти бъде взет – не биха ли те измъчвали трайно безсърдечните ти жестоки думи?”.

Безпокойството в мен нарастваше, станах и въведох в стаята малко ред. Пак отидох отново до прозореца и без да свалям поглед от все по-сгъстяващата се мъгла, изпълнена с притеснение, зорко гледах, дали детето ми си идва. Но не можех да го съзра. На сърцето ми натежа, неизвестността ставаше все по-непоносима. Повече не ме съдържаше въщи. Бързо облякох нещо по-топло и забързах към г-жа Кунце.

- “Виждали ли сте нашия Хайни?” – попитах, когато влязох без дъх в стаята.

- “Той беше около три часа тука, след това отидоха при Ханс Вилмер. Мисля ...”

Какво мислеше тя, никога не узнах, защото в този момент в стаята влетя Били съвсем задъхан и изкрепя:

- “Мамо, мамо! Хайни Лоренц се удави! Отидохме да се пързалиме в езерото до воденицата, а там имаше една дупка в леда и бе леко покрита със сняг, а Хайни не я видя!”

- “Ш-ш-ш-т, Вили!” – прекъсна го майка му, при което уплашено погледна към мен. - “Госпожа Лоренц е тук!”. Няколко секунди в стаята цареше дълбока тишина прекъсвана само от хубавото пеене на канарче и монотонното мъркане на котка. След това госпожа Кунце дойде при мен, постави нежно ръката си на раменете ми и каза:

- “Моите сърдечни съболезнования, госпожа Лоренц!”.

Аз не помръднах, но с широко отворени очи видях една ужасна картина: беше студен, сив зимен следобед, едно езерце, върху което играеха малки момченца, и изведнъж една така позната ми малка фигурка внезапно изчезна под измамливия сняг. Отчаяно ръчичките се опитваха да се хванат за нещо, сладката устичка се изпълваше с ужасно студена вода. При това в ушите ми още отекаваха жестоките думи: - “Все ми е едно къде ще отидеш, само да не те виждам около себе си!”. Пред очите ми се разстла плътна мъгла и обкръжението ми и всичко потъна в нея. Все още долавях собствените си омразни думи. Още си спомням, че напуснах къщата с мрачното усещане да отида там, където бе вече моят Хайни. Тогава изведнъж ми се стори, че земята под краката ми омеква и повече нищо не зная...

Приятно чувство на топлина и постепенно пробуждане прониза тялото. Отворих очи и се огледах учудено в стаята. Една непозната жена стоеше до печката, а накрая на леглото мъжът ми бе закрил челото и очите си с ръка. Опитах се да си спомня къде съм и какво се е случило, но напразно. Тогава долових очертанията на една малка фигурка, която седеше в червена фланелена дреха на големия стол и дъвчеше. В този миг нещо трепна в мисълта ми. Аз се поизвърнах в леглото и тихо попитах: - “Какво се е случило?”

Всички в стаята се заслушаха. Моят мъж пристъпи поблизо. - “Сега не трябва да говориш. Легни си, о, мое мило сърце, скъпа моя!” – каза той с извънредно мек глас и силният мъж заплака като дете. И малката фигурка дойде до леглото ми, покатери се на него и заплака, а аз, объркана от всичко, което ставаше, също избухнах в сълзи. Непозната жена се приближи, взе Хайни от леглото ми и каза на мъжа ми: - “Бъдете внимателен, господин Лоренц, та нали най-важното е жена ви да бъде пощадена от всякакво

вълнение! Първото изискване е спокойствие!”

- “Разкажи ми, моля те всичко!” – настоявах пред мъжа ми. - “Трябва всичко да зная! Такова ужасно чувство имам, Вернер – присъни ми се, че Хайни се е удавил!”

Лицето му пребледня. - “Да, той беше много близо до смъртта! Георг Вилнер го спаси от езерото. След това бързо го донесе при мен в канцеларията. Незабавно потърсих доктор Майер и той пристигна съвсем навреме. В нашия Хайни все още имаше искрица живот и в края на краищата отново ни се отдаде да го върнем към живота”.

- “Кога е станало това, Вернер?” – попитах.

- “Вчера се навършиха седем седмици” – каза той, усмихвайки се.

- “Седем седмици?” – повторих аз. - “Невъзможно!”

- ‘Ти беше много болна от възпаление на мозъка, Ела, и бе много близко до смъртта. Дни наред почти не смеехме да се надяваме, че отново ще дойдеш в съзнание. Непрекъснато повтаряше в бълнуванията си: - „Хайни се е удавил и аз съм виновна за това!”. Вчера доктор Майер каза, че сега ще настъпи криза. Ако преживееш нощта ще бъдеш отново здрава. О, Ела, ... благодарен съм на небето, че те запази за мен!”

- “Бях толкова жестока и безсърдечна, Вернер, и тежко прегреших срещу нашето момче!” - казах. И му разказах всичко, което се е случило и разменените думи в оня нещастен следобед – нищо не премълчах. Той спокойно ме изслуша, с любов ме погали по косата и когато престанах, каза само: - “Нека да ти бъде поука, скъпа Ела!”

Това бе всичко.

Бързо оздравях, но дълго време не можех да понасям Хайни да не е някъде край мен. Струваше ми се, че не правя достатъчно, за да изкупя безбожното си поведение. Следната мисъл все още ме кара да потръпвам: „Каква душевна болка щях да изпитам, ако Хайни не бе се върнал

и последните думи, които бе чул от устата на майка си, бяха толкова враждебни!”. Отгледах още три деца, но нито едно от тях не чу от мен подобна гневна или прибързана дума. Често моето търпение бе поставено пред голямо изпитание, но мисълта за ужасната смърт, която бе така близо до Хайни винаги ме е пазила от пристрастената възбуда или непримиримост.

Скъпи майки, бъдете търпеливи с вашите невинни деца. Може би някое око ще се спре на тази обикновена история, която при спомена за враждебните думи и прибързаните шамари ме изпълва с горчиви сълзи. Някои, на които преждевременно са отнети свидните им рожби, биха дали всичките си земни богатства, а и години от своя живот да можеха само да си върнат обратно прибързаните думи, накарали устничките на техните деца да треперят и помрачили ясните им очички със сълзи. О, нито за миг не можеш да върнеш починалите, за да целунеш свежите им червени устни още веднъж. Те са починали, а за теб остава съзнанието за вината.

Децата са дар Божии. Само когато гледаме в тази светлина нашите деца, ще се опитаме да направим всичко, за да ги възпитаваме така, че животът им да служи за слава на Бога и за благословение на другите хора.

На децата трябва не само да се напомня за техните задължения, но да се знае, че те имат и права. Следният опит на една млада майка с дъщеря ѝ ще бъде сполучлив урок за много майки или за тези, които искат да станат такива.

Правата на децата

- Защо не, майко? Защо не трябва да го получи? – мръщеше се Кристине Бекер развълнувано и питаше почти през сълзи майка си.

- Кристине, колко пъти съм ти казвала, че не трябва непрекъснато да питаш защо, защо? – отвърна строго госпожа Бекер. Казах ти, че не мога да го купя и толкова!

- Но, майко - през лятото ти каза, че ще получи кожено палто за зимата, също като моите приятелки и мисля, че би могла да удържиш на думата си! – прекъсна Кристине майка си още по-ядосано.

От гневните укори и обвинения на дъщерята, кръвта на майката се качи в главата ѝ. Подобен изблик на възмущение и противопоставяне я довеждаше до ярост.

- Кристине, – обърна се тя рязко към детето си, – мисля, че забравяш с кого говориш! Веднага в спалнята, докато се научиш как трябва да се държиш!

Сякаш освободени от проста елементарна сила – от очите на момичето рукнаха сдържаните сълзи. То се обърна, бързо излезе от стаята и силно тръшна вратата след себе си.

Госпожа Бекер се надигна от стола с намерението да извика на Кристине да се върне и да я смъмри, че е дала израз на гнева си, но мек глас я възпря от намерението ѝ.

- Скъпа Луиза – каза леля Сузана, която по време на целия разговор бе мълчала, – не вярвам, че горкото дете е възнамерявало да блъсне толкова силно вратата. Девоичето направи всичко възможно, за да се овладее.

- Да се овладее ли? – извика госпожа Бекер иронично. - Та ти сама не си вярваш, лельо! Тя е един инат, който иска да се наложи и често ме притеснява със своите настроения.

С тежка въздишка продължи работата си.

- През цялото време много внимателно я наблюдавах, скъпа Луиза!

След кратко мълчание отново се чу равният, дружелюбен глас.

- И забелязах, че младата личност, въпреки че трепереше от възмущение, се овладя (...и тя би могла да добави: – по-добре, отколкото ти). Най-накрая обаче за нея повече бе невъзможно!

- Каква безсрамница е! – продължаваше да упорства госпожа Бекер, при което, както и преди беше убедена, че има основание да осъжда поведението на своето дете. Изказа се и недоволно погледна към леля Сузане - не можеше да разбере как все още може да защитава детето ѝ. Но въпреки това привлекателното и добродушно лице на лелята предизвикваше винаги нейното уважение и погледнеше ли я – ставаше по-въздържана. Какво вътрешно спокойствие, улегналост и разсъдливост излъчваха дълбоките и изразителни тъмни очи. При последните думи на госпожа Бекер, тя погледна загрижено и тъжно.

Този поглед, в който имаше толкова много съжаление за липсата на добродушно снизхождение накара госпожа Бекер да се овладее. Той разколеба убеждението ѝ, че възмущението е правилно. И все пак не искаше да си признае, че прибързано е прибягнала до наказание и за оправдание каза:

- Лельо, ти изобщо не знаеш колко грижи ми създава това дете! По-рано – Кристине беше обичлива и послушна и винаги взимаше под внимание думите ми. От известно време обаче ме измъчва с какви ли не въпроси за смисъла на моите действия – въпроси, на които сама понякога не мога да отговоря. При това винаги така твърдоглаво настоява за разяснение, че да се чудиш как да се отървеш от нея.

Леля Сузане отговори с усмивка:

- Наистина ли, Луизе? Никога не съм мислила, че упорството и усърдието в желанието да се научи причината за всичко са били чак толкова лоши характерни

черти. Според мен Кристине е достатъчно голяма, за да има право да пита за смисъла на твоите разпореждания.

- Има право ли?! – повтори госпожа Бекер със сдържано възмущение, като постави под въпрос последното твърдение на лелята.

- Разбира се, скъпа моя – има право! – бе отговорът. - И децата имат права, макар че възрастните не винаги ги зачитат. Една майка не трябва никога да превръща своята власт над детето си в произвол и деспотизъм. Здравият човешки разум и необходимото съобразяване с правата на децата трябва да са налице. Кристине е едно разумно и здраво дете. Тя има право да се отнасят към нея по подобаващ начин. Извини ме, че ти го казвам направо, но по-добре щеше да направиш, ако не криеше от нея защо си принудена да не спазиш обещанието за коженото палто. В твоя начин на действие детето съзира само една промяна на мнението, ако не и едно предварително обмислено безсърдечие.

Госпожа Бекер междуременно отново се бе навела над работата си. Бузите ѝ се изчервиха и с тих глас като извинение за своето поведение каза:

- Мислех, че не си струва да се впускам в обяснения.

На леля Сузане не ѝ убягна, че така племенницата ѝ даваше да разбере, че омеква. Извиненията винаги са знак, че засегнатият се чувства виновен. С радост доказа от опита си на майка, че си струва усилието да се спестява сърдечната мъка на децата. Нейното мнение е, че няколко приятелски думи, с които задоволително се обяснява, биха създали на племенницата ѝ по-малко усилия, отколкото цялото това грубо смъряне.

- Понякога може да е по-добре – въздъхна госпожа Бекер, – но не винаги е уместно да се казват на едно дете причините. Има неща, които то не трябва да знае. Преди няколко дни например Кристине упорстваше, защото не

исках да ѝ разреша да посети малката Лина Бартелс. Не можех да ѝ открия – защо искам да я спра. Как да ѝ кажа, че в това семейство царят ужасни взаимоотношения, от които едно дете на нейната възраст все още нищо не разбира.

И тук леля Сузана не се затрудни ни най-малко в зачитането на детските права.

- Зная – отговори тя – и съм съгласна, че не би било добре да ѝ го казваш. Не е било и необходимо. Ако беше свикнала по принцип да ѝ излагаш доводите за своите действия, тя щеше да бъде доволна, ако в този случай беше ѝ казала: – „Кристине, имам основателна причина, макар че намирам за неподходящо точно в този случай да ти я обясня”.

Разговорът свърши тук, защото госпожа Бекер остави работата си и излезе - насочи се към спалнята, където бе дъщеря ѝ. Постоя няколко минути пред вратата вслушвайки се. Отвътре се дочуваха сърцераздирателни въздишки. Когато вратата се отвори, Кристине повдигна зачервеното си лице и веднага отново го зарови във възглавницата. Майката се наведе над нея и постави ръка на главата на хълцащото дете.

- Мила Кристине – заговори я тя, – искам да ти кажа нещо за успокоение! Възнамерявах да ти купя хубаво кожено палто; но татко подпомогна с една по-голяма сума нещастната леля Емили, чийто съпруг, както знаеш, почина миналата есен. Ето защо – не ми останаха, както очаквах пари за облекло. Знаеш, че и аз не мога да си позволя ново палто. Казвам ти всичко това, за да не мисли моята малка дъщеричка, че не съм искала да си удържа на обещанието, или дори – че не я обичам.

Кристине се понадигна и спря за известно време поглед върху майка си, учудено и изпитателно. След като се убеди, че по лицето ѝ се чете само искрена любов – обви ръце

около врата ѝ и изхлипа:

- Майко, прости ми! Толкова лоша бях... Прости ми!

Госпожа Бекер целуна малкото подпухнало от плач лице и увери детето, че му е простила. Кристине обаче не преставаше да плаче.

- Не плачи така, скъпо мое дете – успокой я майка ѝ нежно. Сега всичко е наред!

- Не, не, майко! Ти още не знаеш всичко – и погледът ѝ загатваше, че има още много неща да изповяда. - Казах си: – “Майка ми е свидлива и затова повече изобщо няма да я обичам!”. Но сега вече не мисля така. Обичам те, както и преди, без изменение!

Малките ръчички още по-плътнo обвиха врата на майката, докато и тези сълзи изсъхнаха.

- Мамо, милият Бог ще ми прости ли, че бях толкова лоша? – попита Кристине, поглеждайки нагоре със задавени ридания.

- Надявам се – и на двете да ни прости, мое мило дете, защото и аз не бях любезна към моето малко момиче, както би трябвало – отвърна госпожа Бекер не по-малко натъжена.

- И, скъпа моя Кристине, надявам се че няма да разкажеш на никого за нуждата, в която е изпаднала твоята леля. Би било много нетактично и другите да узнаят, че е зависела от благодеянията на своите роднини.

- Не, не, скъпа мамо – няма да споменавам за това! – обеща детето.

Така Кристине и майка ѝ отново се сдобриха и леля Сузане забеляза с радост какъв добър успех са имали нейните думи.

Скоро след това обаче тъмен облак засенчи мирните отношения. Един ден Кристине отиде до леля Емили, за да прекара няколко часа с нейните две деца Елизе и Ане. Когато пиеха кафе - Елизе обърна вниманието на Кристине

върху своята красива лъжичка и щипката ѝ за захар.

- Чудно нещо, - възкликна тя, - та те са досущ като моите, които отдавна не съм виждала! Кой ти ги даде?

- Леля Луиза ми ги подари - отговори Елизе. Когато Кристине се вгледа в тях, забеляза буквичките К. Б., издълбани от нея с връхчето на ножицата, за да се знае, че са нейни. Без да каже и дума, тя остави лъжичката и щипката настрана; но сърцето ѝ бе изпълнено с горчивото чувство, че са постъпили несправедливо с нея и радостта ѝ се бе стопила.

- Е, Кристине, добре ли се забавлява? - попита госпожа Бекер, когато дъщеричката ѝ се върна и влезе във всекидневната.

- Не, майко, не особено! - каза Кристине с тих глас. Госпожа Бекер я погледна.

- Случило ли се е нещо? - бе следващият ѝ въпрос при вида на потръпващите устни и изпълнените със сълзи очи на детето. Сълзите се стекоха по лицето на Кристине и тя изхълца: – Това,... това просто е заради моята лъжичка. Елизе казва, че ти си ѝ я дала.

- Вярно е. – отговори госпожа Бекер. - Но, скъпа ми Кристине, предполагам, че не държиш много на тия вехтории, а Елизе и Ане имат толкова малко такива неща.

- Но те бяха мои! – настояваше детето за своето право на собственост. А когато госпожа Бекер я погледна укорително, тя бързо излезе от стаята.

- Пак настроения! – въздъхна майката.

- Е, Луизе, пак се погазват правата на децата - вметна леля Сузана, без ни най-малък упрек за случилото се.

- Но, лельо – все пак не бива да оставям детето си да расте егоист – отвърна сърдито госпожа Бекер.

На това леля Сузана отговори с мека усмивка:

- Не, скъпа моя – научи го да бъде благородно, като го поощряваш да дава, но наред с това го научи да бъде и

справедливо, като зачиташ правото му на собственост.

- Кристине, – каза същата вечер госпожа Бекер, когато я целуваше за лека нощ, – съжалявам, че дадох лъжичката на Елизе без знанието ти. Не вярвах, че си била толкова привързана към тези дреболии. Но хубаво е да имаш красиви прибори, и когато ми е възможно – ще ти купя. В бъдеще ще разполагаш с нещата си както искаш, само бих желала преди да дадеш някому нещо да ме попиташ за съгласието ми.

- О, майко, тогава значи много – често ще мога да създавам радост на другите с дребни неща, от които мога да се лиша! – извика Кристине зарадвана от неочакваното зачитане на нейните права.

- По възможност ще се опитам изобщо да не ти преча – бе отговорът на майката.

- Колко само се радвам! Тогава Елизе ще получи кукленото ми куфарче – тя си няма никакво. Позволяваш ми да ѝ го дам, нали? А на Ане ще подаря люлеещото се столче, което е така удобно за нейната кукла. Може ли, мамо?

Прилича ли това на егоизъм и алчност? Разбира се, че не! С пълно сърце майката целуна радостното личице и излезе, за да разкаже на леля Сузана за успеха от променените ѝ принципи.

- В бъдеще ще уважавам детските права, мила лельо – подчерта тя в края на разказа си своето бъдещо намерение.

- Но това все още не са всички права, които те имат – добави замислено старата дама.

- Какви още има? – учуди се госпожа Бекер.

Леля Сузана помълча известно време и започна:

- Когато днес госпожа Лаубе беше тук - Кристине влезе във всекидневната. Спомняш ли си как я укори за необмислената ѝ игра? Оплете крачето си в дантелената завеса. После ти каза на госпожа Лаубе, че Кристине

започнала да се закръгля. А след като госпожа Лаубе спомена за Мариния напредък в музиката – ѝ се оплака, че дъщеря ти в последно време занемарила упражненията си и се опасяваш, че никога няма да се научи да свири добре. Забелязах как детето се чувстваше все по-неловко и ставаше все по-смутено, докато най-накрая се измъкна от стаята. И когато след няколко минути я последвах, я намерих да плаче. Кристине е много чувствителна и не може да понесе безпощадна критика в присъствието на други.

- Лельо, а на мен трябва непрекъснато да ми се казва истината безпощадно в лицето – отсече обидено госпожа Бекер и страните ѝ почервеняха от гняв.

Леля Сузана си наложи да премълчи и продължи с плетката си. След известно време госпожа Бекер бавно заговори, заеквайки:

- Скъпа лельо Сузана, ти сигурно ме смяташ за много лоша майка!

Колко меко и впечатляващо звучаха думите, които последваха като отговор:

- Разбира се, че не, моя скъпа Луизе. Ти си една всеотдайна и жертвоготовна майка, макар и да забравяш често, че детето ти има известни права. Ти го обичаш от все сърце, но не трябва да забравяш и библейското предупреждение: *“Бъдете единодушни”* (Фил. 2:2). И по-нататък ще бъдеш в голяма степен облекчена във възпитанието на детето си, ако спазваш и библейските думи: *“Не дразнете децата си”* (Еф. 6:4). Прости ми откровения разговор. Той трябва да послужи за по-доброто взаимно разбирателство между майка и дете, между мен и теб.

Госпожа Бекер се надигна и бавно отиде до леля си. Очите ѝ се напълниха със сълзи, когато се наведе, за да целуне челото на старата дама.

- Бъди сигурна, скъпа моя лельо, че съм ти много благодарна за добродушните ти поучения и предупреждения, ако и в първия момент да ме заболяваше – каза тя.

Твърде късно!

Често прегрешаваме в живота си, често ставаме причина за неща, които никога не можем да поправим. Не веднъж мъчителното пробуждане идва твърде късно. Вината е подтискаща сила. Тя ограбва мира и радостта от живота. В своята изповедна молитва – Давид казва:

“На Тебе, Господи, уповавам; да се не посрамя до века; избави ме според правдата Си. Приклони към мен ухото Си; побързай да ме избавиш; бъди ми силна канара, укрепено здание, за да ме спасиш. Защото Ти си моя канара и крепост; затова заради името Си ръководи ме и оправяй ме. Измъкни ме из мрежата, която скрито поставиха за мен, защото Ти Си моя крепост” (Пс. 31:1-4).

“Смили се за мене, Боже, според милосърдието Си, според множеството на благите Си милости изличи беззаконията ми. Измий ме съвършено от беззаконието ми и очисти ме от греха ми. Защото престъплението си аз признавам и грехът ми е винаги пред мен. Поръси ме с исоп, и ще бъда чист; измий ме, и ще стана по-бял и от сняг. Дай ми да чуя радост и веселие, за да се зарадват костите, които си строшил” (Пс. 51:1-3, 7-8).

Една истинска случка със заглавие “*Последните сълзи на майката*” ни показва ясно какви последствия могат да имат пропуснатите задължения, услужливостта, отзивчивостта или необмислените и сърдити думи. Дано тази случка помогне на децата и на младежите да служат на своите родители с любов и благодарност.

Последните сълзи на майката

Беше есен. Мрачни мъгли още от сутринта бяха прикрили слънцето и затрудняваха децата да намерят пътя си към училището. В красивите покои на една висока и проветрива вила лежеше болна жена. Тя се притесняваше от плътната и непроницаема мъгла заради единствения си обичан син, когото имаше, заради слънчевия лъч на нейното сърце. Слаба и без сили – лежеше сред бели възглавници, разпухвани от време на време от болногледачката. Мрачни мисли терзаеха душата ѝ: - „Какво може да е за близките си?“. Болна и страдаща, в последния стадий на ужасната болест, туберкулозата, тя чувстваше твърде силно как въпреки изпълненото ѝ с любов сърце е само бреме за другите.

Всяка сутрин след кратка целувка и приятелски въпрос за състоянието ѝ, съпругът ѝ тръгваше на работа и често се прибираще късно вечер. Но майката обикновено виждаше момчето по обяд да приближава към къщата и да гледа към прозорците на нейната стая, подскачайки с обагрени в червено бузки. За нещастната жена това бе единственият блажен момент през деня, в който и тя можеше да усети щастието от любвеобилната привързаност. Защото сутрин твърде много страдаше, особено ако нощта беше лоша. Вечер пък бе твърде изморена, за да може наистина да се наслади на присъствието на съпруга си и детето си. Единствено по обяд, когато Рудолф се появяваше в стаята ѝ и по своя детинско-сърдечен начин я питаше: - “Майко, по-добре ли си днес?” – забравяше страданието на целия ден.

За този момент тя и днес извънредно много копнееше. Мъглата я торможеше цяла сутрин. Колкото и да страдаше, все пак стана, за да може още отдалеко да види своето момче. Със залитания стигна до креслото край прозореца.

Задъхана и тъжна, изпълнена с копнеж по любимеца на душата си, тя се вглеждаше в далечината. - “Ах, колко рано трябва да те напусна и кой знае дали няма да е твърде скоро!” – мислеше си с горчива мъка.

Мъглата се разпръсна и сега слънцето грееше в цялото си великолепие на небето, макар и не с изгарящия зной на лятото, а с меката сдържаност на есента. Вятърът разпръскваше цветните листа, които бе отронил от короните на дърветата, и ги разпиляваше по тъмните градинки и чакълестите алеи пред къщата. Болната наблюдаваше тази игра меланхолично и си мислеше за песента:

Все по-мрачно време приближава,
и изпълвам се със смут,
всичко тъй прекрасно ще изчезне –
в миг ще свърши младият живот.

Чувстваше, че тези думи се отнасят и за нея. В този момент в далечината зърна момчето си, при това не подскачаше и не подтичваше, както обикновено, а вървеше спокойно, метнало раничката си през рамо. До него крачеха две другарчета. Най-послед, твърде бавно за изпълненото с копнеж майчино сърце, се раздели с тях и приближи към къщата. Забави се, докато постави на място училищните си неща в стаята си. Колко би желала майка му днес, точно днес, да му позволи едно изключение, защото копнежът по детето ѝ нарастваше с всяка секунда. А то на всичко отгоре, като че днес бе прекалено бавно? Измина цяла вечност, преди да влезе в стаята. Тъжното чакане, вътрешното безпокойство бяха увеличили пулса на страдащата и треската ѝ се бе засилила. Дъхът ѝ бе горещ.

Когато Рудолф – дългоочакваният – най-послед се появи, болната беше близо до припадък. С много мъка събра последните си сили, направи стъпка към сина си, но след

кратък поздрав изтощено се отпусна в креслото, а устните ѝ прошепнаха:

- Рудолф – бързо, моля те... Донеси ми чаша вода!

Момчето, което нямаше представа от състоянието на майка си, точно днес беше в лошо настроение, защото учителят го бе смъмрил за някаква грешка и отвърна ядосано:

- За какво са прислужниците?

И вместо да донесе това, за което бе помолен, позвъня на болногледачката.

Майката не отвърна и дума. Уморена и изтощена тя се облегна назад, две големи сълзи се стекоха бавно по бузите ѝ и капнаха на отслабналите ѝ ръце. Гледката проряза сърцето на момчето. То се втурна към нозете на майка си. Но вече слабостта я бе обхванала напълно. Болната загуби съзнание и припадна. Междувременно прислужницата бе дотърчала.

- Бързо чаша вода! – заповяда Рудолф.

- Трябваше веднага да ѝ дадеш – отвърна тя сърдито, допускайки, че Рудолф е ядосал майка си и е станал причина за нейния припадък. - Сега отивай да ядеш – нареди тя – тук само пречиш!

Рудолф хапна набързо, защото бързаше да отиде отново в майчината си стая. Той почука и болногледачката се показа.

- Не трябва да влизаш при майка си, – прошепна тя, – лекарят е тука.

- Как е мама? – попита той изплашено.

- Зле! – кратко отвърна болногледачката и затвори вратата.

Момчето стоеше отвън с неспокойно тупкащо сърце и не знаеше какво да прави. Не трябваше да пропуска училището без разрешение, а така неизказано копнееше по майка си. Как можа да бъде толкова неуслужлив, толкова

безсърдечен! Никога повече няма да нарани така горката си майка! Бе твърде болезнено да види как големите сълзи се стичаха от полузатворените очи по хлътналите бузи и как падаха по изящните ѝ ръце.

Най-после той бавно отиде в своята стаичка, взе училищната си чанта и излезе от къщата. Горкото дете! След тебе не гледат повече майчините очи, защото се изнизват последните часове от живота на тежко болната в красивата къща. Кръвоизлив отне и последния остатък на силите ѝ. И когато момчето, а по-късно и бащата, се прибраха у дома, тя спеше и не биваше да бъде смущавана.

Рудолф трябваше да си легне без да е влязъл в стаята на майка си. Сън не го хващаше. Непрекъснато се вслушваше в шумовете. Въпреки късните часове на нощта, чуваше се как се отварят и затварят врати. От време на време долавяше глухото кашляне на майката. Всеки път сърцето му се свиваше от болка, нагоре и надолу по стълбите отекваха стъпките на баща му. Някаква кола спря пред къщата. Сигурно още веднъж са довели лекаря. И наистина нощният посетител бе въведен в стаята на майка му. След това настана една дълга, дълга тишина. После вратата отново се отвори. Двама мъже слязоха по стълбите. По гласовете им можеше да се разбере, че единият от тях беше бащата, който попита:

- Няма ли никаква надежда повече?

Спокоен глас му отвърна:

- Не, невъзможно е!

На момчето се струваше, че нощта продължи цяла вечност. Когато най-после първите отблясъци на зазоряването проникнаха в стаята, то бързо се облече и се промъкна към стаята на болната. Хвана дръжката на вратата. Не бе заключена. Безпрепятствено влезе. На края на леглото стоеше баща му. С едната си ръка подпираше челото си, а другата протегна напред към сина си, чийто тихи стъпки

бе дочул.

- Спи ли мама? – попита Рудолф с плахо предчувствие.

- Завинаги... – отвърна бащата с глух, задавен от сълзите глас.

С пронизителен вик на болка момчето се хвърли към леглото. Бащата се помъчи да го утеши. Но напразно. Неговото хълцане не можеше да спре, докато насила не го отведеха от леглото и не го приспаха с успокоителни лекарства. Силното душевно вълнение и пристъпите на треска доведоха и Рудолф до ръба между живота и смъртта. Младежката сила победи. Той се възстанови, но остана сериозен и мрачен. От тогава често го намираха на гроба на майка му, за който нежно се грижеше. Но въпреки всичките грижи, които полагаше за това най-скъпо за него място, не се освободи от неприятното чувство, че е бил несправедлив и че не може да поправи това, за което така много сега се покайваше.

Отново наближи годишнина от смъртта на майката, която беше нещо ужасно за съвестта на Рудолф и още веднъж от къщата изнесоха саркофаг. Тържествено потегли погребалното шествие към гробищата. Никакви цветя не украсяваха последните останки на хората там, дърветата бяха голи и само плачещите върби бяха свели над гробовете все още залистените си клони.

Погребваха бащата на Рудолф. И когато опечалените близки на покойника се отдалечиха, Рудолф остана сам всред надгробните плочи, колони, статуи и кръстове и се молеше над откритата гробница на починалия: - „Почивай в мир, скъпи татко!“ – прошепнаха устните му, когато с натезало сърце си тръгна от гроба. Пристъпи към този на своята майка. В душата му нахлу цялата болка от онзи горчив час, когато отказа на слабата болна – чаша вода.

- “Животът е най-висшето благо, а най-голямото зло е вината!“ – изхлипа той с наведена глава. Ах, ако можеше и

майка му в нейния последен час да каже, както баща му:

- Рудолф, благодаря ти за детската ти любов! Нито един мой час никога не е бил помрачен от теб.

Тогава в неговия живот не би била тази изгаряща душата болка, която не го оставя за момент спокоен. Тогава с радост би си спомнял за дните на своето детство без да изпитва цялата тази мъка.

Момчето стана снажен мъж, висок и силен. Всички, които го познаваха, го уважаваха и обичаха, а и щастието му се усмихна. По-късно до него застана вярна съпруга, която му помагаше. Те имаха щастлив семеен живот и бяха обградени от няколко бодри дечица. Веднъж обаче, когато цялото семейство се беше събрало тържествено и щастливо за някакъв семеен празник, младият съпруг се измъкна от кръга на своите щастливи близки. По-късно съпругата му го намери в тъмната стая, притиснал очите си с ръка, сълзи се процеждаха през пръстите му и когато го запита за какво страда, той само отговори: - "Торката ми майка! В изпълнените с радост моменти край нас непрекъснато мисля за последния й час, когато бе в съзнание и когато единственото й дете я нарани и причини сълзи!".

Синът никога не можа да забрави последните сълзи на своята майка.

Жената и майката, която с Божията помощ се справя с трудностите, при които други ще рухнат от липса на търпение и издръжливост, получава нови сили за своите задачи. Освен това, чрез опита си при преодоляване на изкушенията и пречките, придобива способността да бъде истинска помощ и за другите и в разговори, и чрез примера си. Мнозина се справят много добре при изгодни обстоятелства, но когато се появят затруднения, техният характер бързо се проявява в отрицателна светлина.

“Много съпрузи и деца търсят радост и удоволствие извън семейството, защото у дома не се чувстват добре. Те твърде често са посрещани с ругатни и лошо настроение. Някои домакини хвърлят толкова много усилия в домакинството, че не им остава време за дребните неща, които създават уют в дома” (6).

“Домът трябва да отразява това, което е включено в Словото. Той трябва да бъде едно късче небе на земята, където влеченията се облагородяват вместо да се подтискат” (7).

Християнският дом може да бъде частица от Рая, ако се научим да даваме предимство на следните неща:

1. Любовта към Бога и истинското благочестие са основата.

2. Християнска духовност трябва да изпълва като благоухание дома.

3. Думите трябва да бъдат по всяко време мили и подправени със сол. В дома трябва да се практикуват добрият тон на обноските, учтивостта, търпението и снизхождението.

4. Ако се допуснат грешки, тогава човек трябва да има смелостта да моли за прошка, но също и да прощава и да забравя.

5. Взаимната любов ще покрие много грехове.

“Бог желае нашите семейства да са отражение на небесното семейство. Всеки дом трябва да бъде място на любов, където отседат Божии ангели и влияят облагородяващо върху сърцата на родители и деца” (8).

Християнският дом и семейство ще се запазят от бацила на разложението само, ако деца и родители са свързани с връзките на вечната любов и образуват едно истинско молитвено общество.

- (1) Уайт, Е. Г., “Патриарси и. пророци”, изд. Зааткорн, Хамбург, стр. 22
- (2) Уайт, Е. Г., “Съкровищница на свидетелствата”, Адв. изд. Хамбург, том 3, стр. 90
- (3) Уайт, Е. Г., “По стъпките на Великия Лекар”, Адв. изд. Хамбург, стр. 355
- (4) Уайт, Е. Г., (2), том 3, стр. 85
- (5) Уайт, Е. Г., (2), том 3, стр. 19
- (6) Уайт, Е. Г., “Щастието започва от дома”, изд. Зааткорн, Хамбург
- (7) Пак там
- (8) Пак там

VII. КАКВО ДА МИСЛИМ ЗА НОВИЯ МОРАЛ

Живеем във време, в което допотопните отношения и моралното състояние на Содом и Гомор очевидно се повтарят по същия начин.

“И земята се разврати пред Бога; земята се изпълни с насилие. И Бог видя земята; и, ето, тя бе развратена, защото всяка твар се обхождаше развратно на земята. И рече Бог на Ной: Краят на всяка твар се предвижда от Мене, защото земята се изпълни с насилие чрез тях; затова, ето, ще ги изстребя заедно със земята” (Битие 6:11-13).

“Привечер дойдоха двама ангела в Содом; а Лот седеше в Содомската порта. И като ги видя, Лот стана да ги посрещне, поклони се с лице до земята и рече: Ето, господари мои, свърнете, моля, в къщата на слугата си, пренощувайте и си умийте нозете, и утре станете, та си идете по пътя. А те рекоха: Не, на улицата ще пренощуваме. Но, като настояваше много, те се отбиха към него и влязоха в къщата му; и той им направи угощение и изпече безквасни хлябове; и ядоха. А преди да си легнат те, градските мъже, Содомските жители, млади и стари, всичките люде отвсякъде обиколиха къщата и викаха на Лота, казвайки: Где са мъжете, които дойдоха у тебе тая нощ? Изведи ни ги да ги познаем. А Лот излезе при тях пред вратата, затвори вратата зад себе си, и рече: Моля ви се, братя мои, не правете такава нечестие. Вижте сега, имам две дъщери, които не са познали мъж; тях да ви изведе навън и сторете с тях, каквото ви се вижда угодно; само на тия мъже не струвайте нищо, понеже затова са влезли под покрива на стряхата ми. Но те рекоха: Махни се нататък. Рекоха още: Той дойде тук самичък и пришелец, а иска още и съдия да стане; ей сега на тебе ще сторим по-голямо зло,

отколкото на тях. И насилваха премного човека Лота, и приближиха се да разбият вратата. Но мъжете простряха ръце, дръпнаха Лота при себе си въщи, и затвориха вратата. Също и поразиха със слепота човеците, които бяха пред вратата на къщата – и малък и голям, тъй щото се умориха, като търсеха вратата. Тогава мъжете рекоха на Лота: Имаш ли тука друг някой – зет, синове, дъщери и които и да е било други що имаш в града, изведи ги из това място; защото ние ще съсипем мястото, понеже силен стана викът им пред Господа, и Господ ни изпрати да го съсипем. И тъй, Лот излезе и говори на зетьовете си, които щяха да водят дъщерите му, и рече: Станете, излезте из това място, защото Господ ще съсипе града. Но на зетьовете му се видя, че той се шегува. Когато се зазори, ангелите настояваха пред Лота, казвайки: Стани, вземи жена си и двете си дъщери, които са тука, за да не погинеш сред наказанието на тоя град. Но той се бавеше; затова мъжете хванаха за ръка него, жена му и двете му дъщери, изведоха го и поставиха го вън от града, понеже Господ го пожали. И като ги изведоха вън, рече единият на Лота: Бягай за живота си; да не погледнеш назад, нито да се спреш някъде в цялата тая равнина; бягай на планината, за да не погинеш. А Лот им рече: Ах, Господи, не така! Ето, слугата ти придоби Твоето благоволение, и с опазването на живота ми, Ти правиш още по-голяма милостта, която си показал към мене; но аз не мога да побягна на планината, да не би да ме постигне злото и да умра. Гледай, моля, тоя град е близо, за да прибягна там, и малък е. Нека побягна там, (не е ли малък град?) и така животът ми ще се опази. Той му каза: Ето слушам те и за това нещо, че няма да разоря града, за който ти говори. Бързай, бягай там, защото Аз не мога да сторя нищо, догде ти не стигнеш там. Затова този град се наименува Сигор (малък). Слънцето изгряваше на земята, когато Лот влезе в Сигор. Тогава Господ изля върху

Содом и Гомор сярят и огънят от Господа на небето. Той разори тия градове и цялата равнина, всичките жители на градовете и земните растения” (Битие 19:1-25).

Когато Исус говореше за знаците на края, Той се позова на това и каза:

“И както бяха Ноевите дни, така ще бъде пришествието на Човешкия Син. Защото, както и в ония дни преди потопа – ядяха и пиеха, женеха се и се омъжваха до деня, до когато Ной влезе в ковчеза и не усетиха, докато дойде потопа и завлече всички – така ще бъде и пришествието на Човешкия Син” (Мат. 24:37-39).

След Втората световна война човечеството бе залято от различни вълни. Първо дойде вълната за ядене, след това дойде автомобилната вълна, а днес - сексуалната вълна. И точно сексуалната вълна остави лоши следи. Сnižаването на морала опустоши семейства и бракове. Единственият път да се спасят браковете и семействата от още по-голяма катастрофа е приемането на библейските норми.

Неписани или писани норми

В една от най-старите и най-известни книги, Библията, която е боговдъхновена, можем да прочетем следното:

“Понеже... които нямат закон – по природа вършат това, което се изисква от закона – то и без да имат закон, те сами са закон за себе си по това, че те показват действието на закона, написано на сърцата им - на което свидетелства и съвестта им...” (Римл. 2:14-15).

В този кратък цитат можем да открием едно много важно понятие - съвест. Тя управлява собствените действия и човешките отношения на много елементарно както положително, така и отрицателно ниво:

“А делата на плътта са явни – те са: блудство, нечистота, сладострастие, идолопоклонство, чародейство, вражди, разпри, ревнования, ярости, партизанства, раздори, разцепления, зависти, пиянства, пирувания и тям подобни; за които ви предупреждавам, както ви и предупредих, че които вършат такива работи, няма да наследят Божието царство. А плодът на Духа е: любов, радост, мир, дълготърпение, благодост, милост, милосърдие, вярност...” (Гал. 5:19-22).

Извлечения от една стара египетска житейска изповед гласят:

“Не съм предизвиквал страдания на хора, нито съм упражнявал насилие или принуда върху близките си. Не съм замествал правото с несправедливост, нито пък съм общувал със злите. Не съм извършвал престъпления, не съм карал другите да се претрепват от работа. Не съм плел интриги от честолюбие, никога не съм се опитвал да увеличавам собствеността си чрез използване на подли средства, нито пък съм се опитвал да си присвоявам чужди ниви. Никога не съм фалшифицирал теглилките или измествал кантара. Не съм лъгал съзнателно никога, нито пък някога съм крал. Не съм убивал, нито съм подтикнал към убийство. Никога не съм прегрешавал срещу природата с мъже. Никога не съм прелюбодействал”.

На колкото по-високо ниво са отношенията, като започнем от няколко души и минем през семейството, групата - та стигнем до обществото, толкова по-развита система от норми е нужна, за да направи възможни съвместните действия и съвместния живот. Точно в тази фаза е необходимо да преобладават не само първите човешки примитивни и импулсивни чувства, а конкретно и писмено регулирано поведение и отношения, като например:

Един регент на древния шумерски народ на име Хамураби, който живял приблизително през 1850 г. до 1793 г. пр. Хр. – накарал да бъдат изсечени с длето в една каменна колона 280 параграфа, които слагали ред в целия социален живот на народа му. Когато тази колона, която е един от най-старите сборници от закони, познати на човечеството, била намерена и започнали да разчитат надписа, се учудили на сериозните познания, които хората по онова време имали относно правото и реда. Ще проследим няколко от тези закона:

Брак се сключва с обществен договор. Като основа за семейството на един здрав народ бракът се цени особено много. Прелюбодееянето се наказва най-тежко. Самоволният развод на мъж със съпругата му е забранен, а пък жената получава правото да се върне в дома на родителите си, ако от своя страна е безгрешна. Забранено е на мъжа да си взема втора жена, дори и тогава, когато неговата жена не е добила деца. Всякакъв вид разврат се наказва по най-строг начин.

Някои от най-известните религиозни норми на индийците гласят:

Преодолей гнева чрез сърдечност.

Отплати се на злото с добро.

Преодолей скъперничеството чрез щедрост.

Чрез истина преодолей лъжеца.

Никога в света омраза не секва чрез омраза.

Омразата престава да съществува само чрез любов.

Великият китайски народ още в древността е имал своите ясни принципи за морал и нравственост. В старите поучения се казва:

“Никой не може да спори с човек, който не спори. Отнасяй се добре с добрия, с недобрия се отнасяй също добре, така ще стане той добродушен. С прямия бъди прям... Отплати се на враждата с добротворство”.

Законността и правото на съществуване на дадена група, общество или нация като такива зависи главно от законите, нормите и правилата, които регулират целия живот и поведение на неговите съчовещи, граждани или другари.

Но както вече бе отбелязано в началото на главата, алтернативите за тази формулировка или нормативното установяване зависят от два противоположни пътя - именно от доброто и злото.

От къде произлиза моралът

От къде човек знае кое е правилно и кое погрешно, кое е добро и кое зло?

Бог, Творецът на човека, е вложил в Своето творение неписан закон. Когато човечеството е започнало да се размножава и когато Бог избрал един народ като носител на Неговата вест, Той дал един написан морален закон – Десетте Заповеди.

Естествено днес има безброй много хора, които например питат: Защо да излъжа ще е нещо лошо, ако така ще мога да просперирам в живота? Защо трябва да работя честно, за да печеля оскъдните си средства за живот, когато в същото време почти навсякъде има хора, които чрез безсъвестни и безскрупулни методи в сделките си са се сдобили с имущество за милиони за сметка на други и при това обикновено се радват на една особена почит в обкръжението си? По-нататък се питат: Защо трябва да е непочтено или разюздано, ако преди или по време на брака човек има повече интимни връзки? Много мъже и жени гледат днес на греха от прелюбодеянието само като на безобидно отклонение встрани, което е извинимо. От къде произтича моралът? Защо трябва да е грешно това, което

някой прави с удоволствие? Такива и подобни въпроси определят съвременното мислене на млади и стари.

Често се казва, че корените на морала и нравствеността са в християнството. Но много хора днес изобщо не се чувстват длъжни да признават така наречения християнски модел за общоприет.

Исус Христос даде напътствия за живот и действия не само на една определена класа хора, но Той е Спасителят на цялото човечество и указанията Му са задължителни за всички хора. Ето защо нравственият закон – Десетте Божии Заповеди и принципите на небесното царство, които са изложени така ясно в Планинската проповед в Евангелието на Матей от 5 до 7 глава – са задължителни за всички хора на нашата планета. В притчите на Соломон 8:14-16 четем:

“У мене е съветът и здравомислието; Аз съм разум; у мене е силата. Чрез мене царете царуват и началниците узаконяват правда. Чрез мене князете началстват тоже и големците и всички земни съдии”.

Разлагане на морала

В миналото имало гибелни епидемии. Ужас и отчаяние обхващали хората, когато чуели, че в близост до тях е избухнала страховитата болест. Разпространяването на този бич на човечеството било зловещо. Едва човек дочувал ужасяващата вест за избухването на чумата и тя вече вземала масово своите жертви. Цели села опустошавали без обитателите си.

Днес в нашия цивилизован свят епидемии от този вид са почти изчезнали. Това обаче не предпазва човек от други, далеч по-бързо разпространяващи се и в известна степен много по-отчайващи, като например размириците, бунтовете или демонстрациите. Един политик назова

проблема по следния начин: “Неща от този род обхождат днес като епидемия целия свят”.

А и липсата на морални устои все повече се разпространява. Не само в големите, но и в малките градове и села се събират групи, предимно от млади хора, които се шляят насам-натам бездейни и разпуснати и демонстрират един изключително съмнителен стил на живот. Отначало това бе отхвърляно като своеобразно периферно явление с поклащане на глава, но междувременно разлагащото реда развитие се разпространи до размерите на световна епидемия, на масова липса на морални устои, чиито край все още не е обозрим.

Наскоро след Втората световна война все още съвсем слабо се долавяше новата и отначало съвсем безобидно пръкваща се думичка “секс”. Междувременно не само стана едно устойчиво понятие в нашето словно богатство, но и тема “номер 1” в обществения живот. Хората се опитват да оправдаят недопустимостта на все по-широко разпространяващите се явления като въстания, протести, липса на морални и нравствени устои, като ги причисляват към преобразуванията на съществуващия обществен ред.

Просто се казва, че нравите и моралът през столетията често са се променяли и отново са в процес на обновяващо преобразуване. Затова при тези явления днес нерядко се говори не за лоши нрави или разложен морал, а за нови нрави и така наречения “нов морал”.

“Новият морал”

Една мания е обзела младежта в Канада, Америка и Европа. Тя се нарича “love-in”. Младите хора виждат в това възможност за самоизява. Те казват: “Поощряваме сексуалната свобода!”. “Love-in” е техният начин да поощряват тази свобода и да показват чувствата си.

Човекът в своя живот стои между два полюса - доброто и злото. Нищо в него не е неутрално. Всичко, което мисли, говори и върши, попада в единия от полюсите. То е или добро, или зло.

Когато Бог създаде човека, създаде и двата пола - първо мъжа Адам, след това жената Ева. В първия брак двамата човека живеят съвместно. Това, което казва Бог за съвместния им живот е основополагащо: “Затова ще остави човек баща си и майка си и ще се привърже към жена си и те ще бъдат една плът” (Бит. 2:24).

Библията показва също, че Бог е устроил чудно съвместния им живот и любовта им един към друг. Когато мъжът и жената се подчинят на този ред, техният задръжен живот ще бъде благословен и взаимоотношенията им ще бъдат в обсега на доброто. Но когато не се допитват до Бога и до Неговия свят порядък, те се намират в обсега на злото. Подареното им от Бога любовно отношение не рядко се превръща в една безгранична жажда, която увелича в своя омагьосан кръг всички области на живота, мисълта, чувството и волята. Точно това днес се случва навсякъде по света и никъде преди не е било в такъв размер. Прастари, досега винаги валидни нравствени и морални норми са в процес на разпадане. Брактът при почти всички културни народи е бил признат нравствен ред. В нашето прогресивно време обаче мнозина гледат на него като изживяла времето си институция. Има и мнозина, които често се развеждат, някои безхарактерни хора с пари често се сдобиват с нов брачен партньор, така както другите - с нов накит.

Въпреки това разводите са съвсем безобидни в сравнение с онова, което става през последните години. Съпрузи (броят им далеч надминава десетки хиляди) съвсем съзнателно и по взаимно съгласие нарушават поставените от Бога граници на брака, като участват в така

наречения групов секс или размяна на партньорите.

В Дания има служебно признати групови бракове. Там брачната общност не се състои само от един мъж или една жена, а от група. Ако бракът, а от там и цялото семейство, е попаднало в подобно нравствено разбито състояние, то тогава народът е болен. А и тези, които безскрупулно правят пари, значително допринасят за същото развитие на нещата. Сексът се продава много добре. Затова днес живеем, бомбардирани непрестанно от секс. По плакати и витрини, в списания и вестници, в кино и по телевизия, на улицата и в магазина, във влака и в рейса, където и да отидеш, навсякъде погледът ти бива подмамван от това мощно влияние. Сексът е световна епидемия, масова истерия на съвременното ни.

Разбираемо е, че много млади хора са въввлечени в тази сексуална вихрушка и изцяло тръгват по наклонената плоскост. Вярата в Бога, професионално образование, съществуване и бъдеще при тях са почти нищо неозначаващи понятия. Мнозина се включват в групи и се занимават с всякакви низости.

Правителствата на почти всички държави, засегнати от това болезнено развитие, изпълняват ролята на странични наблюдатели или дори подкрепят тази развала. Всяка книга, и най-безнравствената, се пуска в продажба. Порнография в слово и картина се продава в огромни количества. Под булото на просвета се предлага най-голямата мръсотия. Често така се въвежда и перверзия. Общественият кина карат и последните задръжки все повече да падат. Вместо истински да щадят учениците и младежите от този аморален поток, да се приемат съответни закони, се изнасят лекции върху сексуалните процеси. Законите стават все по-свободни. Отклоненията и противоестествените явления като хомосексуализъм, лесбийство и кръвосмешение остават не само безнаказани,

но се правят опити да се обясни, че всъщност тук се касае единствено за друг вид предразположение. Но апостол Павел ни казва в Божието слово:

“Затова според страстите на сърцата им Бог ги предаде на нечистота, щото да се обезчестят телата им между сами тях... Затова Бог ги предаде на срамотии страсти, като и жените им измениха естественото употребление на тялото в протиеестествено. Така и мъжете, като оставиха естественото употребление на женския пол, разжегоха се в страстта си един към друг, струвайки безобразие мъже с мъже, и приемаха в себе си заслуженото въздаяние на своето нечестие” (Римл. 1:24,26-27).

В хода на историческото развитие се е разпространявало схващането, че плътта е нещо лошо, че сексуалността е свързана с нещо долно и мръсно. Хората твърде много подтискали своите чувства и днес изживяваме време на бурна реакция срещу подобно схващане.

Истинското значение на сексуалността

Какво всъщност носи в себе си сексуалността? Защо Бог изобщо ни я е дал? Никъде в Библията не пише, че сексът е грях. Никъде Библията не заобикаля нещата. В това отношение тя е една от най-откровените книги в света. Тя докладва, че Бог ни е създал като мъже и жени, че Той е наблюдавал цялото Свое творение и е казал: “Всичко е добро!”

Бог ни е дал сексуалността в брака по три причини:

1. Тя е висшата точка на истинската любов;
2. Тя е възможност за изразяване на единството между мъжа и жената;
3. Тя трябва да служи за размножаване на човешката раса.

Библията ни учи: “Женитбата нека бъде на почит у всички, и леглото неосквернено; защото Бог ще съди блудниците и прелюбодейците” (Евр. 13:4).

След като Бог основа брака в Рая и освети сексуалността в него, трагедията влезе в действие. Човек се опълчи срещу Бога и този бунт издигна стена между Него и човека. Бунтът срещу Бога наричаме грях. Грехът е страдание, от което всички сме обзети. Князът на този свят (Сатана) е заслепил хората.

Чрез грехопадението се е изродила и сексуалността. Хората я използват по начин, който Бог изобщо не е имал предвид. Похотта или страстта излизат на преден план. Но в Библията между думите любов и похот съществува твърде значителна разлика. Хиляди млади хора мислят че обичат, докато всъщност са разкъсвани от притегателната сила на телата. Телесното пожелание често води до любовно обяснение, въпреки че е само похот. Днес със секс се продава всичко – от сапуна до леката кола. Ние се занимаваме и говорим за това, докато сексуалността стане най-голямото ни увлечение.

В тази област искам да дам на днешните младежи и момичета десет съвета:

1. Пусни Исус да заеме първото място в твоето сърце и в твоя живот;
2. Отбягвай лошото общество и лошата компания;
3. Отбягвай втория поглед. Срещу първия поглед човек е безсилен, но не и срещу втория, който подмамва към похот;
4. Внимавай с приказките си;
5. Внимавай със своите дрехи. Носиш пред Бога отговорност какъв вид дрехи ще обличаш. След обръщането си едно младо момиче пише: “Отсега нататък ще се обличам така, сякаш Исус е мой спътник”.

6. Избирай внимателно какви представления ще посещаваш и какво гледаш”

7. Подбирай внимателно това, което четеш;

8. Внимавай със заниманията през свободното си време;

9. Нека да ти стане правило да не прекрчаваш границата на почтеността. Вярвам, че младото момиче, което носи в сърцето си Христос, ще получи свръхестествени сили, за да може да каже “Не!”, дори когато младежът действа бурно и гальовно. И вярвам, че един млад мъж, който познава Христос, е в състояние да гради живота си;

10. Отделяй много време на Свялото Писание. Псалмистът казва: “В сърцето си опазих Твоето слово, за да не ти съгрешавам” (Пс. 119:11).

Не сме ли по пътя на Содом и Гомор? Ако сексуалната революция все повече се разпространява и ако ние не се възвърнем към библейския образец за човека и към християнската етика, това без съмнение ще е факт.

Надеждата ми се състои в това, че:

1. Истинските християни възвестяват библейските принципи;

2. Майчиното в жената и момичето - въпреки всичко ще вземе надмошие, а мъжът ще се държи рицарски;

3. Ще разбираме чувствата на другите и ще се опитваме да им помагаме;

4. Ще разберем, че любовта не е “животинско чифтосване”;

5. Ще осъзнаем, че срещата на половете няма нищо общо със “свободния ловен район”;

6. Ще достигнем до схващането, че пропагандираната и практикуваната днес сексуална слободия е в противоречие със здравословната естествена любов.

Колкото повече свобода се дава на човека, толкова повече се нуждае той от връзката си с Бога, Който е Творец на човека и Основател на брака. Моралният закон, подарен ни от Бога в Неговата милост – не трябва да бъде тежко иго, а защита за благословение и за радост на хората.

VIII. ЧРЕЗ ЗДРАВЕ КЪМ ЩАСТЛИВ ДОМ

На входа на един санаториум стояли следните думи: “Здравето не е всичко, но без здравето – всичко е нищо”.

Предпоставка за едно щастливо семейство е здравето на родителите и на техните деца. Когато родителите са добре и когато от малките блика здраве – тогава домът е радостно кътче, където човек може да се чувства уютно.

Ако само един от семейните членове е болен – това оказва влияние върху цялото семейство. Родителите, както и братята и сестрите – са загрижени и обезпокоени за болния член на семейството. При тежка хронична или нелечима болест в такива семейства се настаняват печал, несигурност и мъка. Само тази причина е достатъчна, както за родителите, така и за децата, да се замислят и направят всичко възможно, за да запазят едно такова важно и ценно богатство като здравето.

Никой не може да си представи как би изглеждал животът без болести и оплаквания. Дори и тогава, когато се чувстваме напълно здрави и силни – не минава без психични и физически смущения, отклонения в способностите ни и други подобни явления. И въпреки това, Светото Писание ни докладва, че човекът като венец на творението е бил надарен със съвършено здраве и му е била предоставена възможността за непомрачено вечно съществуване, ако бе останал послушен на Божиите заповеди и свободен от грях.

В края на 20-ти век, когато посрещаме всяка болест и всяка най-малка болка с безброй лекарства, когато огромни индустриални клонове, голям брой аптеки и цяла армия от медицински работници ни се предлагат, за да можем да направим живота колкото е възможно по-безболезнен,

без оглед на опасността от отравяне на човешкия организъм – е немислимо да се откажем от всички тези обещаващи облекчение медикаменти. Човечеството е станало “наркотично”.

В началото на човешката история не е било така. Тогава е нямало лекари и аптеки, защото Адам и Ева са се радвали на ненакърнено пълноценно здраве. Така можеше да бъде и с техните деца и децата на техните деца, ако непослушанието, проявено чрез грехопадението, не бе нарушило създадените от Бога принципи. Ето защо – на болестта трябва да се гледа като на последица от греха. Но грях е всичко, което противоречи на създадения от Бога ред. Никога досега този ред не е бил така трайно нарушаван – както днес. Като изключим бича на човечеството – като например рака, сърдечния инфаркт, смущенията в кръвообращението, спина и много други – не трябва да подминаваме факта, че приблизително девет от десет болести са в душевната област.

Е. Г. Уайт пише следното: “Трябва да се подчертае както влиянието на духа върху тялото, така и на тялото върху духа... Също така трябва да се има предвид силата на волята и значението на самообладанието както за запазването, така и за възстановяването на здравето, и по-нататък подтискащото или дори съвсем разрушително действие на ядовете, недоволството, себелюбието или нечистотата от една страна, и от друга – противоположна на първата – чудната, даряваща живот сила, която се крие във бодростта, всеотдайността и благодарността” (1).

Свялото Писание съдържа физиологична истина, която трябва да имаме предвид: “Веселото сърце е благотворно лекарство” (Пс. 17:22).

Свялото Писание обяснява, че “благите думи” не само са сладост за душата, но здраве на костите (Пр. 16:24).

“Съществува много тясна връзка между душевното състояние и тялото; когато една част е засегната, се отразява и на друга. Душевното състояние влияе в много по-голяма степен на здравето, отколкото мнозина си представят. Доста болести са последица от душевни поражения. Грижи, страх, недоволство, разкаяние, вина, недоверие – всичко това допринася за отслабване на жизнените сили и води до упадък и смърт...

Смелост, надежда, вяра, съчувствие, любов – поощряват здравето и удължават живота. Една доволна душа и един радостен дух са здраве за тялото и сила за душата.

Христос е изворът на живота. Мнозина не достигат до ясното познание за Него - те трябва да се поучават търпеливо, приятелски, но все пак сериозно – как човекът може да има достъп до светите сили на небето. Когато ясната светлина на Божията любов освети мрачните пространства на душата, ще изчезнат безпокоящата умора и недоволството, а удовлетворението и радостта ще придадат на духа сила, а на тялото - здраве и енергия” (2).

Как помогна Исус на съвременниците си

Отговор на този въпрос намираме в Матей 9:35: “Тогава Исус обикаляше всичките градове и села и поучаваше в синагогите им и проповядваше благовестието на царството; и изцеляваше всякаква болест и всякаква немощ”.

Навсякъде където отидеше, Исус виждаше страшно окаяното положение на хората. Те бяха болни, уморени, отчаяни. Навсякъде където срещаше хора – било то в синагогите, на улицата, из планината, по полето, край морето, в храма или в пустинята – Той им помагаше. От изпълнения Му с любов поглед не убягваше никакво

страдание, нещо повече – Той винаги виждаше причината за него и затова можеше да помогне истински.

За да можем да помогнем истински, трябва да се опитаме да открием причините. За един лекар не само няма да е лесно, но почти и невъзможно да започне лечение, ако не е поставил диагноза и не може да установи коя е болестта.

Не е ли чудно, че Исус не само виждаше страданието, но и човека в страданието, и разпознаваше в него един от Своите? Затова бе готов да помогне на всеки. На обезнадежените и на отчаяните носи радостната вест за идващото Божие царство. На болните подарява изцеление и нова сила. На грешните прощава. Той познава взаимодействието между болестта и вината и освобождава от тях хората, щом дойдат при Него, като например схванатия от подагра, прелюбодейката, болният от езерото Витезда и на всеки казва: - “Не съгрешавай повече!”

Още във Втор. 32:39 четем: “Вижте сега, че Аз съм Аз и освен Мене няма Бог; Аз убивам и Аз съживявам, Аз наранявам и Аз изцелявам: и няма кой да избавя от ръката Ми”. А Йов казва: “Защото Той наранява, Той и превързва; поражява, и Неговите ръце изцеляват” (Йов 5:18).

Чрез неверността на Израил и обръщането му към идолослужение Бог не само оповести съдба, но и изцеление: “Господното слово дойде към Еремия втори път, като бе той още затворен в двора на стражата и рече: Така казва Господ, Който върши тия неща, Господ, Който ги прави, за да ги утвърждава - Иеова е името Му... Ето, ще донесе в него здраве и изцеление, и ще ги изцеля, и ще им открия изобилие на мир и вярност” (Ерем. 33:1, 2, 6).

Лекарите са в състояние да кажат в каква степен органичните страдания могат да бъдат освободени от душевността. Едно изцеление може да настъпи едва тогава, когато човек вътрешно в себе си има мир. Точно

този мир той намира в истинското си обръщане към Христос.

Каква утеха е все пак, че имаме такъв Лекар на тялото и на душата! Ето защо Давид извиква: “Господи Боже мой, извиках към Теб и Ти си ме изцелил” (Пс. 30:2). В Пс. 103:2, 3 четем: “Благославяй, душе моя, Господа, и не забравяй ни едно от всичките Му благодеяния. Той е, Който прощава всичките ти беззакония, изцелява всичките ти болести”. По-нататък в Пс. 107:20 се казва: “Изпраща словото Си, та ги изцелява и ги отървава от ямите, в които лежат”. Друга утеха намираме в Пс. 147:3: “Изцелява съкрушените в сърце и превързва скърбите им”. Повечето хора са преживели вече някаква тежка болест. В своята душевна скръб и в болките си те са молили Бога за помощ и подкрепа и са получавали по чуден начин изцеление. Когато обаче са били изцелени и отново са се радвали на пълноценно здраве, те са забравяли великия Лекар и Приятел на душата си.

На езерото Витезда Исус излекува един боледувал от 38 години. Това изцеление Той свързва с условието: “... Ето, ти си здрав; не съгрешавай вече, за да те не сполети нещо по-лошо!” (Йоан 5:14). С тези думи Христос разкрива вътрешната връзка между болестта и греха. Впрочем не е оправдано в случай на болести да питаме: “Поради чий грях – негов или на родителите му?”, а трябва да разглеждаме болестта като следствие от греха на човечеството. Разбира се, понякога човек непосредствено прегрешава спрямо своята плът, както например алкохоликът, пристрастеният или чревоугодникът, но не трябва да се правят обобщения от единичните случаи, дори и само, защото всички сме грешници и заслужаваме смърт.

Как може да се увреди плътското добруване

Добруването в плътта често се уврежда или съвсем се разрушава чрез:

1. Необузданост;
2. Кавга;
3. Злоба;
4. Съперничество;
5. Избухливост;
6. Стремеж към изпъкване;
7. Разединеност;
8. Завист;
9. Алкохолизъм и лакомство;
10. Страх;
11. Несигурност;
12. Властолюбие;
13. Безнадеждност;
14. Алчност;
15. Ревност;
16. Безпокойство;
17. Омраза.

Това се източниците на много болести. Понастоящем хиляди хора умират в годините на най-големите си творчески сили – в най-активна възраст. Сърцето отказва и причината е една от горе-споменатите. Тогава говорим за болести на управлението, сърдечна смърт и подобни и казваме, че отново е дадена жертва на някой от ненаситните идоли “няма време” и “жизнен стандарт”.

В Псалм 6:6-7 четем: “Уморих се от въздишането си – всяка нощ обливам леглото си, със сълзите си измокрям постелката си. Окоето ми вехне от скръб, старее поради всичките ми противници”.

Ето причините, поради които се уврежда здравето ни и не само това, но и въздишането, скръбта, страха и други фактори допринасят за нашето преждевременно състаряване. Онова, от което можем да оздравеем, е радостното сърце. Който се преуморява от всекидневните грижи и проблеми – винаги ще има основание за оплакване и вайкане.

Животът ни е това, което сами си правим. Ако виждаме само обезкуражаващите сложни ситуации и сме дори и склонни да преувеличаваме и най-малките трудности – то тогава винаги ще си намираме нещо, което да запълва мислите и приказките ни. Ако гледаме на нещата от приятната им страна – то ще забележим съвсем точно какво ни радва и ощастливява. Едно радостно същество заразява и другите. Дружелюбни ли сме към ближния, и той ще се отнася така. Нека се научим да мислим положително!

Много хора, за съжаление и християни – приличат на десетимата мъже, които трябваше да отидат на разузнаване в Ханаан. След връщането си те докладват убийствени вести. Видели са само великани и непревземаеми стени. Всичко, което докладват – е отрицателно, обезкуражаващо и поразяващо. Лошият, абсолютно отрицателен доклад оставя такова съкрушаващо впечатление, че народът плаче цялата нощ. Само двама от дванадесетте съгледвачи имат упование в Бога. От опита си в миналото те вярват в Божието всемогъщество. Изпълнени с благонадеждност и радост изявяват своята вяра: “Можем да я завоюваме!”. Вярват в Божията силна десница и в Божията грижа, убедени са във всемогъществото Му и с пълно доверие полагат всичко в Неговата управляваща десница и точно те двамата имат великата привилегия да встъпят в Ханаанската земя и да преживеят не само разделянето на Йордан, но и срутването на Ерихонските стени, и славната

победа на Божия народ. Всички останали, които са измъчени от страх и са изгубили надежда – трябваше да умрат в пустинята без да видят Ханаан.

Християни, които унило и съкрушено крачат през живота, сякаш нямат никаква причина за радост – не дават добро свидетелство за своята вяра. Мнозина живеят с представата, че радостта и християнското достойнство са различни неща. Това е грешно! Небето е изпълнено с радост и когато тя изпълва нас и е отразена в нашите думи и в нашето отношение - тогава сме истински свидетели на Христос.

Павел, който толкова много трябваше да изстрада за Христос, ни предупреждава, като казва: “Радвайте се всякога в Господа; пак ще кажа: Радвайте се. Вашата кротост да бъде позната на всичките човеци; Господ е близо. Не се безпокойте за нищо, но във всяко нещо, с молитва и молба изказвайте прошенията си на Бога с благодарение; и Божият мир, който никой ум не може да схване, ще пази сърцата ви и мислите в Христа Исуса” (Фил. 4:4-7).

Радостта и мирът пръскат приятна атмосфера. Съчовеците и ближните и особено децата лесно се спечелват, когато сме радостни. Ако сме угрижени, не трябва да натоварваме децата, а трябва да се отнасяме към тях така любвеобилно, сякаш нищо не се е случило. Ако се откажем от нашето церемониално достойнство и проявим интерес към децата си, те ще отворят сърцата си за нас. Само тогава ще могат да отворят сърцата си и за Божието слово.

Родителите и възпитателите трябва да бъдат радостни не от немай-къде, а с дълбока благодарност към Небесния Отец. Нека мислим ежедневно за Божието благоволение и за Неговото благословение, от което всеки час живеем.

Сънят като лечебно средство

“И стана вечер, и стана утро, ден първи” (Бит.1:5). Така докладва свящото Писание в съвременния превод и по-нататък докладът стига до края на седмицата.

Някои читатели ще се учудят, че вечерта предшества утрото, ала мъдростта на Твореца не може да бъде разбрана. Но ако помислим логично, ще схванем, че тук става въпрос както за една логична взаимовръзка, така и за една гледна точка върху възможно най-добрата последователност. Кога трябва да започне денят, ако не веднага с изчезването на слънцето зад хоризонта, което слага граница на грижите и работата през приключилия ден? С изчезването на слънцето и настъпването на нощта приключва един ден. Следващият може да бъде успешен само, ако се подготвим за него чрез предшестващата го нощ. Да се започне нов ден означава да го започнем с изгрева на слънцето. Предишният - със своите проблеми, заблуди, пропуски и за щастие, със своите положителни резултати – е отминал и сега трябва грижливо да се нахвърлят плановете за следващия. Важна за нашето тяло е почивката, защото само добре отпочиналият човек може лесно да преодолява пречки и трудности, да владее настроението си и да извършва съответната работа. Такава е почивката в дом, в който съществуват ред и планиране – тя отстранява умората от изминалия ден и дава сила на хората за изпълнения на задълженията през следващия ден. Почивката е от голямо значение и трябва да се вземе съответно под внимание и от днешните хора.

Сегашното човешко общество изобщо не познава правилния сън, съня, който напълно разтоварва тялото. Часовете за него намаляват и са застрашени от ежедневната трескава и продължаваща и през нощта дейност,

независимо каква – тежка работа или развлечение. Ярко осветените улици, уличният шум, крещящите реклами, местата за удоволствие и телевизията скъсяват часовете за почивка, която природата е запазила, за да обнови на пренапрегнатите нерви.

При това трябва да се спомене, че тук не става въпрос само за продължителността на съня, но и за степента на разтоварване, което се постига през часовете на несъзнателното състояние. Една прекарана по гореописания начин нощ довежда нервите до състояние на възбуда и още повече затруднява идващия ден. При събуждане тялото не е отпочинало. Новия ден започваме с нежелание, защото тялото не си е доспало и мозъкът все още е уморен. Но ако сме легнали навреме и тялото и духът ни са подсилени чрез здрав приблизително осемчасов освежаващ сън, тогава започваме с радост и увереност следващия ден. Условията за задоволяване на нуждата от сън зависят от дадения човек. Продължителността на съня зависи от изразходваната сила през деня. Душевните вълнения и нервното напрежение не само са определящи по време на сън, но и от тях зависи необходимото за възстановяването на нервите време. Тук трябва да се вземат под внимание и редица други обстоятелства: възраст, общо състояние, изразходвани през изминалия ден нерви.

Относно продължителността на съня има няколко основни цифри:

За малки деца:	12 – 14 часа;
За по-големи деца:	10 – 12 часа;
За младежи и девойки:	8 – 9 часа
За възрастни:	7 – 8 часа;

Опитът учи, че често е много трудно да се спазва тази периодичност дори и от младежите, на които им се иска да се развличат. Освен това вечерята често се слага твърде късно, така че преди заспиване не може да се вмъкне и

момент за разтоварване, няма възможност да се прекара вечерта със семейството, което би било много приятно и би ошастливило всички в къщи, няма време за едно градивно молитвено богослужение, за изпълнени с доверие разговори между съпрузите и семейните членове, както и за проява на сърдечна симпатия и любов. Повечето хора желаят веднага след вечеря да си легнат. Това не е добре и за храносмилането. По принцип трябва да се вечеря достатъчно рано, за да може всеки да си почине добре. В този случай съдовете много бързо могат да се измият, така че и съпругата да е свободна през вечерта. Там където цари дух на сътрудничество, семейните членове няма да допуснат майката на дома да остане сама със съдовете в кухнята, докато те се забавляват или почиват. Ако всички дружно си помагат – измиването на чиниите ще е едно приятно занимание. Преди сън трябва внимателно да се избягва всяка тема, която би могла да предизвика грижи или вълнение. Не е удобно да се разрешават проблеми, защото човек вече е изразходван и уморен, и неговата дееспособност е спаднала. По-добре е да се оставят за следващия ден, когато разумът е ясен и духът свеж.

С бавното спускане на нощта, настъпва и време за благодарност към Бога за получените благословения и за извършената през деня работа. Изпълнената с доверие атмосфера на подобна вечер ще осигури дълбок, освежителен сън.

И тъй като модерното общество е почти винаги предварително програмирано и почти винаги само се лишава от здравия си сън, а чрез това действа срещу тялото, което според Святото Писание е храм на Светия Дух – бих желал да добавя и една глава със следното заглавие:

Сънят - частица от нашия живот

Сънят е естествената противоположност на нашата работа. Човек има нужда от достатъчно сън, защото твърде недостатъчният сън означава безогледно съсипване на тялото, което след години жестоко ще си отмъсти. За съжаление мнозина все още смятат, че постигат много повече, като се откажат от някой и друг час от така необходимия сън.

“Спокойно ще легна и ще спя, защото Ти, Господи, в самотия ме правиш да живея в безопасност” (Пс. 4:8).

Можем ли всички да кажем това, или за нас безсънието е станал проблем? Мнозина – млади и стари, здрави и болни не могат нощем да намерят спокойствие. Безсънните нощи тормозят мнозина от нас. Не всички могат да кажат като Давид: “И аз легнах и спах, станах, защото Господ ме поддържа” (Пс. 3:5).

Здравият сън дарява сила, работоспособност, радостен дух и свежест. Сънят е дар Божии и чрез него нашата нервна система се отделя от външния свят, а тялото си почива и така се обогатява с нова енергия.

Навремето Хуфеланд каза: “Времето на съня не е нищо друго освен – почивка от интензивния живот”.

Сънят и почивката са необходими паузи за ритъма на нашето тяло. Сънят може да бъде за жизнената ни почивка много по-важен, отколкото храната – нали чрез съня целият организъм се пренастройва? Сънят е жизнено важен процес за нормалната дейност на целия ни организъм. Сутрин след един освежаващ сън човек се чувства като новороден. Всяко събуждане е едно ново раждане. Както много неща в човешкия живот, така и сънят е една от многото загадки на нашето битие. Дори и проблемът за съня днес все още да не е много ясен – то все пак са

натрупани редица нови познания за същността и механизма му.

Ако не се следва естествената нужда от сън, то тогава здравето се уврежда!

“Проспи половината на своя живот, тогава ще изживееш останалата половина двойно” (Карл Лудвиг Шлайх).

Редуването на сън и будуване, на възстановяване и изразходване на енергията – е израз на наследствена ендеогенна (т.е. идваща отвътре) ритмика, която е свързана с всекидневното редуване на тъмнина и светлина. Пътуващите често със самолет могат да установят колко трудно се приспособява човек към друга часова и климатична зона. След по-дълго пътуване със самолет обикновено са необходими осем до десет дни – докато всички функции на тялото се приспособят към местното време. Всеобщо известно е, че преди полунощ сънят е най-добър. Не напразно се казва, че човек трябва да си ляга с кокошките и да става по първи петли. Този ритъм все още може да се намери при народи, живеещи сред природата.

Дълбочината на съня, т.е. графиката на съня, е индивидуална. Колкото по-несмущаван и дълбок е сънят – толкова по-освежаващ е. По принцип той е най-дълбок един час след заспиването, след това графиката се изравнява.

Ритъмът зависи между другото от навиците, занимаи- ята през свободното време и употребата на възбуждащи средства. Графиката на съня на един пушач показва например рано сутрин силно изразена дълбочина на съня – следователно будилникът го стряска в най-дълбокия му сън и сутрин ще е с лошо настроение – точката на най- висока работоспособност ще е след много дълго време.

Човек не може да мине без сън, за което четем за първи път в Битие 2:21. Сънят принадлежи към естеството ни и

по отношение на живота ни е частица истински творчески ред. Защото, както Бог е създал един установен ритъм за нашата работа – шест дни работа и на седмия ден почивка (Изход 20:8-11), така е определил редуването между ден и нощ (Бит. 1:3-5). Денят е времето за работа, а нощта – за почивка и разтоварване.

Ако един човек не си отспи – на другата сутрин е уморен, лесно раздразним, недоволен. Новият ден му изглежда сив, дори и от небето да му се усмихва слънцето.

Защо много хора не могат да спят

Защо мнозина страдат от мъката на безсънието? Безсънието е характерно за нашето време – в него са заложени вариантите на причините за смущението на съня. Мъката на безсънието е била известна още в древността, но тя се е изявявала само тогава, когато болки или грижи са прогонвали съня. Днес причините за лош сън или безсъние са многобройни.

Най-честите причини на безсънието трябва да се търсят в прекомерната забързаност на днешното време – типична болест на цивилизацията. Безсънието е нарастало многократно поради изискванията на модерния живот, нарастващата индустриализация, а и цялостното напрежение на днешния ни живот. Така необходимата хармонизираща творческа почивка, вслушването в себе си, упражняването в мълчание, разтоварващата отмора – липсват в изпълненото ни с работа и възбуда време. Безсъние предизвикват професионалните свръхизисквания, стремежът към нови постижения, честолюбието и необходимостта от получаване на признание.

“Усърдието за богатство изнурява тялото, и грижата по него отпъжда съня” (Сирах 31:1).

“Пресищането на богатия не го оставя да спи” (Екл. 5:12). При други – душевните конфликти, страхът, опасенията в борбата за насъщния или гузната съвест също отнемат съня.

Поговорката: “Чистата съвест е мека възглавница” и до днес е сред утвърдилите се народни мъдрости. От сън ни лишават и себеукоряването и лошите настроения. Сред враговете на съня са и употребата на алкохол, никотин, кафе, чай, както и полова разпуснатост. Често причините могат да бъдат съвсем прости – например шумът от модерното улично движение, дразнещият шум на радиото и телевизията, които не дават покой на очите ни наред с болките и грижите прогонват съня. През деня се разсейваш с всичко заобикалящо те, но настане ли вечер и тишината ни обгърне, оставаме сами със собствения си “Аз”. Някоя несправедливост, която само ние си знаем, някоя вина по отношение на Бога – ни натоварват и отнемат съня.

“Избяга сънят от очите ми и сърцето ми изнемогва от скръб” (Макавей 6:10).

Трябва да свикнем да живеем според здравните принципи, едва тогава ще имаме голямо благословение.

С оглед на описаната ситуация изобщо не ни учудват оплаквания за смущаващо безсъние. Така едни признават, че вечер не могат да заспят, защото се въртят от едната на другата страна; други пък казват, че малко след полунощ се будят и нощем часове наред седят будни – едва на сутринта заспиват дълбоко. Неспокоен сън може да се яви при преумора и при неудобни условия за сън, като например лошо положение, празен стомах, твърде горещо или твърде студено или други фактори. Но като най-важен смущаващ фактор е болката. При по-възрастните хора основната причина за безсъние са сърдечно-съдовите заболявания. Церебрални склеротици, т.е. хора със склероза на артериалните кръвоносни съдове на мозъка и хипер-

тоници често страдат от безсъние.

Както са многообразни причините, така и последиците са различни. Хроничната липса на сън ускорява процеса на стареене, стига се до обща нервност, до вегетативни смущения, до отклонение в настроенията и до превъзбудени състояния. Липсата на сън се отразява на целия организъм, но особено се натоварват сърцето и кръвообращението. Затова всеки човек трябва да внимава достатъчно да си почива. Както изпълняваме всекидневните си задължения при Божията благословия, така и през нощта сме под Неговата защита. Денят е време за работа, а нощта време за почивка.

“Изгрее ли слънцето... човек излиза на работата си и на труда си до вечерта” (Пс. 104:22-23).

След работата през деня тялото по Божия воля трябва да си почине.

“Сънят на работника е сладък” (Екл. 5:12) или: “Когато лягаш, не ще се страхуваш; да! ще лягаш и сънят ти ще бъде сладък” (Пр. 3:24).

Човек трябва да знае, че дори и в безсънните си нощи е скрит в Бога. Така въпросът за защитеността в съня е в основата си въпрос за защитеността ни в Бога.

“Спокойно ще легна и ще спя” (Пс. 4:8).

Свързаният с Бога човек ще знае, че безсънните нощи не го нападат просто ей така, но че са му изпратени от Бога и преследват една определена в неговия живот цел.

Как може да се поощри изцелението

Мъдрият Соломон казва: “Тихо сърце е живот на тялото, а разяреността е гниlost на костите” (Пр. 14:30).

Херман Менге превежда този текст така: “Едно спокойно сърце е живот за тялото, но изпълненото със страст прояжда като червей костите”.

Който бързо избухва вътрешно и се ядосва за всичко, без да се освободи от този яд, се самоизяжда и заплашва здравето си. Така става и с алчния, на когото всичко у неговите съчовеци му се зловиди и винаги му се струва, че е ошетен. Последствие от това е едно сериозно вътрешно разяждане. Ето защо възниква въпросът, към какво духовно състояние трябва да се стремим:

“Веселото сърце е благотворно лекарство, а унилият дух изсушава костите” (Пр. 17:22).

Неемия извиква: “И не скърбете, защото да се радвате в Господа е ваша сила” (Неемия 8:10).

Пророк Еремия в 15:16 казва: “Като намерих Твоите думи, изядох ги, и Твоето слово ми беше радост и веселие на сърцето...”

“Вземете Моето иго върху себе си, и научете се от Мене; защото съм кротък и смирен на сърце; и ще намерите покой на душите си” (Мат. 11:29).

Псалмистът Давид, който вечно живееше в гонения и животът му бе в опасност, но въпреки това бе в хармония с Бога, казва следното: “Душата ми тихо уповава само на Бога, от Когото е избавлението ми” (Пс. 62:1).

Кое съзнание допринася съществено за здравословна почивка? И на този така важен въпрос можем да намерим отговор в Святото Писание: “Благославяй, душе моя, Господа, и не забравяй ни едно от всичките Му благодеяния. Той е, Който прощава всичките ти беззакония, изцелява всичките ти болести; Който изкупва от рова живота ти, венчава те с милосърдие и благи милости; Който насища с блага душата ти, тъй щото младостта ти се подмладява като на орел” (Пс. 103:2-5).

“Блажен оня човек, чието престъпление е простено, чийто грях е покрит. Блажен оня човек, комуто Господ не вменява беззаконие, и в чийто дух няма измама. Когато мълчах, овехтяха костите ми от охкането ми всеки ден;

понеже денем и нощем ръката Ти тежеше върху мен, влагата ми се обърна на лятна суша. Признах греха си пред Тебе, и беззаконието си не скрих; рекох: Ще изповядам Господу престъпленията си и Ти прости вината на грахам ми” (Пс. 32:1-5).

Съзнанието за прощението на греха е важна и съвсем не за подценяване предпоставка за телесното и душевно оздравяване. Бог е създал човека като единство на дух, душа и тяло. То не може да се разрушава без самият човек да бъде наранен смъртоносно и да бъде осъден на бавно гаснене. Ето защо Бог обещава, че ще освободи напълно хората, които всецяло Му вярват и които се оставят Той да им въздейства. Това засяга не само тялото, не само душата, но и духа, и то съвсем не за сметка на другите. Спасението се извършва върху цялостния човек. На когото Бог е оказал това дело на милост, той ще бъде изпълнен от нова сила и ще му бъде подарена вътрешна дълбока сигурност за освобождение, фактически отново ще бъде млад като орел.

Какво предупреждава Христос Своите последователи? “Затова ви казвам: не се безпокойте за живота си, какво ще ядете или какво ще пиете, нито за тялото си какво ще облечете. Не е ли животът повече от храната, и тялото от облеклото?” (Мат. 6:25).

Когато човешкият дух е обременен от грижи, те обхващат волю-неволю и тялото, и душата, и духа. Съществуват фини взаимодействия между душевните преживявания, духовното състояние и функциите на тялото. Грижата подтиска не само душата, уврежда не само душевните постижения, но води и до органични функционални смущения.

“Страданията представляват сбор от целия живот и натрупания до този момент опит на човека. Те са резултат от неговото приспособяване към реалностите на живота”

- така преценява докторът на мед. науки професор Логън Глендънинг (3).

Животът е повече от ядене, пиене и облекло! Какви значими думи за нашето време със своята увреждаща живота и здравето гонитба на висок и свръхвисок жизнен стандарт!

Ще си зададем въпроса как трябва да е настроен християнинът към житейските нужди?

Сполучлив отговор намираме в 1Тим. 6:6-8:

“А благочестието със задоволство е голяма печалба; защото нищо не сме внесли в света, нито можем да изнесем нещо; а като имаме прехрана и облекло те ще ни бъдат доволно”.

А Павел казва: “... защото се научих да съм доволен в каквото състояние и да се намеря. Зная и в оскъдност да живея, зная и в изобилие да живея; във всяко нещо и във всички обстоятелства съм научил тайната и да съм сит, и да съм гладен, и да съм в изобилие, и да съм в оскъдност” (Фил. 4:11-12).

И тази висока цел можем да достигнем само чрез умереност.

В книгата “Здраве и технически свят” от Йоахим Бодамер може да се прочете: “Човекът може така да се отдаде на света, че фактически да загуби себе си и тогава да усети всички смущения, вреди и дефекти, до които довежда тази загуба. Когато днес толкова често става въпрос за безпомощност, за самота, за душевна лабилност и предразположение към заболявания на модерния човек, то в основата си те са само последица на самозагубването в заобикалящата ни среда, която непрестанно ни разяжда и ни изтощава с дразнения, разруха, задачи и безкрайно много задължения”.

В какъв обхват цялото това безпокойство и липсата на мир в човека може да доведе до функционални смущения

в тялото – докладват днес почти всички лекари въз основа на опита им от всекидневната им работа и контакти с болни. Така например проф. д-р Шехер и д-р Кранц пишат в книгата “Болест и съдба”: “Страхът може така решаващо да разтърси човешкия организъм, че той да стане уязвим за инфекциозно заболяване. Страхът на съвременния човек има два корена. От една страна – това е подтисната любов и се получава от принудителната му изолация, от друга – вид подтисната сила на въображението”.

- (1) Уайт, Е. Г., “Възпитание”, Адвентно издателство Хамбург, стр. 183
- (2) Уайт, Е. Г., “По стъпките на Великия Лекар”, Адвентно издателство Хамбург, стр. 245, 251, 252.
- (3) Проф. д-р мед. науки Глендънинг, Логан “Човешкото тяло - строеж органи, функции и болести” стр. 292.

IX. ПРИНЦИПИ И СТЕПЕНИ НА ВЪЗПИТАНИЕТО

“Истинското възпитание означава повече от едно определено изследване. То е много по-всеобхватно и включва хармоничното развитие на всичките телесни сили и духовни способности. То учи на любов и на страх от Бога и е подготовка за съвестното изпълнение на житейските задачи.

Истинското възпитание има за цел подготовката на всички сили на тялото и на духа за изпълнението на тяхното задължение; то включва усъвършенстването на дух, душа и тяло за служба на Бога. Такова възпитание надживява времето и вечността” (1).

Истинското възпитание започва още тогава, когато брачната двойка си пожелава дете. Бог е предоставил на човека неповторимата привилегия да сътрудничи в сътворението. Когато им е разрешена не само привилегията да сътрудничат в това чудо, но и да участват в създаването на покълващия живот – в раждането и в развитието на детето – на родителите е дарена много радост. Ощастливен се чувства човек при откриването на Божието подобие в характера, същността и образа на детето.

През първата година след сключването на брака двамата съпрузи трябва да се опознаят по-отблизо. Не е за препоръчване веднага да имат дете. Те едва сега откриват у своя партньор качества на характера, които по-рано не са познавали или в омаята на първите любовни дни не са догледали. Затова както през първата, така и през втората година след бракосъчетанието трябва да научат много уроци – понякога тежки и сложни. Ако и двамата са единодушни и желаят дете – тогава за бъдещата майка

започва период, през който не само трябва да търси външно спокойствие и съсредоточаване, но и вътрешно вглъбяване и подготовка.

Освен това Святото Писание ни дава за различни случаи указания как да се държат бъдещите майки. Предписва им се една обикновена диета и нещо повече. Едва когато съпрузите са постигнали вътрешно спокойствие и мир, и между тях цари хармония – приема се и правилната храна и така важната връзка с Твореца на всички неща – чак тогава са създадени предпоставки детето да се развива нормално в дух, душа и тяло.

Само когато детето е желано и родителите се молят за неговото телесно и душевно здраве, ще има благословение от Бога. Майката и бащата, особено в този период трябва да имат свети и благородни чувства. Едва когато самите ние сме възпитани – можем да възпитаваме и други. Бъдещата майка трябва да изучи основите на истинското възпитание и още по време на бременността да спазва всичко, което в следващите години ще бъде за благословение на детето, но и на родителите. Бащата трябва да се отнася към бъдещата майка в периода на очакване много внимателно. Например той може да ѝ прави радостни изненади, да говори с нея много за небесни, градивни, окуражаващи и радостни неща. Ако по това време в дома царят любов, мир, единство и радост – те се пренасят на детето в утробата и то бива пощадено от комплекси, които твърде често са последица от кавгите, разправиите, разочарованията и т. н.

Колкото повече се приближава денят на раждането, толкова по-радостни трябва да са родителите в своето очакване. Ако по някакъв начин е възможно – нека майката в този период не само често да прекарва с Божието слово, но и да се разхожда сред природата, да се радва на прекрасните творения и да хвали Бога, че е сътворил

цялото това великолепиe. И когато детето се роди и в дома се появи новият живот – тогава родителите ще бъдат готови да се справят с радост, с всички свързани с него задължения.

Трябва да се спазват следните основополагащи заповеди:

1. Най-висш принцип на родителите трябва да са единните действия спрямо децата.

Винаги се случва единият от родителите да взема някакво решение, с което другият да не е съгласен. Трябва да се обсъди обаче по-късно на спокойствие, и в никакъв случай не пред децата.

“Майки и деца, дръжте се здраво едни за други! Пазете се от отчуждение – търсете винаги по-дълбоко разбиране едни към други. Тогава ще успеете да изградите отношения на доверие помежду си, които да продължат цял живот” (3).

2. Послушанието при възпитанието е предпоставка за добро развитие на личността.

Послушанието формира личността, при което собственото “Аз” се подчинява на по-висши цели.

3. В началото на възпитанието трябва да стои безусловното послушание, а в края му – доброволното. Има се предвид онова послушание, което се изгражда от доверието и любовта на децата, но което лесно може да бъде разрушено чрез коравосърдечие. Така че една от най-трудните задачи за родителите и възпитателите е да намерят правилния път. А ако никога не се забравя целта – постигане на послушание породено от доверие и любов – тогава обикновено се намира и най-добрият път. Преди всичко родителите водят детето по пътя, по който

първоначално преобладаващото послушание по отношение на хората – води до послушание към Бога.

4. Отделяйте време на детето. Колкото по-тежки стават времената, колкото по-голяма е стопанската криза – толкова по-често трябва да се констатира разтърсващият факт, че родителите нямат време за своите деца. Духовният живот все повече отмира. Човек пропуска да гради основи за вечността. Мъдрецът Соломон казва: “Възпитавай детето отрано в подходящия за него път, и не ще се отклони от него, дори когато остарее” (Пр. 22:6).

Средства за възпитание

Измежду многото възпитателни средства искам да спомена няколко съществени:

I. Радост

Радостта е съществен белег на християните. Истинската радост е и най-красивото и заедно с това най-въздействащото възпитателно средство и изпълва цялата къща със слънчеви лъчи като води до щастлив живот. Тя не идва отвън, не зависи от никакви имоти, а произтича от вечния извор, от Божието Евангелие.

Човек, действително послушен на Евангелието, на радостната вест за Божията любов, ще бъде радостен.

II. Заповед и забрана

Най-въздействащото средство при възпитанието на децата е примерът. Обикновено децата вземат за модел всичко и му подражават. На първо място при директните възпитателни средства не трябва да бъдат заповедта и

забраната, а коректното, безпристрастното и съчетано с любов разяснение. Ако трябва да забраним нещо, което неминуемо ще се случи – то трябва да остане забранено. Ето защо трябва много внимателно да обмисляме, кое да бъде забранено. Възпитанието успява само тогава, когато се поставят малко заповеди и забрани, но поставени – те се и изпълняват. Заповедите трябва да се дават спокойно, обективно и категорично. В зависимост от духовното развитие на малкото дете трябва да нарастват и обясненията. Майката и бащата трябва да помнят, че е безсмислено и нецелесъобразно да работят със заповеди там, където по друг начин ще бъде по-добре.

Не казвайте на своите деца често възмутено и без да мислите какво не трябва да правят, а приятелски и категорично ги насочвайте към правилното действие. Възмутеното възклицание: “Е, не трябва винаги да затваряш вратата така!” действа в значителна степен по-малко, отколкото безпристрастната констатация: “Вратите се затварят тихо!” или още по-добре учтивата форма: “Моля те, затваряй вратата тихо!”.

Никога не трябва да забравяме, че ще възпитаваме децата си да бъдат учтиви – само, ако ние самите се отнасяме към тях учтиво. Затова сред възпитателните думи “Моля” и “Благодаря” – трябва да се напишат с големи букви.

Съзнателната и несъзнателната съпротива срещу заповедите можем да избегнем чрез вълшебната дума “Може, позволено ти е!”. Едно дете винаги е гордо и радостно, когато нещо му се разрешава. Детето ще бъде готово за действие, ако например му кажем: “Ти вече си достатъчно голямо, за да ти позволя да прибереш самичко играчките си!”. Детето МОЖЕ да се моли, МОЖЕ да помогне на майка си, ПОЗВОЛЕНО МУ Е да прочете текст от Библията, но тази форма не се употребява там, където става дума за заповед и послушание.

III. Обещания и награди

Има една опасна, магическа формула във възпитанието, която гласи: “Ако направиш това сега, ще получиш...”

Упоритото и непослушното дете бързо става послушно при така привлекателната перспектива. Скоро обаче то се научава да прави сделка от послушанието си. Не малко деца стават истински изнудвачи на своите родители. Колкото по-рядко детето се награждава, толкова по-впечатляваща и ценна е наградата. Ако малкият например за първи път сам си прибере кубчетата, той трябва да бъде награден за първото си особено постижение. Но стъпваме на опасна плоскост, ако всеки ден при прибирането на кубчетата повтаряме възнаграждението.

Много е важно всеки път да мислим дали няма и награда, която да прави по-ясна смислената връзка между собственото му държане и наградата. Например: “Тъй като ти много бързо се справи, ни остана повече време и сега ще изпеем една песничка, а мога да ти разкажа и една история!”

Всяко обещание трябва да се спазва. Как ще възпитаем нашите деца в благонадеждност, ако самите ние не изпълняваме обещанията си. Ето защо внимавайте с обещанията!

IV. Наказание

Всеки път става ясно, че не е възможно възпитание без наказание. Нека не се мамим! Всички възпитатели, които говорят, че възпитават само с любов и без наказание – съзнателно или не – употребяват наказателни средства. Или оставят детето само да опита неприятните последиствия от своето непослушание, или му показват, че са натъжени от неговото поведение, или пък го лишават от

време на време от своята благосклонност и любов. Но точно това лишаване е едно твърде съмнително наказание. Много хора, които са били наказвани в детските си години, когато станат на възраст споделят, че по-добре би било да са им хвърлили една порция бой. Но лишаването от любов застрашава най-сериозно детското доверие и ако са изживявани подобни сътресения – в зрялата си възраст младият човек при истински затруднения почти не намира път към своите родители. Ето защо трябва да сме много внимателни със “студеното държане” към детето. Има достатъчно други възможности за наказание.

Няколко принципа на наказанието:

Вземай предвид възрастта на детето!

В първите месеци детето възприема звученето, а не смисъла на думите. Много лоши навици се насаждат от непостоянството на детето. Трябва да се проявява разбиране към малките деца, защото те все още не могат да схванат значимостта на действията си и да преценят добри или лоши са.

Наказанието на малкото дете трябва да следва непосредствено причината

Детето изцяло живее в момента, затова губи връзката между наказание и немирство, ако наказанието не влезе в сила веднага. Допълнителното наказание обаче родителите прилагат, когато детето се държи пред други хора или на обществени места невъзпитано. Например семейството се разхожда и детето не слуша, тогава му се казва: “Само почакай да се върнем вкъщи и ще видиш какво ще става!”

Минава, разбира, доста време, междувременно детето отдавна вече се държи добре. В такъв случай то или остава ненаказано, което му създава възможност в бъдеще да не приема сериозно предварително обявеното наказание, или пък получава наказанието си, но отдавна вече е забравило причината.

Не прави от мухата слон!

Децата реагират много чувствително на отношението, на израза на лицето, както и на тона на мама и на татко. Децата лесно се управляват – затова наказанията не трябва да бъдат резки, а добродушни и съобразени с прегрешението. Ако непременно е необходимо наказание – то след него трябва да последва сърдечност и доброжелателност. Само така ще се поощри както любовта, така и приятелството между родителите и детето.

“Възпитанието на децата у дома или в училище не прилича на дресировка на неразумни животни, защото и децата разполагат с разумна воля, която може да бъде водена към овладяване на всички техни сили” (4).

Не наказвай, когато не можеш да овладееш гнева!

С децата трябва да умеем да се владеем. В никоя област не е необходимо да се овладяваме така, както е при възпитанието на деца

Разгневеният човек винаги изглежда неовладян. Трябва да спестяваме тази картина на децата, защото по-късно и те няма да могат да обуздават чувствата си. Едно старо народно правило гласи, че трябва да броим до двайсет, преди да накажем дете. Тук се крие истинското познание

– преди всяко наказание трябва малко да помислим.

Разбира се, не трябва да изпадаме в противоположното. Има майки и бащи, които имат обичая да казват на невъзпитаните деца: “Утре ще получиш своето наказание”. Възпитателите не трябва да наказват в състояние на гняв. Те премислят спокойно, обикновено избират най-подходящото наказание и въпреки това този метод не е много сигурен. Вече мисълта за “утре” настройва детето тъжно, защото го очаква наказание. Тясната връзка с родителите се нарушава все повече.

Обявеното наказание трябва да е изпълнимо и да бъде изпълнено

Трудно е да се накаже непослушанието на едно дете по време на гостуване или на обществени места, защото трябва да отбягваме да излагаме детето пред други хора. По този начин може да се навреди много на честолюбието му. Във всяко семейство се случва от време на време да се каже: “Следващия път ще си останеш у дома!”

Такива мерки обаче при по-малките са възможни само тогава, когато у дома има кой да ги наглежда. Ето защо е по-добре понякога да не обърнем внимание на някоя беля, когато обаче децата не реагират на спокойния ни тон – трябва да се намесим енергично и да въздействаме чрез наказание.

След наказанието прегрешението трябва да се прекрати веднъж завинаги

Няма нищо по-лошо от злопааметността след някоя беля. Детето няма да забрави, когато родителите му са го наказали за неговото непослушание и въпреки това всеки

път му го напомнят. Ето защо не трябва да позволяваме братята и сестрите като истински фарисеи да чоплят раната на вече наказаното дете. То трябва да преживее прощението. Не си ли спомняме всички щастливите моменти, когато майката и бащата отново са ставали добри? Прощението трябва да е факт – особено вечер преди заспиване. От опит знаем какви губелни последици може да има за детето заспиването под въздействието на ужаса и сълзите.

Най-честият начин да накажеш е чрез сгълчаване. Детето най-много се впечатлява, когато бащата и майката ругаят. Изключение правят случаите само, когато твърде често е ругано.

Естественото наказание е най-доброто от всички останали – и то е, когато детето трябва само да понесе последици от своите грешки. Ако въпреки предупрежденията остави играчките си неприбрани – те трябва изчезнат за известно време. Ако вечер преди лягане се разтакава – просто няма да има време за приказка или песен.

Накрая, още няколко думи по отношение на телесното наказание:

Не е тука мястото да дискутираме цялата проблематика на тази така обичана тема при педагогическите спорове. Искам да изложа само няколко основни мисли, които ми се струват важни.

Решаващо е всички възпитатели да изпълняват своите задължения като Божии сътрудници. Като християни трябва винаги да помним, че между детето и родителите стои Христос, Който е поел греха и за него. Неуважението към детската личност нанася рани, когато лекомислените към бой родители или учители смятат, че чрез бой ще оправят нещата и налагат без колебание.

За телесното наказание Свящото Писание в Притчи 13:24 ни казва следното: “Който щади тоягата си – мрази

сина си, а който го обича – наказва го навреме”.

Пак в Притчи в 22:15 се казва: “Безумието е вързано в сърцето на детето, но тоягата на наказанието ще го изгони от него”. Пак там в глава 29:15 се казва: “Тоягата и изобличението дават мъдрост, а пренебрегнатото дете засрамва майка си”.

Когато едно дете въпреки двукратните или трикратните предупреждения провокира родителите и дори си позволява дързости, тогава е съвсем уместно повишеното напрежение между възпитателите и детето да се разтовари чрез телесно наказание и то да се изтърпи, защото не е добре в продължение на дни да не се поглежда детето или да не се говори с него. В подкрепа на това е и фактът, че едно леко пляскане на малкото дете и понатупването на ученика понякога правят чудеса, без да се получават комплекси.

При телесното наказание наред с необходимото предупреждение за спазване на мярката трябва непременно да се вземе под внимание следното:

Избягвай плесници по лицето. Ако удриш детето си по лицето, можеш наистина нараниш чувството му за достойнство. Освен това плесниците не са безопасни, защото лесно могат да възникнат сериозни телесни последици. Този начин на бой често е и израз на неумението на родителите и възпитателите да се овладяват. На тях просто им се изплъзва ръката. За малкото дете е достатъчно едно леко потупване, докато по-голямото трябва да го почувства по-осезателно.

Същественото възпитание става в рамките на семейство-то. Възпитание без трудности не съществува. И здравото и нормално дете – та дори и най-доброто – създават ядове на родителите си. За всички родители има моменти, в които са безпомощни и стигат до изчерпване на мъдростта си. Точно тогава трябва да мислим с утеха,

че това не са само наши деца, но и Божии и когато молим Бог за съвет и мъдрост, за търпение, любов и дружелюбност – Той ще ни помогне да изпълним и тази мисия за Негова слава, и за благословение на нашите деца. Нищо не може да замени на детето уюта в родителския дом. Ако той липсва, подрастващите лесно стават жертва на разпуснатост. Младежките беди най-често са резултат от разбити, безрадостни домове. Децата на разведените родители или при разбити бракове – са травмирани. Когато преживяват стреса в детската си възраст или в пубертета, той продължава да ги преследва и по-нататък. Често заживяват неправилно. Детската вяра и доверието в другите хора са не само засегнати, но в много случаи и напълно разрушени. При деца от такива бракове съществува голяма опасност, когато един ден се задомят – също да тръгнат по пътя на развода. Ето защо на родителите се пада голямата отговорност да дарят своите деца с мирен, радостен дом и преди всичко да се погрижат те да се чувстват в своя дом защитени, така че и когато създадат свой собствен дом – с удоволствие да посещават родителския.

В заключение искам още веднъж да подчертая – има право да възпитава други хора само този, който сам е възпитан от жизнения си опит и е във възпитателното училище на Бога.

- (1) Уайт, Е. Г., “Призив към младите”, Адв. изд. Хамбург, стр. 105
- (2) Уайт, Е. Г., ”... и твоят дом”, изд. Зааткорн, Хамбург, стр. 49
- (3) Уайт, Е. Г., “Щастието започва у дома”, изд. Зааткорн, Хамбург, стр. 122
- (4) Уайт, Е. Г., “Съкровищница на свидетелствата”, Адв. изд. Хамбург, том 1, стр. 281

X. СЪВМЕСТНИЯТ ЖИВОТ У ДОМА

Важна точка у дома е семейната маса. Ако всички в семейството са заситени от здравословна и добре приготвена храна – ще живеят с мисълта, че всичко е наред. Малцина разбират добрата възможност, която им предлагат задружните хранения, а именно укрепването на семейното щастие и поощряването на духовното и душевно единство. В припряността и в неспокойните дни, които днес изживяваме – времето на хранене често е единственото, когато всички семейни членове се събират. Но за съжаление трябва да установим, че особено в индустриалните страни на тази привилегия не се обръща внимание, защото всеки продължава да мисли само за работата си и за собствените си интереси.

Съвети за семейната маса

Масата трябва да бъде подредена с вкус, но просто. Тази работа могат най-малкото частично да поемат и децата. За да се създаде радост и добра атмосфера е достатъчно едно цвете или зелена клонка за украса на масата.

Домакинята, която строго се е придържала към своята програма, ще е готова точно в нужното време и няма да е припряна и нервна. Майката - естественият център у дома, трябва да е свежа, с привлекателна външност и да не прави впечатление на изнурена. За радостния дух, който тя знае как да запази – всеки семеен член ще ѝ бъде благодарен. Библията и затова има думи:

“По-добре е гощавката от зеле с любов, нежели хранено говедо с омраза” (Пр.15:17).

Домът ще стане любимо място едва тогава, когато неговите обитатели вземат участие в ежедневното разпределение на работата, а и помагат за облекчаването на работата, която трябва да се свърши. Особено в семейства с повече деца не трябва да се оставя цялата работа на пренатоварената майка. Може, разбира се, да се появят непредвидени пречки. Тези изключения, приемани без напрежение – предлагат на всеки човек добър случай за упражняване на търпението и съпричастността – крайно необходими за добрия тон в семейството. Ако масата е сложена и цялото семейство присъства – изказва се благодарствена молитва и храненето може да започне. Чрез примера на своето дружелюбно поведение – родителите имат чудесна възможност да развият у своите деца дух на любезност и учтивост. Домакинята е положила старание да избере и приготви ястията. Не е добре, ако бащата я критикува в присъствието на децата. Повече би му подходило да я похвали за някое ядене или нещо друго приятно по време на храненето. Може любезно да отбележи приятното представяне на домакинята, както по отношение на облекло, така и на прическата, и така да изпълни своята задача на вежлив съпруг. Съпругата и майката – трябва да се държи в семейния кръг така, сякаш присъстват гости. Изпълненото с респект, вежливост и любов поведение към съпруга остава у децата много положително и трайно впечатление. Родителите не трябва да разискват пред тях личните си проблеми. Напротив, на масата разговорите трябва да бъдат градивни и ведри.

В един такъв дом от само себе си отпада въпросът какво и колко трябва да ядат децата. И понеже всеки без излишни приказки яде каквото му е сложено, същото прави и най-малкият член на семейството. Ако едно дете започне да оставя храна в чинията си, на следващия път му се сипва по-малко или се променя дневната му програма, за да се

възбуди апетита му. Междувременно този въпрос не трябва да се обсъжда на масата и то не бива да бъде принуждавано да яде. Радостта, че са заедно, и ведрата атмосфера – правят всички ястия вкусни, засилват храносмилането и пълноценното усвояване на хранителните вещества.

Деца, израснали при такива взаимоотношения, ще могат да се появят в обществото без чувство за малоценност. Тяхното поведение на масата ще бъде непринудено и само то е достатъчно да се разбере в какво семейство са били възпитавани. Това е една от причините, разкриваща необходимостта и задължението децата да се научат как да се държат на масата - не само ежедневно да им се обяснява, а да се усвоява чрез живия пример.

Неприятно е усещането, когато от поведението на децата се вижда, че принадлежат към семейства, където не се поддържат нито добри навици, нито почтеност. Такива деца не се чувстват добре в дом с добро възпитание на членовете си. Достоеен за уважение е домът, в който обичайният ход на живота протича така, че неочакваното посещение не предизвиква никакво смущение или нарушаване на ритъма, освен добавянето на още един прибор.

Когато едно младо момиче мечтае да стане щастлива съпруга и майка – трябва да помисли навреме да придобие знания за храната и готварското изкуство. Трябва да може да готви прости и здравословни ястия, и да ги поднася по привлекателен начин. Доброто познаване на нуждите на тялото е крайно необходимо за всяка домакиня. Ако придобитите знания за здравословно хранене, които днес всеки трябва да притежава са получени в родителския дом и съпрузите се стараят заедно да приготвят храната в съответствие с познанията си – здравето на техните деца ще възнагради богато старанията им.

Ако човек, напротив – недооценява принципите на

здравословното хранене и по-скоро се радва на слаб апетит, вместо да се погрижи за доброто здраве – ще страда от отразените при децата му последствия. Изследването на начина, по който тялото оползотворява храната, както и какъв вид храна е най-поносим за нашите телесни нужди е едно от най-интересните занимания. Отдели ли човек внимание на тези въпроси – апетитът лесно се възстановява. Чрез преустройство се постига красота, младост и сила на духа. Храненето в един дом играе важна роля, защото това е времето, когато тяло и дух се ободряват и усилват и така от ден на ден може да се задълбочават и умножават и радостта и любовта.

Уют в дома

Щастливо е онова семейство, което наред с часовете на работа преживява и часове на радост и отмора!

Домът страда прекалено много от изискванията на модерния живот и щастливите моменти, които той все още ни предлага, са сведени до минимум. Младежта, търсеца развлечения – обикновено напуска дома – отива някъде, където може да прави каквото ѝ харесва, без да подозира дебнещите я опасности. Колко жени в по-зряла възраст биха дали всичко, за да могат да се насладят на компанията на своя син или дъщеря! Много бащи горчиво се питат, защо децата им толкова малко желаят да бъдат с тях. В повечето случаи това зависи от родителите. Когато подобни неприятни моменти станат факт, обикновено вече е прекалено късно, за да им се противодейства. Затова тези съвети са отправени главно към младоженците или към тези, които възнамеряват да създадат дом, така че още от самото начало да са наясно, че желаното щастие и за тях, и за децата им – се определя в голяма степен от взаимните им отношения.

Първото условие, което трябва да се изпълни, така че да се съжителства въз основа на истинско приятелство, е да се създаде още от първите години обичай – часовете за почивка и отмора да бъдат прекарвани заедно. Това се постига едва тогава, когато човек се стреми да постави желанията на другия, с когото съжителствува – пред своите предпочитания.

Когато бащата в действителност е другар на своите деца, а майката запазва непроменено доброто си настроене – малките се наслаждават на приятните часове, прекарани в семейството по време на хранене и през задушевните вечери, семейни чествания – взаимно споделено доверие.

“Радвайте се всякога в Господа! Пак ще кажа: Радвайте се!” (Фил. 4:4).

Приятните моменти в семейния кръг допринасят до голяма степен за отстраняването на привличащия зов отвън и са в състояние да предложат достатъчно разтоварване от напрежението на деня. Както нощните часове служат за възстановяване на телесните сили, така и удоволствието от тези приятни вечери освежават душата.

Семейства или хора, чийто живот е изпълнен само с обичайните занимания, стават едностранчиви. Работата трябва да бъде похвалена, благословена и при това с право, а напрежението трябва да намери своето уравновесяване. От време на време човек трябва да се разтоварва и да си почива. В пустинята на живота – тук-там освежаващи оазиси са неизбежни.

Едно любвеобилно радостно приятелство сред семейните членове е главна предпоставка за това. Разбира се, естествено е децата рано или късно да чувстват необходимост от приятели извън семейния кръг. Никой не трябва да живее самотно. Колкото повече допринасяме за увеличаването на чуждото щастие, толкова повече

нараства и нашето, защото радостта, която даваме, се завръща и в собственото сърце.

Членът на семейство, обдарено с уют, ще изпита необходимостта да го споделя с други и ще се радва, ако може да въведе приятел или приятелка в семейния си кръг. Това е съвсем нормално, дори и семейството да е принудено да прибегва към най-строги икономии.

Ако домът е подреден и чист и в него царуват радост и мир, човек може без да се смущавали колебае да приеме някой приятел. Целта на гостоприемството, което така настойчиво се препоръчва в Святото писание е – да отворим на другите нашите сърца и домове. Затова от време на време трябва да позволяваме на децата да си водят свои приятели, за да прекарват с тях част от вечерта или следобед, а дори понякога и във време, в което могат да се включат в семейните занимания.

Много по-добре е децата да бъдат със своите приятели у дома, отколкото да излизат непрекъснато, без да знаем с кого общуват. За детето е много важно да му дойде на гости приятелче в игрите, което живее на другия край на улицата или в съседния двор.

В младежките години необходимостта от приятелство става по-голяма и е много важно да бъде удовлетворена. Семейство или дом, които предлагат на младите хора от църквата, от училището или от квартала – приятно прекарване, привлича децата си към себе си и влияят благотворно на всички влизачи и излизачи.

Съвременната младеж смята, че всеки ден трябва да завършва с главозамайващо развлечение, защото иначе животът е монотонен. Колкото повече обаче семейството осъществява идеала, който се опитваме да му представим, толкова по-малко младежите ще искат да си губят напразно времето. В подходящи моменти дори трябва да се погрижим за полезно развлечение. Понякога се препоръчва да се

поканят няколко приятели да прекарат една хубава вечер, за да се учат да общуват.

Скъпи бащи и майки! Разбирайте младите! Вие също сте били млади. Помъчете се веднъж за винаги да не забравяте тази истина! Съветвам всички майки и бащи да не критикуват унищожително, а да подхождат към децата и към юношите с повече разбиране и повече любов, защото днес те са изложени на безброй изкушения.

Прекараните в семейството или сред приятели вечери за дълго време ще удовлетворят нуждата за общуване, която младото момиче и момче изпитват. Но ще дойде време, когато, младият мъж и девойка ще пожелаят да се срещнат насаме. Това е критичен момент в техния живот, в който се разкрива силата на установените принципи. Изборът им ще бъде чувствително повлиян от мисълта за досегашния им живот.

Мъдро ръководство на дома

“С мъдрост се гради къща, и с разум се утвърждава; и чрез знание стаите се напълват с всякакви скъпоценни и приятни богатства” (Пр. 24:3:4).

Лошото разпределение на средствата, с които разполагаме, страстта към разточителство или лошият навик да се живее на заем – често са причина за големи ядове и трудности в семействата. Многото опити на съпрузите да разпределят своите скромни доходи се оказват неуспешни. Недостатъчните средства са и източник на много проблеми. Обвинения, непоносимост, недоразумения и кавги са естествена последица.

Главата на семейството, който изкарва хляба с пот на чело – остава с впечатлението, че неговите така трудно спечелени пари не се употребяват достатъчно грижливо.

Разходите са многобройни и твърде големи, и месец след месец той непрекъснато трепери, че отново парите не ще стигнат за всичко – наем, странични разходи, храна, да не говорим за дрехи. За да изпълни желанието на съпругата – взема заем. От повишаващите се лихви и разплащания – товарът става все по-голям. Подтискащите грижи отнемат спокойния сън на мъжа – главата на семейството, въпреки че има толкова голяма нужда от него, за да бъде във форма и да изпълнява с радост задачите си. И как да бъде щастлив и жизнерадостен, когато все повече товари го подтискат отвсякъде? При недостиг на пари бащата често смята за ненужно нещо, което обаче на майката се струва крайно необходимо. Той мисли, че тя трябва да бъде малко по-пестелива и да изкарва с по-малко пари. Майката от своя страна се бори всекидневно, за да балансира разходите и приходите, като често се лишава от най-необходимото. Наред с готвенето и поддържането на ред в дома – сама шие и пере, и така донякъде успява да осигури на децата това, от което те се нуждаят. Прави всичко възможно, за да намали сметките и непрекъснато се страхува, че ще дойдат. Ще се опита да оправдае своите дребни разходи пред недоверчивия си съпруг, и когато е изправена пред крайно необходима покупка – ще се чуди как да измоли от него допълнителна сума.

Домакинство, в което няма предварително разпределение – е изправено пред опасността да направи непредвидени разходи, дори и да има предостатъчно средства. Последствията са разправии и укори, които подкопават доверието, любовта и доброто разбирателство – разбира се, отравят домашната атмосфера. Затова съветвам всички съпрузи да седнат някоя вечер и заедно да съставят семейния бюджет. Умното предварително планиране е голямо благословение.

Свещен дълг на родителите е да внимават финансовите проблеми да не бъдат изцяло скривани от децата, но тогава трябва така да се обсъждат, че да се разрешават с общи усилия и със сериозна пестеливост. Трябва обаче да се отбягва пред децата да се показват различия в мненията относно финансови проблеми, защото те страдат от това. Никое дете не може да се чувства щастливо в дом, в който се ширят разприавии и несъгласие. Материалните грижи на родителите спъват телесното развитие, отразяват се на нервите и на детската душевност. По-късно този спомен ще засенчва всички останали впечатления.

Едно добре финансово уредено домакинство, както впрочем и във всички други области, има добри шансове да бъде щастлив дом, в който царят уважението и зачитане на достойнството.

Децата рано трябва да научат стойността на парите. Те трябва да се научат на пестеливост и да знаят, че левчетата не означават само осигуряване на сладки неща, но при пестеливост могат да се увеличат и да се сдобият със стоки с истинска и продължителна стойност.

Детето, което благодарение на своята пестеливост успява да си купи горещо мечтаната играчка или, например, велосипед, а по късно и мотоциклет, а защо не и кола, ще знае стойността на дадената сума. Ще се научи да влага парите си, с други думи ще ги употребява така, че те да му донесат още.

Щастието на един дом зависи съществено от съвместните усилия и доброто разбирателство между членовете му. Парите са необходимото зло, за да се постигнат почти всички цели, ако се употребяват по предварително грижливо изготвен план – иначе ще бъдат както за бедни, така и за богати – корен на всякакво зло.

Семейният олтар

Д-р Пол Лехлер казва: “Религията е така необходима в нашия живот, както кислородът във въздуха или кръвта в човешкото тяло. Който не намира пътя към Бога, тръгва по грешни пътеки”.

Точно християнският дом има нужда от пример в религията. Изобилието от думи, неподкрепени от пример нямат стойност. Напротив – те насаждат само предразсъдъци. Истинската вяра и дълбокото упование в Бога придават спокойствие и доволство в напрегнатите взаимоотношения и ни позволяват да преминаваме през несретите и пречките с доверие.

Никой сам по себе си не е така съвършен, още по-малко – способен със собствени сили да отговори на изискванията на живота. Човекът има нужда от сила, по-висша от неговата – идваща отвън. Точно това е, което обещава и дава вярата в Бога. Без нея човек е безпомощен при изпитанията и дойдат ли беди – рухва. При опасности и крайна нужда дори невярващият призовава сила, към която при нормални обстоятелства не би се обърнал. Говори се, че в момент на непреодолим страх Анатоли Франс извикал: - “Мамо! Религията е най-голямото постижение на човешкия род, без което животът не би имал смисъл, цялост и край, дори най-щастливото земно съществуване би било безсмислена мрачна картина, заслепяващо жонгльорство”.

За голямото значение на Святото Писание Гюте казва следното: “Покрай Библията всяко поколение ще се подмладява, а мащабността на живота и народната сила ще бъде винаги негова позиция по отношение на Библията”.

В един християнски дом Божието слово трябва да бъде

възпитателно и образователно средство. Сутрин и вечер бащата трябва да събира съпругата децата си около семейния олтар и като свещеник на дома да разяснява откъси от Святото Писание. Чрез изследването на Божието слово и чрез молитви ние черпим силата, която ни е толкова нужна за борбата на деня. Родителите не трябва да забравят, че децата им са изложени на изкушения. Ежедневно млади и стари са заобиколени от трудности. Който иска да води живот, изпълнен с търпение, любов и радост, трябва да се моли. Само като постоянно получаваме помощ от Бога, можем да победим “Аз”-а.

Бащи и майки, посвещавайте всяка сутрин себе си и децата си на Твореца на Всемира. Мислете за това, че времето не ви принадлежи. Даден ви е само един кратък ден. И в това подарено ни време трябва да действате така, сякаш е последният ден на земята. Така ще бъдем запазени от много себични планове, себични желания и изкушения към грях. Бащите и майките винаги трябва да мислят, че техният пример с думи и дела ще бъде най-голямата сила във възпитанието на децата им.

- “Когато свикнете искрено да се молите, – казва д-р Алекс Карел, – вашият живот ще претърпи видимо и дълбоко преобразование. Молитвата придава на нашите действия и на нашето поведение един неотменим печат. Тихото благородно поведение и голямото душевно спокойствие, изразено на лицето и тялото, характеризират обогатения по този начин живот. В дълбочината на съзнанието е изгряла светлина. Тогава човек се вижда такъв, какъвто е. Той открива своя егоизъм, глупавата гордост, страховете си, своите пожелания и заблуди. В него се развива усет към моралните му задължения и духовно смирение. Така започва стремежът на душата към царството на милостта”.

Домът и Божият почивен ден

Бог е Бог на реда. Цялата Вселена е основана върху закони. Всичко се движи в един прецизен ред. Дори човекът, като венец на творението, е подчинен на определени закони. Това е крайно необходимото условие в неговото съществуване. Той трябваше да бъде владетел на нашата планета, а никое царство не може да съществува без закони. Бог можеше да сътвори човека неспособен да претъпи Неговия закон. Но тогава не би бил свободно, нравствено действащо същество, а автомат. Без свободата да избира, послушанието му щеше да е принудително и нямаше да е възможно развитието на характера. Бог е обаче Бог на любовта и всичко това щеше да противоречи на Божия начин на отношение с хората от нашата планета и от другите светове. Човекът бе направен от Бога искрен и без наклонност към зло. Той бе надарен с висши, духовни сили и многостранни дарби. Неограниченото послушание за цял живот бе условието за вечно блаженство. Създаденият от Бога дом на нашите първи родители трябваше да служи на децата им за пример когато излязат навън и вземат в притежание земята. Онзи дом, който Бог украси със Своята ръка, не бе някаква великолепна сграда, а една извънредно красива градина. В нея не е имало бетонни гета или студени, влажни стени. Синьото небе бе покривът на това жилище, земята с нейните нежни цветове - техният килим с жива зеленина, а отрупаните с листа клони на снажните дървета - балдахинът им. Стените били с най-прекрасната украса от безброй великолепни и никога неувяхващи цветя. Ухание на пречудни цветя и плодове изпълвало въздуха.

“След като Бог почина на седмия ден, Той го освети и го отдели като ден за почивка за човека, така че да следва

примера на Твореца. Наблюдавайки небето и земята, той е трябвало да се замисля за великото Божие творение. Когато съзирал свидетелства за мъдростта и добротата на Бога, неговото сърце е трябвало да се изпълва с любов и почит към своя Създател. Поставяйки благословието Си на седмия ден, Бог постави паметник на Своето творческо дело в Едемската градина. Съботата бе поверена на Адам като баща и представител на цялото човешко семейство. Спазването ѝ трябваше да бъде благодарна признателност на всички земни жители за това, че Бог е техният Творец и законен Господар, а те са дело на Неговите ръце и поданици под Неговата власт. Определянето на почивния ден беше изцяло напомнящ знак за цялото човечество. В него нямаше нищо мъгляво и неясно и затова и не остана ограничен за един народ.

Бог видя, че за човека дори и в Рая е необходим почивен ден. Той имаше нужда от един от седемте дни, за да може да се откъсне от своите интереси и занимания и безпрепятствено да съзерцава Божиите дела, както и да размишлява за Божията сила и доброта. Изпълнен с благодарност той трябваше да си спомня за всичко, което е получил за своя радост от благославящата ръка на Твореца.

Бог желае в събота мислите на хората да се насочват към Неговите чудесни дела. Те им говорят за един жив Бог - Творец на всички неща” (1).

Щастието на брака и семейството зависят от послушанието към Бога и Неговите десет заповеди. Четвъртата заповед от Светия Декалог, който сам Бог написа на каменните плочи, гласи следното:

“Помни съботния ден, за да го освещаваш. Шест дни да работиш и да вършиш всичките си дела; а на седмия ден, който е събота на Господа твоя Бог, да не вършиш никаква работа, ни ти, ни синът ти, ни дъщеря ти, ни

слугата ти, ни слугинята ти, нито добитъкът ти, нито чужденецът, който е отвътре вратите ти; защото в шест дни Господ направи небето и земята, морето и всичко що има в тях, а на седмия ден си почина; затова Господ благослови съботния ден и го освети” (Изход 20:8-11).

Думата “сабат”, която произлиза от еврейски, означава почивка. Тази дума и до днес се използва в еврейския, гръцкия и латинския език. Промяна е настъпила в германските езици.

“Съботата и семейството са основани в Рая и по Божии план те са свързани неделимо. В този ден като в никой друг ние имаме възможност да водим живот, подобен на този в Едемската градина. Божието намерение беше членовете на семейството да бъдат неделими и при работа, и при учене, и при богослужения, и при почивка – бащата като проповедник на своя дом, а родителите заедно като учители и другари на своите деца. Но последствията от греха промениха жизнените условия и така попречиха в голяма степен на това общение. Често бащата през цялата седмица почти не вижда лицата на своите деца. Може да се каже, че не му остава време да другарува с тях или да ги поучава. Но Божията любов е сложила граница на изискванията за труда. Той простира Своята милостива ръка над съботата и в този ден дава на членовете на семейството възможност да поддържат връзка с Него Самия, с природата и помежду си.

И тъй като съботата е паметник на творческа сила – в този ден повече отколкото във всеки друг трябва да се стремим да познаем Бога в Неговите дела. У децата мисълта за съботата трябва неделимо да е свързана с красотата на творението. Щастливо е семейството, което по начин подобен на Исус и Неговите ученици на път към синагогата могат вървейки, да пресекат поля, да минат покрай езера или през тихи дъбрави, за да стигнат до

мястото на поклонението. Блажен този баща и тази майка, които могат да приближат написаното Божие слово с нагледни примери от отворената книга на природата. Блажени са тези, които могат да се съберат под зелените дървета на чист и свеж въздух, за да разучават Библията и да хвалят Небесния Отец с песни. Чрез такова общуване родителите могат да привържат децата към себе си и Бога с неразрушими връзки.

(1) Уайт, Е. Г., “Патриарси и пророци”, адвентно изд., Хамбург, стр. 23, 24

(2) Уайт, Е. Г., “Възпитание”, Адв. изд., Хамбург, стр. 231

XI. ПРОБЛЕМЪТ С БАБИТЕ И ДЯДОВЦИТЕ

Една майка се оплаква: - “Детето ми става непоносимо, когато дойдат у дома баба му и дядо му!”.

Друга майка пък пише: “Те му позволяват да прави всичко, каквото съм му забранила... Дори го подтикват към това. Още малко и ще му кажат, че съм жестока майка. Затрупват го със сладки неща, непрекъснато го гаят и прегръщат, вместо да го оставят спокойно да си играе. Не мога да разбера – защо му дават всичко, каквото то пожелае. Ако малкият пожелае – ще му дадат и горяща цепеница. И всичко това просто, за да са на първо място в сърцето му, което той и така държи отворено за всички. И когато кажа нещо, когато се осмеля да направя забележка – на всичко отгоре те ме и смърят. Животът бил труден, ме уверяват те, а детството било толкова кратко, че трябвало да го наситим със щастие, каквото и да ни струва това. Когато забранявам някоя глупост – те ме обвиняват, че подтиквам или наранявам личността на моето дете”.

Това са оплакванията на майка, която не е срещнала разумна помощ от бабите и дядовците на своето дете, която би трябвало да получи. Дори и тогава, когато на човек му е ясно, че положението на възрастните хора е тежко и деликатно – въпреки това в тези малки разглезвания, които би трябвало да смекчат тежестите на живота, се крие опасност.

Тука е необходимо да си бдителен, за да не се отворят врати и вратички за разпуснатост и непослушание, които по някакъв начин допринасят за щастieto на детето, но унищожават усилията на родителите.

Грешно е да си въобразяваме, че щом притежаваме достойнството на баба и дядо, всичко става лесно и може

само да се събират плодовете на предишната работа. Животът е училище, в което трябва непрестанно да учим да се освобождаваме все повече от своя егоизъм.

Сред светлите моменти в живота на едно от първите места е и раждането на внучета. Една баба пише: “Раждането на моите внуци ме развълнува много повече, отколкото раждането на децата ми – тяхната радост удвояваше моята. Сега, когато на тази възраст вълнуващите житейски събития все по-малко ме занимават – усещам по-силно неподозираните дълбини. При тези мъничките, така млади и въпреки това толкова стари – подарени ни от предишни времена, за да изпълним своята човешка задача – ролята ми е ограничена. Но въпреки всичко се наслаждавам на привилегиите си в не по-малка степен”.

Трябва ли да означава, че задълженията и отговорностите на възрастните хора по отношение на техните внуци са маловажни? Определено не! Но тези нови отношения заслужават да се опишат по-подробно. Въпреки че внуците са техни потомци, те все пак не им принадлежат. Важно е бабата и дядото да разберат това, за да си спестят раздаването на неуместни съвети. Техният дял е да обичат и да служат, да съдействат във възпитанието на малките, но така както са помолени. Те могат като майката и бабата на Тимотей със своя житейски опит и с дълбоката си вяра в Бога и в Неговата свята истина да допринесат за сформирването на здрави характери у своите внуци – характери, които ще са способни да устоят на идващите бури.

Точно в тази област опитът на възрастните може да се окаже много ценен. Докато децата са съвсем малки – за бабите всичко е просто. Те могат да вършат много работа, и то такава, каквато им допада. Но когато детето е две или тригодишно и когато става въпрос да се възпитава най-сериозно – за бабите започва критичен период. Във

възпитанието, както в политиката, рядко се стига до единомислие, а това е особено важно. Защото щом детето с вродената си склонност да властва открие някаква празнина – то ще се настани там и ще започне да търси начини да я разшири, за да наложи своите желаниа. Нашето дете обаче не трябва да бъде нито наш роб, нито наш господар.

Една мъдра опитна баба пише: “Внуците ни трябва винаги да идват при нас с радост и при нас трябва да намират едно малко царство, което изцяло да им принадлежи. Когато ги очакваме, нареждаме всички играчки, книги и картини наоколо – така че да усещат, че ги чакат добри приятели. Самите ние не бива да им се представяме като техни възпитатели, които сформират разума им и искат да запълнят духа им с какви ли не знания. По-скоро нека възбудим интереса им и техния духовен и нравствен копнеж! Вместо да се ограничаваме да им предаваме своите знания, бихме могли да им помогнем да ги постигнат чрез работа и лично търсене. За нас най-важното не е да поучаваме, а да се радваме”.

По-нататък тя казва: - “Когато човек има на село къщичка, може да освободи за ваканциите тавана. Какво чудо е, когато между 6 и 20 години човек може да си има един такъв таван! Нека така го подредим, че нашето младо ято никога да не се насити да прави откритие след откритие - стари костюми, вещи за приключения, детски колички, кораби, неща, които в тяхната фантазия може да се използват като лодка еднодръвка – нека им предложим възможност и да мечтаят. Сламни матраци на земята, вехтории от всякакви нови и счупени играчки, маси с тетрадки, моливи или цветни парцали с жизнерадостни цветове. И над всичко това капандурата, от която може да се видят безкрайното небе, птиците и дърветата... Каква помощ е таванът в дъждовни дни, когато човек не знае с

какво да се залови! Качат ли се, те повече не слизат долу и може би там горе се решава техният живот, където духът може да се рее свободно на високо и на широко.

Но ние не само сме длъжни да ценим родителите си, да ги почитаме и да им помагаме, но идеалът за семейство изисква у дома да се запази мястото на възрастните, което по естествен начин им се полага. Богатствата на тяхната любов и опит ще бъдат в неизмерна услуга. Човек трябва да разбере, че възрастните чрез общуването с внуците си се доближават до източника на живота, което им позволява да си отпочинат от положените усилия и труд, така че тази част от техния земен живот може да им предложи едно истинско щастие.

Изкуството да остаряваш и да оставаш млад

Когато настъпи есента на живота много хора вместо да се радват на богатите плодове стават мърморковци, скъперници, егоцентрични, вироглави, често недоволни от себе си и от заобикалящите ги. Нерядко стават товар за себе си и за другите.

Евангелието на кръста, милостта на Бога в Исус Христос трябва да са извършили голямо дело при истинския християнин, така че той дори и на възраст, да остане радостен, благодарен, любвеобилен, уравновесен и изпълнен с надежда.

С остаряването, за да останеш работоспособен, са необходими здрави и жизнеспособни органи. Блажен този, който е наследил такова богатство от сила и здраве и знае да се пази от преждевременни увреждания, защото не става дума просто дълго да живееш, макар че желанието да живееш е невероятно мощно. Опитът учи, че дори тежко

болните изтърпяват страдания, за да удължат жалкото си съществуване. Човек се пита, защо трябва да се удължава времето на един обезсилен, болнав, нещастен и безполезен живот? Това, което преди всичко трябва да се търси, би трябвало да са средствата за увеличаване на младежката сила – да се съхрани докрай органичната и духовна дееспособност, да се живее дълго без да е необходимо да се преживяват зависимостта и оплакванията от старостта.

Главните причини от отслабването и разрушаването на тялото са в намаляването на дейността на храносмилателните и на пречиствателните органи като бъбреци, черен дроб, храносмилателен апарат, бели дробове и кръвообращение. Наруши ли се равновесието между асимилация, превръщане и отделяне – се получава самоотравяне. Тези отпадъци водят до хронични заболявания, които съкращават и помрачават живота на възрастните.

За да го запазим – на първо място трябва да внимаваме да се приема редовна и здравословна храна, която в най-голяма степен спира процеса на самоотравяне. Диетата обаче трябва да бъде пригодена към всеки отделен случай, ако искаме да има резултат. При това трябва не само да се следи какво може да понесе отделният човек, но и жизнените условия като климат, обстоятелства и хранителни възможности. Примерът на дълголетниците показва, че понякога диетата на един столетник е съвсем различна от тази на друг.

Има един основен установен принцип, който позволява много малки отклонения - умереността. Всеки, който е готов да научи изкуството да остарява и все пак да остава млад, трябва да се пази и да не допуска да изпада в неумереност. Този основен принцип се отнася до всички области на живота като например – умерен в ядене и пиене, умерен в работа и спорт.

Запитан за причините на своя дълъг и здрав живот, генерал Молтке отвърнал: - “Дългият си живот (95 г.) дължа на умереността във всичко!”

Когато добродетелта преодолее страстите – умереността ще владее над апетита.

Това, което най-много и най-често изтощава нашето здраве и жизнената ни сила са прекомерните нервни дразнения на сетивата – например чрез:

- нездравословен начин на живот,
- внезапна промяна на времето и климата,
- лошия навик нощта да се преобръща в ден,
- оглушителен шум,
- силни възбуди.

Всичко това въздейства отрицателно на нашето тяло.

Дългогодишни наблюдения са показали, че ведрият дух е преобладаваща черта в характера на деветдесетгодишните. Най-често достигналите до дълбока старост са тези, които имат спокоен и уравновесен темперамент и които са запазили душевно спокойствие спрямо промените в живота. Те равномерно напредват в житейския път без трескава припряност. Но и тука не трябва да се изпада от едната крайност в другата, защото, когато искаме да подходим мъдро и да избегнем силните душевни вълнения – в никакъв случай не означава, че трябва от всичко да се откажем.

Опитът учи, че най-бързо остаряват онези, чиито дух не е динамичен или се интересува само от материални неща. Професионалната умора в много по-малка степен причинява преждевременно остаряване, отколкото дългото духовно бездействие. Човек може да си помисли, че запазващият се млад мозък има свойството да придава своята сила на човешкия организъм. Всичко това ни говори, че човек трябва да се приспособява към променливите обстоятелства в живота. Една личност на възраст,

която е разбрала как да изживява бодро и с буден дух дните си – ще забележи как около нея се тъпчат приятели, за да се радват на нейното общество.

- “Скоро преживях болката, – разказва една кореспондентка – от загубата на една моя 96-годишна приятелка. Когато я посетихме на 90-годишнината ѝ, тя ни каза следните думи: - “Дечица мои, – (така наричаше всички под 80 години) – виждам, че остарявам, но твърдо съм решила да не се вдетинявам. Ако ми се случи в един и същи ден да повтора два пъти някоя история, умолявам ви да ми обърнете внимание!”. Това обаче, което тя разказваше си струваше да се чуе два пъти. Беше красноречива и така добре го предаваше, че беше удоволствие да разговаряш с нея”.

Кореспондентката продължава разказа си за много поучителните подробности от живота на своята приятелка:

- “Уверена съм, че тя достигна тази възраст и бе запазила съвършена духовна яснота, защото винаги бе живяла много просто. Нейният мъж бе умрял млад и бе ѝ оставил съвсем оскъдни средства. В продължение на 60 години, които тя прекара сама – не си купи никакви нови мебели, не промени нищо в начина си на живот, нуждите ѝ не бяха големи и работата, на която се посвещаваеше – никога не я затрудни, както и лишенията, които трябваше да изтърпи. Преживя болезнени изпитания, но ги прие като благословение. Винаги оставяше на заден план личните си работи, за да участва непрекъснато усърдно в изясняването на големи религиозни, социални, литературни и политически въпроси. Здравето ѝ бе превъзходно без съмнение благодарение на издръжливостта, знаеше как да запази дееспособността на духа си. Често ми повтаряше, че се е ръководила от две основни правила – да пие само вода и да не се притеснява за нищо”.

Умереността, нашият човешки дял в нещата, духовната дейност, простота, спазването на мярката и ведрият дух – укрепват здравето и удължават живота ни. Това, което вреди на здравето и съкращава живота ни, са нездравословните навици да се притесняваш за всичко, грижите, гневът, ревността, ядът, отчаянието, изобщо по-силните и отрицателните въздействия – дължащи се на липсата на самообладание. Те влияят на вътрешното ни равновесие и причиняват преждевременно състаряване и подранила дегенерация.

И д-р Леополд Лихтевиц твърди, че главно ведрият дух и мирът в сърцето допринасят за запазване на телесното здравословно състояние. След това той добавя: - “Тези, които притежават устойчиви религиозни убеждения, имат сравнително по-рядко превъзбудени нерви от останалите. Твърдата вяра в съдържащите се Словото Божие истини, във фактите и основните принципи по отношение на произхода и съдбата на човека – дава бодрост и спокойствие на духа, които не могат да бъдат смутени от външните събития, каквито и да са те!”. Казаното от д-р Леополд Лихтевиц като учен, се потвърждава и от следващите думи на американската кореспондентка:

- “Основният принцип, върху който почиваше животът на моята възрастна приятелка, бе абсолютното упование в Бога. Тя бе убедена, че всичко което Бог допуска – е добро. Бе видяла как си бяха отишли нейният съпруг, децата ѝ, внуците ѝ. Останал ѝ бе само един брат, комуто бе посветила цялата своя любов. Когато и той почина – тя проля няколко сълзи, но после се изправи, изтри очите си и каза: - “Всичко е добро, щом Бог така го желае!” – и един ден я намерихме кротко заспала в своя фотьойл, със заключени върху старата Библия ръце”.

От общението с Бога покълва радост. Тя често се подарява на хората, които носят дълбока скръб. Да, може да се каже дори, че точно те научават какво е радост – онази благодарност към Твореца, когато стотици дребни неща ни помагат да носим скръбта си и да я преодоляваме.

Когато рано сутрин отворим прозореца и от синьото небе нахлуе слънчевата светлина – без дори да го осъзнаваме, радост изпълва сърцето ни.

Искам да обобщя съвсем накратко изложението за изкуството да остаряваш и да оставаш млад в следните точки:

1. Когато сме стигнали до познанието, че вярата е ключът, който отваря небесните порти – чрез молитва ще придобием необходимата ни сила, за да водим уравновесен и изпълнен със доволство живот;

2. Когато вярваме, че Христос е умрял за нас и е платил цената за нашите грехове, ще получим и силата, чрез която Той е преодолял този грях;

3. Когато с цялото си сърце сме отдадени на Бога – тогава Бог ще ни доведе дотам, че заедно с апостол Павел да възкликнем: “Но знаем, че всичко съдейства за добро на тия, които любят Бог, които са призвани според Неговото намерение” (Римл. 8:28);

4. Когато разберем, че любовта е най-великото целебно средство срещу всяко зло, когато отделяме повече време за Бога и за Библията – повече време за уединяване и вглъбяване и сме готови да дарим другите хора с радост – тогава радост и ведрост ще изпълнят сърцето ни. Ето защо винаги да мислим:

Не е най-важното колко дълго ще живеем, а дали сме узрели за Вечността!

XII. ЖАДУВАНАТА ЦЕЛ

Най-вече вярващите в Библията, които чрез Божието послание са научили какво са загубили първите хора поради своето непослушание – копнеят за рая, в който са били непознати дразги, кавги, разединения, безпокойство, потиснатост, насилие, глад, жажда, болки, разочарование, робство, кръвопролития и най-горчивият враг – смъртта. Те мечтаят да стигнат в непомрачена хармония до състоянието на радостно блаженство, щастие, единност, любов, мир и вечен живот.

Чрез господството на Сатана в този свят – хората не само са поробени, но дори и Божиите деца не са пощадени от последиците на греха, мъките и преждевременната смърт. Стъпка по стъпка достигаме степен след степен, докато се доберем до голямата цел на пътуването, където се спуска завесата пред голямата драма на живота.

Само някои се радват на привилегията заедно да вървят до най-дълбока възраст по този път – по който са потеглили, изпълнени с толкова надежда. Колко често преждевременната смърт разрушава гнездото, изградено заедно с другия! Другаде пък смъртта на любимо дете разкъсва домашния кръг и го покрива с воал на печал и дълбока, невъзстановима и неразбираема за останалите скръб.

Човек или трябва сам да е преживял това, което другият е претърпял, или да притежава Божията дарба да се поставя в положението му, за да прецени скритото бреме, страховете и неминуемата скръб, подтискащи толкова много мъже и жени край нас, засегнати от смъртта с толкова остра сърдечна болка. И дори и там, където някому е дадена Божията милост да извърви житейския си път заедно с партньора си – идва часът на раздялата – и за

него това идва твърде рано и носи огромна болка. Колкото по-интимна любов свързва две човешки сърца, толкова по-постоянен ще бъде накрая въпросът: „Кой първи ще си замине?”.

Бог, Небесният Баща не остави Адам и Ева сами в отчаянието им, въпреки че трябваше да напуснат рая и им бе казано, че с пот на челото си ще ядат хляба си. В Битие 3:15 – Той им дава великолепното обещание: “Ще поставя вражда между теб и жената и между твоето потомство и нейното потомство; то ще ти нарани главата, а ти ще му нараниш петата”.

Даденото на първата човешка двойка обещание след 4000 години се изпълни на кръстния ствол на Голгота.

Гледайки разпънатия Христос – Павел казва:

“А ние проповядваме разпнатия Христос – за юдеите съблазън и за езичниците глупост, но за самите призвани, юдеи и гърци, Христос Божия сила и Божия премъдрост” (1Кор. 1:23,24).

При четенето на този текст може силата на Бога да ни изглежда недоразумение. Струва ни се невероятно, че Божията сила е могла да се въплъти в един страдащ, разпънат, земен Учител. Почти невероятно е, че Всемогъщият Бог умира в тъмнина и забрава – презрян при най-тежки страдания, подигран и осмян.

За повърхностния наблюдател Голгота е повече символ на Божието забвение – картина на тотална слабост, макар че точно, защото Божият Син – Всемогъщият, бе готов да се откаже от Своето всемогъществото и великолепие, и така се откроява Неговото величие и могъщество.

“Той наистина понесе печалта ни, и със скърбите ни се натовари, а ние Го счетохме за ударен, поразен от Бога и наскърбен. Но Той биде наранен поради нашите престъпления, бит биде поради нашите беззакония; на Него

дойде наказанието, докарващо нашия мир, и с Неговите рани ние се изцелихме” (Ис. 53:4, 5).

“Който, като беше в Божия образ, пак не счете, че трябва твърдо да държи равенство с Бога, но се отказа от всичко, като взе на Себе Си образ на слуга и стана подобен на човеците; и, като се намери в човешки образ, смири Себе Си и стана послушен до смърт, даже смърт на кръст. Затова и Бог Го превъзвиси, и Му подари името, което е над всяко друго име; така щото в Исусовото име да се поклони всяко коляно от небесните и земните, и подземни същества, и всеки език да изповядва, че Исус Христос е Господ, за слава на Бога Отца” (Фил. 2:6-11).

Той взе на Себе Си нашето човешко естество и понесе страдание, подигравка и присмех. Понесе неизказани страдания и най-накрая предаде живота Си на смърт. По този начин Той – Светият и Праведният можа да ни освободи от робството на греха и на вечната смърт.

Нека се запитаме – могат ли всичките войни в света, демонстрациите, военното могъщество, множеството конференции, неизброимите закони, политическите слова, теологията, пресата или решенията на комунизма и социализма, да променят живота на човека или да създадат един по-добър свят?

О, не! Отец даде Своя Син, Който чрез страданията и смъртта Си изгради пред падналия човешки род отново пътя към Бога и към вечния живот.

Голгота ни показва страдащия, плачещ и окървавен Божи Син - Спасител, Който отива на прокълнатото дърво на кръста – един Освободител, убит от Своите творения като последен престъпник.

Голгота ни говори за един отхвърлен, отритнат, унижен, изпаднал в немилост Бог, Който така близко слиза до човека, че носи Своя позор и приема в Себе Си страданието. Това е Бог, Който чувства заедно с хората, Той заема

Своето място, приема ударите и понася последиците от греха. На Голгота Бог взема инициативата и примирява Себе Си с един възмутителен и бунтовен народ. Бог плаща цялата цена за вината. Голгота показва Бога като Човешки Син с такова невероятно себевладеене – толкова смирен, така себеотрицателен, че е готов да понесе подигравки, страдания, срам, трънен венец, пирони през дланите и стъпалата. Остави всичко това да Го сполети, без да окаже съпротива. Нещо повече – от Неговите устни се отронват думите: - “Отче, прости им, защото не знаят какво правят!” (Лука 23:34). В страданията и в смъртта на Божия Син се отразява непонятната любов и всепрощаващата Божия милост.

Голгота показва обхвата на действие на греха, но и още по-висшата, всепрощаваща сила на милостта.

“И тъй, както чрез едно прегрешение дойде осъждането на всичките човеци, така и чрез едно праведно дело дойде на всичките човеци оправданието, което докарва живот. Защото, както чрез непослушанието на единия човек станаха грешни мнозината, така и чрез послушанието на единия мнозината ще станат праведни” (Римл. 5:18,19).

Голготският кръст показва и човека в една съвсем друга светлина. Само в светлината на кръста предвид жертвата, която Бог даде за човека, създал го по Свой образ и подобие – може правилно да се оцени високата стойност на една душа.

“Който не люби, не е познал Бога, защото Бог е любов. В това се яви Божията любов към нас – че Бог изпрати на света Своя единороден Син, за да живеем чрез Него. В това се състои любовта – не че ние сме възлюбими Бога, но че Той възлюби нас и прати Сина Си като умилюстивение за греховете ни” (1Йоан. 4:8-10).

Божият Син – Създателят на хората – щеше да умре дори за една единствена душа.

Този презрян и подигран на Голгота от Своите творения Бог – отново ще дойде. В Йоан 14:1-3 – Той го обеща на Своите ученици:

“Да се не смуцава сърцето ви – вие вярвате в Бога, вярвайте и в Мене. В дома на Отца Ми има много обиталища; ако не беше така, Аз щях да ви кажа, защото отивам да ви приготвя място. И като отида и ви приготвя място, пак ще дойда и ще ви взема при Себе Си, тъй щото гдето съм Аз да бъдете и вие”.

И когато учениците гледаха към възнасящия се към небето Спасител, появиха се две небесни същества в искрящо бели дрехи и споделиха с опечалените ученици, че този Исус ще дойде отново, за да отведе у дома Своята Невяста – Църквата. Никое събитие не се подчертава така често и така ясно в Святото Писание, както това за повторното идване на Исус Христос в цялото Му могъщество и великолепие. Той ще дойде, за да отведе у дома Своята църква – Своята изкупена с кръв собственост.

Исус бе началото на сътворяването, Той ще бъде и краят в спасението. Като първи Той върви пред нас – прокарва пътя и държи целта пред очите ни, а като последен се грижи да достигнем целта.

Не питай страхливо как ще достигнеш високата цел, поставена ни от Бога. Има път и една сила на разположение. Бъди уверен, че Този, Който е поставил целта, се грижи и ще се грижи да бъдеш доведен до там. Чрез вяра разбираме, че Бог е сътворил света от нищо и за него Той каза: “Твърде добро” (Бит. 1). Със същата вяра разбираме, че Бог днес може да направи и в нас същото, защото Той може да направи от нищото нещо и да напише: “... и, ето,... то е твърде добро!” Като последен – Той не само охранява нашия път към Отец, но се и грижи да бъдем освободени преди всичко от онова, което ни е поразило. Всичко трябва да действа за добро в живота на обичащия Бога, така че

Той да постигне целта си с нас. Във всички начинания и във всяка служба трябва да се уповаваме на това. Като последен – Той има и последната дума за нас – не врагът, не хората, дори не и ние самите, а Той – нашият Творец. Творецът и Спасителят има последната дума за тези, за които ти се молиш и за чието душевно здраве си загрижен. Той има последната дума за цялото връщане и за грешките, които отново и отново правим или които ти все още виждаш в Неговите деца.

Агнецът държи в ръката Си книга и в нея е написана историята на нашия живот и на Неговата църква.

В заключение искам още веднъж да подчертая, че Бог Отец обича Своите деца. Той ги е обикнал толкова дълбоко и съкровено, че даде Своя единороден Син, така че всички, които вярват в Него да не загинат, а да имат вечния живот. И точно този добър Баща ни е дал чудесното обещание в Своето слово, че дори и в най-мрачните часове на своя земен живот не трябва да се отчайваме, а изпълнени с надежда, да вдигнем главите си към хълмовете, от където идва помощта. Павел утешава църквата в Солун със следните думи: “А не желаем, братя, да останете в неизвестност за ония, които умират, за да не скърбите както другите, които нямат надежда. Защото, ако вярваме, че Исус умря и възкръсна, така и починалите в Исус – Бог ще приведе заедно с Него. Защото това ви казвам чрез Господното слово, че ние, които останем живи до Господното Пришествие, няма да предварим починалите. Понеже Сам Господ ще слезе от небето с повелителен вик, при глас на архангел и при Божия тръба; и мъртвите в Христа ще възкръснат по-напред – после ние, които сме останали живи, ще бъдем грабнати заедно с тях в облаците, да посрещнем Господа във въздуха и така ще бъдем всякога с Господа. И тъй, насърчавайте се един друг с тези думи!” (1Сол. 4:13-18).

ЩАСТЛИВИЯТ ДОМ - МЕЧТА ИЛИ РЕАЛНОСТ

Освен това имаме едно от най-хубавите обещания, което небесният Отец е дал на Своите слаби и страдащи деца на тази земя:

“И видях ново небе и нова земя; защото първото небе и първата земя преминаха; и море нямаше вече. Видях и светия град, новия Ерусалим, да слиза из небето от Бога, приготвен като невеста украсена за мъжа си. И чух силен глас от престола, който казваше: Ето, скинията на Бога е с човеците; Той ще обитава с тях; те ще бъдат Неговите люде; и сам Бог, техен Бог, ще бъде с тях. Той ще обърне всяка сълза от очите им, и смърт не ще има вече; нито ще има вече жалеене, ни плач, ни болка; първото премина. И Седящият на престола рече: Ето, подновявам всичко. И каза: Напиши, защото тия думи са верни и истинни!” (Откр. 21:1-5).

Дано Бог ни подари милост, така че много мъже и жени, които страдат от разрушените брачни отношения и проливат сълзи или пък безбройните деца, загубили поради разрушения брак уюта и радостта, да обърнат погледите си към Голгота, да се хванат за ръката на Този, Който е дошъл да ни научи на прощение и примирение. Само когато сме готови още тук, в нашия земен живот – да се учим от Него да носим и понасяме, да прощаваме и да забравяме – раните може да бъдат излекувани, а браковете и семействата да бъдат щастливи в Господ Бог. Тогава отново ще се върне щастието и радостта в семействата.

Но и при вярващите и щастливите има житейска скръб и изпитания. Ето защо и при тях остава копнежът по дома, който Бог сътвори за първата човешка двойка.

Чрез Исус Христос, Божия Агнец, трябва да постигнем надеждата за този дом и затова във всички вярващи сърца остава последното желание: “Копнея да се върна у дома, копнея да се върна у дома”.

© Siegmund Gutknecht

**Ein Gluckliches Heim –
Traum oder Wirklichkeit?**

Немска, II издание, 2012 г.

*Коректор и компютърно оформление: Георги Васев
Оформление на корицата:*

Печат “Нов живот“, 2012 г.